

Voorlopige agenda van de commissie Beheer en Verkeer van 16 maart 2011

Hierbij wordt u uitgenodigd voor de openbare vergadering van de commissie Beheer en Verkeer

Datum: woensdag 16 maart 2011
Aanvang: 16:30 tot 19.00 uur
Locatie: Nieuwe raadzaal
Voorzitter: mw. A.M.J. Riemersma
Griffier: mevr. F. Hijlkema; (050) 367 76 89

Gewijzigde agenda

A. Algemeen deel

A.2. Vaststelling agenda

A.3. Lange-termijnagenda en lijst moties en toezeggingen

A.4. Conformstukken

A.4.1. Raadsvoorstel: Verkeerseducatieprogramma 2011 (GR 11.2524374)

[Raadsvoorstel - Verkeerseducatieprogramma 2011](#) (pdf)

A.4.2. Raadsvoorstel: Herziening Masterplan Oosterhamrikzone (GR11.2534302)

Dit punt is van de agenda gehaald.

[Raadsvoorstel - Herziening Masterplan Oosterhamrikzone](#) (pdf)

A.4.2. Raadsvoorstel: Begrotingswijziging voor herstel zoutloods MD (GR11.2534298)

[Raadsvoorstel - Begrotingswijziging voor uitvoering plan van aanpak zoutloods](#) (pdf)

A.5. Rondvraag

B. Inhoudelijk deel

B.1. Dierenwelzijn (op verzoek van de Partij voor de Dieren)

- Nota "Van kop tot staart" Dierenwelzijn in Groningen
- Reactie van de Partij voor de Dieren op de nota "Van kop tot staart"
- Collegebrief 8 februari 2011: Stand van zaken Dierenwelzijn

[Bijlage - Reactie PvdD op de nota](#) (pdf)

[Bijlage - Nota Van Kop tot staart Dierenwelzijn in Groningen](#) (pdf)

commissie Beheer en Verkeer - woensdag 16 maart 2011

Collegebrief - Informeren over stand van zaken dierenwelzijnsbeleid.pdf (pdf)

B.2. Collegebrief d.d. 2 december 2010: Evaluatie ecologisch beheer 2010 en planning ecologisch beheer 2011 GR10.2474284 (op verzoek van Groen Links)

Collegebrief - Evaluatie ecologisch beheer 2010 planning ecologisch beheer 2011 (pdf)

B.3. Collegebrief d.d. 16 december 2010: Stand van zaken project Semmelweisstraat GR10.2487781 (op verzoek van D66)

Collegebrief - Stand van zaken (project Semmelweisstraat) en parkeren. (pdf)

B.4. Raadsvoorstel: Nota "P+R Groningen, 2011-2020"(GR11.2534304)

Raadsvoorstel - Nota P+R Groningen 2011-2020 (pdf)

B.5. Collegebrief d.d. 25 februari 2011: Sleutelrapportages september-december 2010 (GR11.2539551)(Alleen voor wat betreft de verkeer- en vervoeronderdelen)

Collegebrief - Sleutelprojectenrapportage september-december 2010 (pdf)

C. Huishoudelijk deel

C.1. Ingekomen stukken en stukken ter kennisname

C.2. Vaststelling verslag vergadering commissie Beheer en Verkeer d.d. 9 februari 2011 **verslag B&V 9 februari** (pdf)

Bij commissievergaderingen kunt u gebruik maken van het spreekrecht bij de inhoudelijke agendapunten (inclusief de conformstukken onder A) en de rondvraag. U krijgt dan drie minuten de gelegenheid de commissieleden te vertellen hoe u over een onderwerp denkt. Voor aanmelding en informatie kunt u terecht bij de commissiegriffier. De agenda's zijn onder voorbehoud. De definitieve agenda's worden in de vergadering vastgesteld.

Raadsvoorstel - Verkeerseducatieprogramma 2011

Bestuursdienst

RAADSVOORSTEL:

2010-2011

Ons kenmerk: RO 11.2507056

Registratienummer : GR 11.

Ingekomen op :

Onderwerp: Verkeerseducatieprogramma 2011

Groningen, - 3 FEB 2011

Aan de raad,

Inleiding.

Jaarlijks stellen wij een verkeerseducatieprogramma samen. Voor de activiteit verkeerseducatie (maar ook het gratis busweekend, kleine verkeersmaatregelen in de wijk en fietsparkeren Kardinge en Paddepoel) zijn in de begroting 2011 geen nieuwe beleids gelden ter beschikking gesteld. Tijdens de begrotingsbehandeling 2011 heeft u aangegeven dat verkeerseducatie binnen het gemeentelijk verkeersveiligheidsbeleid een belangrijk onderdeel is. Met dit heldere standpunt is binnen het programma verkeer, door het ruilen van incidenteel geld met structurele middelen, geld gevonden om de verkeerseducatieprojecten in 2011 voort te zetten.

Verkeerseducatie.

De nadruk in het educatieprogramma ligt op het opdoen van ervaring in het verkeer door middel van praktisch verkeersonderwijs. Het is belangrijk dat vooral jonge kinderen al vroeg leren hoe zich te handhaven in het verkeer. Een nieuw onderdeel van het programma is dan ook "Birdy" waarbij kinderen van groep 1 en 2 van basisscholen leren oversteken aan de hand van een aansprekend verhaal.

Het verkeerseducatieprogramma wordt sinds 2007 jaarlijks op onderdelen vernieuwd; de succesvolle projecten worden gecontinueerd, minder succesvolle worden geschrapt na evaluatie of bij gebleken gebrek aan belangstelling bij de scholen. Een voorbeeld van een succesvol project is ANWB Streetwise, voor het eerst geïntroduceerd in 2007. Maar ook de oude vertrouwde projecten als het verkeersexamen (voor het 79ste jaar) voor leerlingen van groep 8 van de basisscholen blijven we aanbieden. Daarnaast zijn we altijd op zoek naar vernieuwende projecten waarvan wij verwachten dat het de kinderen zal aanspreken en dat het een aanvulling is op het bestaande programma. De nieuwe pilotprojecten voor het jaar 2011 zijn:

- Birdy: leren oversteken voor kinderen van groep 1 en 2 van de basisschool;
- Straatspeelactiviteiten: aandacht voor verkeersveiligheid en spelen op straat;
- Praktische verkeerslessen voor leerlingen van het Voortgezet Speciaal Onderwijs.

Raadsvoorstel - Verkeerseducatieprogramma 2011

2

De afgelopen jaren is een terugloop van het aantal ernstige ongevallen met letsel of met ergere afloop te constateren. Het is daarom van belang om verkeerseducatie blijvend een stevige plek in het verkeersveiligheidsbeleid te geven. Uit de Verkeersongevallenanalyses van de afgelopen jaren blijkt dat er nog steeds relatief veel ongevallen plaatsvinden onder jongeren in de leeftijdscategorie 16- en 17-jarigen als passagier in een personenauto of als bromfietser en daarnaast onder jongeren die naar het voortgezet onderwijs gaan en zich zelfstandig moeten gaan redden in het verkeer. De overgang van basisschool naar voortgezet onderwijs is voor veel kinderen ingrijpend; dagelijks de weg vinden in het verkeer naar de nieuwe school is een hele uitdaging. Reden temeer om de kinderen goed voorbereid op pad te sturen en extra aandacht te schenken aan educatie voor deze leeftijdscategorie. Dit heeft geresulteerd in een aantal projecten die vanaf 2007 zijn geïntroduceerd en die effectief zijn gebleken:

- de verkeersmarkten en de verkeersmarkten nieuwe stijl, waarbij op scholen voor het voortgezet onderwijs nadrukkelijk gekeken wordt naar de schoolroutes voor jongeren die nieuw op de school komen;
- de 50CCScooterEvents, waarbij jongeren worden aangesproken op hun gedrag op de scooter/bromfiets;
- de Clinics Veilig Uitgaan is Veilig Thuiskomen: de clinics bestaan uit een mix van discussies met leerlingen en aanwezige ouders, toneel door professionele acteurs en actuele informatie door politie en horecaondernemers. Een succesvol en verkeersveiligheidsprijs winnend project.

Een overzicht van de verkeerseducatieprojecten voor 2011 inclusief korte toelichting is opgenomen in bijlage 1. In bijlage 2 zijn de budgetten per deelproject terug te vinden.

Financiering verkeerseducatieprogramma 2011.

Voor realisatie van de verkeerseducatieprojecten in 2011 is ruim 97 duizend euro nodig. Dekking hiervan vindt voor ruim 45 duizend euro plaats uit BDU-verkeerseducatie. De resterende 52 duizend euro dient te worden gedekt vanuit het programma verkeer. Hierbij geldt dat de middelen voor verkeerseducatie niet uit structurele middelen kunnen worden gedekt, omdat verkeerseducatie geen investeringsproject is. De kosten van het verkeerseducatieprogramma in 2011 kunnen derhalve niet over meerdere jaren worden afgeschreven. Het verkeerseducatieprogramma moet dus worden gefinancierd met incidentele middelen.

Omdat binnen het programma verkeer geen "vrije" incidentele middelen, maar nog wel - zij het in zeer beperkte mate - structurele middelen aanwezig zijn, stellen wij voor om binnen het programma verkeer structurele middelen te ruilen met incidentele middelen en zo het verkeerseducatieprogramma 2011 te dekken.

Wij stellen derhalve voor om de benodigde 52 duizend euro die vanuit het programma verkeer komt te dekken uit de incidentele middelen Fietsnota, die bestemd waren voor fietspad Antwerpenweg/Duinkerkenstraat. Samen met de ruim 45 duizend euro aan BDU-verkeerseducatie kan het verkeerseducatieprogramma zo worden gedekt. Verder stellen wij voor de dekking van het fietspad Antwerpenweg/Duinkerkenstraat aan te vullen met 4 duizend euro structurele middelen vanuit het budget kleine verkeersmaatregelen (100s van 2010). Het totale budget voor het fietspad Antwerpenweg/Duinkerkenstraat blijft hiermee op niveau.

Raadsvoorstel - Verkeerseducatieprogramma 2011

3

Begrotingswijziging

Begrotingswijziging 2011							
Betrokken diensten)	RO/EZ						
Naam voorstel	Verkeerseducatieprogramma 2011						
Incidenteel / Structureel	Incidenteel						
Soort wijziging	Exploitatie						
Pr. Jnr.	Financiële begrotingswijziging	Lasten	Baten	Saldo	Teevoeging reserve	Onttrekking reserve	Saldo
7.05	Verkeer & Vervoer (programma verkeerseducatie)	97.000	45.000	52.000-	-	52.000	-
Totaal begrotingswijziging		97.000	45.000	52.000-	-	52.000	-

Gelet op het vorenstaande stellen wij u voor te besluiten:

- I. in te stemmen met het verkeerseducatieprogramma 2011;
- II. voor het verkeerseducatieprogramma 2011 een budget van € 97.000,-- beschikbaar te stellen;
- III. dit bedrag te dekken uit:
  - a. de incidentele middelen Fietsnota (reserve nieuw beleid dienst RO/EZ) voor een bedrag van € 52.000,-- (oorspronkelijk bedoeld voor dekking fietspad Antwerpenweg/Duinkerkenstraat);
  - b. en een bijdrage van € 45.000,-- uit BDU-verkeerseducatie;
- IV. de dekking van het fietspad Antwerpenweg/Duinkerkenstraat aan te vullen met € 4.000,-- structureel (is gelijk aan € 52.000,-- incidenteel) uit de beschikbare ruimte binnen het budget kleine verkeersmaatregelen 2010 (100s);
- V. de gemeentebegroting 2011 dienovereenkomstig te wijzigen.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

de burgemeester,
dr. J.P. (Peter) Rehwinkel

de secretaris,
drs. M.A. (Maarten) Ruys

Raadsvoorstel - Verkeerseducatieprogramma 2011

BIJLAGE

Bijlage 1: Korte toelichting per verkeerseducatieproject

Verkeersveiligheidslabel

Voor het schooljaar 2010 – 2011 gaan we drie basisscholen interesseren voor het Verkeersveiligheidslabel. Net als voorgaande jaren zal Cedin worden gevraagd de implementatie te begeleiden. Deze beleidsinzet komt overeen met het provinciale beleid. Het Verkeersveiligheidslabel zorgt voor een bewust beleid ten aanzien van het verkeersonderwijs en voor aandacht voor verkeersveiligheid rond de school.

Verkeersouders

Met Veilig Verkeer Nederland (VVN) is overeen gekomen een onderhoudscontract af te sluiten om activiteiten voor de bestaande verkeersouders te laten plaatsvinden. Het actief werven van verkeersouders is als onderdeel van het schoolomgevingenplan opgenomen en is daarnaast een uitvloeisel van het behalen van het verkeersveiligheidslabel. Als resultaat van de inspanningen van de gemeente op het gebied van de verkeersveilige schoolomgeving is het aantal verkeersouders nu gestegen van 11 naar 19, de verwachting is dat het komend jaar deze uitbreiding zal doorzetten. Extra voor komend jaar is een bijdrage voor het opzetten van een verkeersouder-netwerk, waardoor de onderlinge contacten tussen de verkeersouders versterkt wordt en samenwerking wordt vergroot.

Birdy

Een nieuw project voor het basisonderwijs is Birdy. Een trainer van VVN leert de kinderen van groep 1 en 2 veilig oversteken. Dit gebeurt aan de hand van een verhaal over een vogel die vanuit zijn nest let op kinderen die oversteken, vandaar Birdy. Dit project wordt aangeboden aan alle basisscholen waar verkeersouders actief zijn, 19 scholen.

Straatspeelactiviteiten

Doel van dit nieuwe project is om voor kinderen in de gemeente Groningen een verkeersproject op straat te organiseren gelijk aan de straatspeeldag. De dag staat dan in het teken van verkeersveiligheid waarbij materialen kunnen worden geleend om op straat mee te spelen.

De scholen zijn weer begonnen

De afgelopen jaren werd dit onderdeel niet vast opgenomen in het educatieprogramma, dit jaar willen we weer een posteractie 'De scholen zijn weer begonnen' organiseren aan het begin van het schooljaar in september 2011. Dit om het gemotoriseerde verkeer extra te attenderen op het feit dat de kinderen weer naar school gaan.

Streetwise

Het project Streetwise aangeboden door de ANWB is in de afgelopen jaren bijzonder succesvol gebleken bij de deelnemende basisscholen. Er is daarom weer voor gekozen dit jaar de kosten voor twaalf deelnemende scholen geheel te vergoeden. Het project helpt ouders en scholen om kinderen verkeersvaardiger te maken, op een aansprekende en praktische wijze. Het leert kinderen door middel van praktische oefeningen iets over fietsvaardigheid, veilig oversteken, de remweg van auto's inschatten en veilig zitten op de achterbank van de auto. Het project wordt op de school door ANWB-instructeurs ondersteund.

Verkeersexamen

Jaarlijks doen 30 basisscholen mee aan het verkeersexamen, ook in 2011 is het streven weer 30 scholen te laten participeren in dit project.

OV4U

Het OV4U project zal ook in 2011 worden aangeboden aan basisscholen voor speciaal onderwijs. In samenwerking met de RUG wordt hard gewerkt aan een lespakket waarmee studenten orthopedagogiek kinderen van SBO kunnen begeleiden in het kennis maken met het Openbaar Vervoer. De bedoeling in dat dit als vast onderdeel van het stage aanbod van het Ambulatorium van de RUG zal gaan uitmaken.

Raadsvoorstel - Verkeerseducatieprogramma 2011

Verkeersmarkten oude en nieuwe stijl

Jaarlijks worden door Edcomm de verkeersmarkten georganiseerd voor de nieuwe leerlingen van 12 scholen van het voortgezet onderwijs. De markten worden op diverse locaties georganiseerd, afhankelijk van de locatie (al dan niet voldoende buitenruimte) wordt het programma opgesteld. Naast de vertrouwde verkeersmarkten is in 2009 gestart met het aanbieden van onderdelen van de verkeersmarkten op de VO scholen zelf. Dit concept wordt in 2010 - 2011 geëvalueerd en mogelijk weer op 4 scholen toegepast.

Stichting Bevordering Verkeersveiligheid (SBV)

Ook in 2011 zal de SBV worden uitgenodigd om voor 4 scholen verkeerslessen te organiseren. Daarnaast is er in 2010 gestart met een pilotproject waar praktische verkeerslessen worden gegeven aan jongeren van het Speciaal Voortgezet Onderwijs. Dit project willen wij in 2011 opnemen als onderdeel van het Verkeerseducatieprogramma.

Clinic Veilig Uitgaan = Veilig Thuiskomen

De clinics Veilig Uitgaan = Veilig Thuiskomen worden door het Zero Alcomobilisme Trial projectenbureau gegeven. De clinics bestaan uit een mix van discussies met leerlingen en aanwezige ouders, praktijk simulaties door professionele acteurs, confronterende videoclips, een quiz over alcoholgebruik en actuele informatie, gegeven door politie en een horecaondernemer. In 2009 heeft het project in de provincie Overijssel de Verkeersveiligheidsprijs gewonnen. Reden temeer om het project in de Gemeente Groningen te continueren en ook in 2011 aan te bieden aan 4 VO scholen.

50CC ScooterSchoolEvents

Scooters en brommers vormen samen één procent van al het wegverkeer in Nederland, niet zo heel erg veel. Maar het scooter- en brommer verkeer zorgt jaarlijks helaas wel voor tien procent van alle verkeersdoden. Reden temeer om jongeren op een veilige en verantwoorde wijze scooters en brommers te leren ontdekken, waarbij rekening gehouden moet worden met omgevingsfactoren. In 2009 heeft in de Gemeente Groningen een pilot project plaatsgevonden, voor 2010 - 2011 willen wij een bedrag reserveren om het project te kunnen uitbreiden en onderdeel te laten zijn van het verkeerseducatie programma.

Beleidsvrije ruimte

Jaarlijks worden er nieuwe initiatieven ontplooid op het gebied van verkeerseducatie. Met deze beleidsvrije ruimte kunnen dergelijke aanvragen worden gehonoreerd. In 2010 ging dat ondermeer om een nieuw project op VSO de Bolster waar praktisch verkeersonderwijs is gegeven aan jongeren in het laatste lesjaar. Daarnaast is er een bedrag beschikbaar gesteld voor nieuwe jassen voor de klaar-overs van basisschool de Ploeg. Tenslotte is er een bijdrage geleverd zodat VVN kon deelnemen aan de 55plusexpo 2010.

Raadsvoorstel - Verkeerseducatieprogramma 2011

BIJLAGE

Bijlage 2: Begroting programma verkeerseducatieprojecten 2011

Begroting programma verkeerseducatieprojecten Gemeente Groningen 2011		
Basisonderwijs		
	Uitvoerder	
- Implementatie VerkeersVeiligheidsLabel 3 scholen	Cedin	€ 15.000
- Onderhoudscontract verkeersouders + netwerkopzet	VVN	€ 3.250
- Birdy: veilig oversteken voor groep 1 en 2 (19 scholen)*	VVN	€ 3.300
- Straatspeelactiviteiten*	VVN	€ 1.650
- Actie de scholen zijn weer begonnen*	VVN	€ 400
- Streetwise (15 scholen)	ANWB	€ 11.000
- Verkeersexamen	Politie/VVN	€ 3.200
- OV4U voor SBO	Mobycon	€ 10.000
Subtotaal		€ 47.800
Voortgezet onderwijs		
- Verkeersmarkten (12 scholen)	Edcomm	€ 20.000
- Verkeersmarkten nieuwe stijl (4 scholen)	Edcomm	€ 5.500
- Verkeerslessen 4 VO scholen en praktisch onderwijs VSO*	SBV	€ 5.000
- Clinic Veilig Uitgaan (4 scholen)	Koop&Co	€ 10.500
- 50CC ScooterSchoolEvents (4 scholen)	Koop&Co	€ 5.500
Subtotaal		€ 46.500
Divers		
- Beleidsvrije ruimte		€ 3.078
Subtotaal		€ 3.078
Totaal		€ 97.378,02
* nieuwe verkeerseducatieprojecten		

Raadsvoorstel - Herziening Masterplan Oosterhamrikzone

.
. .
Bestuursdienst

RAADSVOORSTEL:

2010-2011
Ons kenmerk: RO 11.2504530
Registratienummer : GR 11.
Ingekomen op :

Onderwerp: Herziening Masterplan Oosterhamrikzone

Groningen, **17 FEB 2011**

Aan de raad,

Hierbij vragen wij uw raad een budget beschikbaar te stellen van € 102.700,-- voor de uitvoering van de werkzaamheden zoals in de projectofferte is aangegeven.

Inleiding.

Naar aanleiding van uw besluit om o.a. tramlijn 2 te realiseren op de busbaan aan de noordkant van het Oosterhamriktracé stellen wij u in kennis van de projectofferte voor het project Herziening Masterplan Oosterhamrikzone. Deze treft u aan in de visietrommel.

Herziening Masterplan Oosterhamrikzone.

Het project beoogt enerzijds de bestaande visie voor het Oosterhamriktracé "De radiaal wakker gekust" (visie OHT) te herzien. Dit besluit heeft gevolgen voor de diverse doelen die gesteld zijn in de visie OHT. Eveneens heeft het recente besluit gevolgen voor de reeds door uw vastgestelde documenten, zoals de recent herziene grondexploitatie OHT en het bestemmingsplan Waterrand en dergelijke, die afgeleid en geënt zijn op de genoemde visie OHT.

Anderzijds wordt een herziening gemaakt van de visie OHT met inachtneming van de volgende uitgangspunten en programma's uit de visie OHT en de structuurvisie "Stad op Scherp", die reeds op onderdelen in gang zijn gezet:

- uitbreidingsplannen van met name UMCG en RUG (120.000 m2 bvo) en ook van Nijestee op het Bodenterrein (noordelijk van de huidige Antonius Deusinglaan) en vernieuwings- en intensiveringsplannen in de zone langs de Petrus Campersingel;
- bouw van 2.000 woningen in de Oosterhamrikzone;
- wijkvernieuwing in de aanliggende wijken Korrewegwijk/De Hoogte en de Oosterparkwijk, inclusief het slechten van de tussenliggende barrières ("Van achterkanten naar voorkanten");
- vernieuwing van het Wielewaalplein;
- revitalisering van bedrijventerrein Ulgersmaweg;
- herstel van de ecologische verbindingen tussen Molukkenpark-Pioenpark (ecologische Berlagezone) en Kardinge-Noorderplantsoen via de zuidoever van het Oosterhamrikkanaal;

Raadsvoorstel - Herziening Masterplan Oosterhamrikzone

2

- bereikbaarheid en exploitatie van de Boterdiepgarage (ten behoeve van het functioneren van de noordelijke binnenstad);
- optimalisering van de warmtebenutting uit de restwarmte van het UMCG.

Het gaat behalve om de hiervoren genoemde uitgangspunten en het programma ook over de betekenis van de zone voor de bereikbaarheid en daarmee het functioneren van de Noordelijke Binnenstad, het UMCG en het woon- en leefmilieu in het Oostelijk stadsdeel.

De dienst RO/EZ maakt met de reeds bestaande projectgroep OHT deze herziene visie. De visie moet dienen, het maken van een nieuw bestemmingsplan voor het totale gebied. De herziene grondexploitatie OHT geldt hierbij als nulmeting.

Het project heeft haar start reeds gehad.

Fase 1 - Aan de hand van een quick scan komen we tot een aantal bereikbaarheids-/ontsluitingsmodellen waaruit de uitgangspunten en randvoorwaarden voor de ontwerpogave voor tramlijn 2 op korte termijn worden gedestilleerd.

Dit onderdeel van fase 1, waarbij de gevolgen van het recente besluit over de tram worden bezien met betrekking tot de bereikbaarheid van stad en UMCG, krijgt haar vervolg tot en met februari 2011. Op 1 maart 2011 zullen namelijk de "direct ruimtelijke en verkeerskundige gevolgen" rond de inpassing van de tram in beeld moeten zijn gebracht.

Fase 2 - De beschrijving en verbeelding van de herziene visie op de Oosterhamrikzone en de eventueel noodzakelijke aanpassingen van de reeds gemaakte bestemmingsplannen voor de diverse deelgebieden zijn gepland vanaf februari 2011 tot eind 2011.

Financiële paragraaf.

De kosten van dit project hebben betrekking op de te maken interne uren.

Dit project heeft als inkomstenbron de beschikbare ISV-III-middelen voor de jaarschijf 2011 voor een bedrag van € 102.700,--.

Wij stellen u voor een budget van €102.700,-- beschikbaar te stellen met als dekking ISV-III-middelen, jaarschijf 2011.

Raadsvoorstel - Herziening Masterplan Oosterhamrikzone

3

Participatie.

Op gezette tijden wordt met direct belanghebbende partijen zoals Nijestee, Lefier, UMCG, Provincie, RUG en met bewonersvertegenwoordiging van de aan het Oosterhamrikkanaal gelegen wijken en/of buurten gecommuniceerd. Hiervoor wordt een participatieplan gemaakt.

Gelet op het vorenstaande stellen wij u voor te besluiten:

- I. een budget van € 102.700,- beschikbaar te stellen met als dekking ISV-III-middelen, jaarschijf 2011

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

de burgemeester
dr. J.P. (Peter) Rehwinkel

de secretaris,
drs. M.A. (Maarten) Ruys

Raadsvoorstel - Begrotingswijziging voor uitvoering plan van aanpak zoutloods

.
. .
Bestuursdienst

RAADSVoorSTEL:

2010-2011

Ons kenmerk: MD 2504173

Registratienummer : GR 11.

Ingekomen op :

Onderwerp: Begrotingswijziging voor herstel zoutloods MD

Groningen, **17 FEB 2011**

Aan de raad,

In december 2009 is geconstateerd dat er een bodemverontreiniging met zout (NaCl) is ontstaan bij de gemeentelijke zoutloods. Deze zoutloods bevindt zich op de locatie van de Milieudienst aan de Duinkerkenstraat 45.

De constatering betekent dat de gemeente op korte termijn de bodem moet saneren en maatregelen moet nemen om nieuwe verontreinigingen te voorkomen. Het gaat hierbij om wettelijke verplichtingen vanuit de Wet Milieubeheer en de Wet bodembescherming.

Omdat naast de problematiek van de bodemverontreiniging rondom de zoutloods nog meerdere problemen spelen, hebben we eerst een aantal opties uitgewerkt om tot een duurzame oplossing te komen. De aspecten die naast de bodemverontreiniging spelen zijn vooral de slechte bouwkundige staat van de huidige zoutloods (aantasting door zout) en het te natte zout door onder andere de positionering van de loods. Door dit relatief natte zout is het rendement tijdens het strooien lager en ontstaan er meer storingen aan het materieel.

Aandachtspunt bij de aanpak van de zoutloods is dat de gladheidsbestrijding binnen de gemeente te allen tijde doorgang moet kunnen vinden. Dit betekent dat in de periode tussen 15 oktober en 15 april geen werkzaamheden bij de zoutloods plaats kunnen vinden.

Er zijn diverse opties nader uitgewerkt.

Het betreffen:

1. herstel de loods (met aanpassingen);
2. herbouw de loods (sloop en herbouw);
3. verplaats de loods (sloop en herbouw elders);
4. verplaats de loods met behoud oude loods (herstel en herbouw elders);
5. deel een loods (samenwerking met derden);
6. vervang de loods door silo (keuze voor steenzout).

SE.4.C

Raadsvoorstel - Begrotingswijziging voor uitvoering plan van aanpak zoutloods

2

Van de eerste vier opties, herstel, vervang of verplaats de loods zijn de kosten en voor- en nadelen in beeld gebracht.

Voor de vijfde optie, een eventuele samenwerking met Rijkswaterstaat of de provincie Groningen, hebben diverse gesprekken plaatsgevonden. Voornamelijk vanwege de langere aanrijroutes voor de gladheidbestrijding bleek het logistiek niet haalbaar om vanaf een gezamenlijk steunpunt te werken. Voor alle drie partijen gelden normen waarbinnen de routes moeten worden gereden.

De zesde optie, het gebruik van een silo, betekent automatisch dat dan wordt overgegaan op steenzout. Het gebruik van het hardkorrelige steenzout in een stedelijk gebied levert een te groot risico voor schade aan geparkeerde auto's. Daarnaast is het gebruik van steenzout op smalle en weinig bereden wegen, zoals fietspaden, inefficiënt.

Uiteindelijk is gekozen voor herstel van de bestaande zoutloods. Het resultaat van het project is een zoutloods met vloeistofdichte vloer en een vloeistofkerende los/laadvloer die voldoet aan de geldende vergunningvoorschriften. Daarnaast zal de bodemverontreiniging onder en rondom de zoutloods volgens de geldende normen zijn gesaneerd.

De totale kosten van planvoorbereiding en planuitvoering worden geraamd op € 870.000,-- exclusief BTW. In de voorziening groot onderhoud MD is reeds een bedrag van € 670.000,-- bestemd. De overige kosten (€ 200.000,--) dienen te worden gedekt uit de bedrijfsreserve MD (zie ook jaarrekening). Voor dit bedrag is een begrotingswijziging nodig.

Begrotingswijziging 2011							
Zoutloods							
Betrokken dienst(en)		Milieudienst					
Naam voorstel		Aanpak zoutloods					
Besluitvorming (orgaan + datum + nummer)		<titel en datum raad> (bij interne wijzigingen niet van toepassing)					
Incidenteel / Structureel		I					
Soort wijziging		Exploitatie					
Tijdsplanning krediet		2011-2013					
Deel	Financiële begrotingswijziging	Lasten	Baten	Saldo	Toevoeging reserve	Onttrekking reserve	Saldo
9.2	Afvalinzameling en verwerking	200		-200		200	0
				0			0
	Totalen begrotingswijziging	200		-200	0	200	0

Inhoudelijk toelichting op de begrotingswijziging

De totale kosten van de aanpak van de zoutloods bedragen 870 duizend euro. Hiervan wordt 670 duizend euro rechtstreeks ten laste van voorziening onderhoud gebouwen gebracht. 200 duizend euro wordt onttrokken aan de dienstegalisatiereserve. In de begroting voor het jaar 2011 is dit bedrag al als zodanig

Raadsvoorstel - Begrotingswijziging voor uitvoering plan van aanpak zoutloods

3

Gelet op het vorenstaande stellen wij u voor te besluiten:

- I. € 200.000,- te onttrekken aan de Algemene bedrijfsreserve MD en in te zetten voor herstel van de zoutloods aan de Duinkerkenstraat;
- II. de gemeentebegroting 2011 dienovereenkomstig te wijzigen.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

de burgemeester
dr. J.P. (Peter) Rehwinkel

de secretaris,
drs. M.A. (Maarten) Ruys

Bijlage - Reactie PvdD op de nota

Reactie van de Partij voor de Dieren over de discussienotitie “Van kop tot staart - Dierenwelzijn in Groningen”

Voor de duidelijkheid is de originele hoofdstukjesstructuur uit deze notitie gevolgd.

Opmerkingen bij: “Inleiding”

(Blz. 1) De Partij voor de Dieren is van mening dat de Dierenwelzijnsnota “Van kop tot staart. Dierenwelzijn in Groningen” uit 2007 toe is aan herziening en hier en daar flink kan worden aangescherpt. In dit document doen wij daartoe enkele voorstellen, die wij in de Gemeenteraad van 30 maart en daarvoor in de commissie Beheer en Verkeer van 16 maart opnieuw onder uw aandacht zullen brengen. Eén van deze voorstellen is ons initiatiefvoorstel Diervriendelijk Bouwen dat u in bijlage 2 vindt.

(Blz. 2) “Survival of the fittest” (een uitdrukking die hier wordt gebruikt in de betekenis van “recht van de sterkste”) is als selectief instrument voor de soort mens van groot belang geweest om bij het fitte – of minder fitte - individu uit te komen dat u dagelijks in de spiegel aankijkt, maar speelt met de huidige medisch-wetenschappelijke stand van zaken een veel kleinere rol. Hetzelfde geldt voor dieren, die meer en meer gefokt worden richting een bepaald menselijk doel, bijvoorbeeld maximale melk-, vlees- of wolproductie. De gemeente mag “survival of the fittest” in geval van wilde dieren dan ook niet gebruiken om ellende onder dieren te laten voortbestaan, als het in haar vermogen ligt hier iets aan te doen, noch mag zij het leefgebied van dieren verkleinen en vervolgens onder het motto “survival of the fittest” haar gedrag vergoelijken en wijzen op het belang van de strijd om overleven voor het verkrijgen van een sterke soort. Dat is willekeur. Wij willen de term “survival of the fittest” uit deze nota hebben.

De gemeente voelt zich verantwoordelijk voor de stad als leefgebied voor dieren. Maar er schort nogal het een en ander aan diervriendelijk onderhoud van de stad. In de praktijk komen vele in het wild levende dieren in het nauw door nieuwe bedrijfsvestiging, woningbouw, wegaanleg en milieuvervuiling. De bescherming van zowel inheemse als uitheemse planten- en diersoorten wordt geregeld in de Flora- en Faunawet (FFW). Deze wet gaat uit van een “nee, tenzij” beginsel. Dit betekent dat in principe alle schadelijke handelingen ten aanzien van beschermde planten en dieren verboden zijn. In de FFW staat dat iedereen voldoende zorg in acht moet nemen voor de in het wild levende dieren en hun leefomgeving. Ook mag het welzijn van dieren niet onnodig worden aangetast en mag men dieren niet onnodig laten lijden.

Voor handhaving van deze wetten en aanvullende regels is naast de reguliere politie, de Algemene Inspectie Dienst (AID) van het ministerie LNV verantwoordelijk. Desondanks gaat er ook in Groningen veel mis. Zo werd er afgelopen winter gebaggerd in de Van Brakelvijver onder de juiste temperatuur¹ en worden met name bij renovaties door woningcorporaties veel te veel struiken weggehaald en tuintjes versteend. Wooncorporaties verwijderen complete heggen en struiken die als biotoop dienen voor mussen, egels en veel andere dieren zoals insecten.²

¹ Wij hebben hierover schriftelijke vragen gesteld en contact gehad met de AID, die maatregelen jegens de betrokken dienst heeft genomen.

² Zie bijvoorbeeld: Beyumkrant, januari 2011, blz. 11.

Bijlage - Reactie PvdD op de nota

Samen met de verstening van binnentuinen leidt dit tot een dramatische afname van de stedelijke leefmogelijkheden van dieren. De gemeente zou hierover in overleg moeten treden met de corporaties en ervoor zorgen dat zij zich aan een gedragscode met betrekking tot groenbeheer houden.

De Partij voor de Dieren staat er helemaal achter om het vóórkomen van in het wild levende dieren te bevorderen door maatregelen te treffen in aanleg en onderhoud van de stedelijke omgeving en niet door nieuwe dieren uit te zetten. Wij hebben hiertoe een concreet voorstel om dieren in de stad te helpen een plek te vinden. Ecologische inrichting van stad en parken waar de natuur lekker zijn gang mag gaan en hier en daar stimulerend optreden door bijvoorbeeld het creëren van nestmogelijkheden voor vleermuizen en gierzwaluwen, dat klinkt ons als muziek in de oren.

Wanneer de gemeente plannen ontwikkelt voor ruimtelijke ingrepen of werkzaamheden, is het belangrijk dat vooraf goed wordt beoordeeld of er mogelijke nadelige gevolgen voor dieren aan verboden zijn. De gemeente neemt verkeersbesluiten op de wegen die door haar worden beheerd, zoals het beperken van de maximum snelheid om overstekende dieren te beschermen, (bijvoorbeeld in het voorjaar op plaatsen waar grote concentraties eenden zijn). De gemeente hanteert een baggerbeleid en heeft een protocol in geval van botulisme. De gemeente dient tevens eigen deskundigheid in huis te hebben ten aanzien van de bestrijding van overlast door steenmarters. Voorts dienen in de beschoeiing van vijvers en andere gemeentelijke wateren voldoende uittreedmogelijkheden aangebracht worden voor dieren. Tenslotte dient in het kapbeleid te worden opgenomen dat bij ontheffingen aan particulieren rekening wordt gehouden met het broedseizoen of de aanwezigheid van beschermde diersoorten, zoals vleermuizen.

In de nota wordt een tegenstelling gesuggereerd tussen een diervriendelijke inrichting en een levendige stad. Wij denken dat die twee zaken prima met elkaar in harmonie zijn te brengen. Welke dierenoverlast wordt hier eigenlijk bedoeld? Onze prachtige bruisende stad wordt er werkelijk niet minder levendig van als er geen circussen met wilde dieren meer mogen komen!

“In het wild levende dieren en dierenwelzijn”

Wij hebben problemen met de subjectieve toevoeging van het woordje “on” in ongedierte. Mollen zijn net zo goed dieren als zwanen, met hun eigen geschiedenis, eigenaardigheden en plek in het ecosysteem. Indien overlast wordt ervaren door dieren, dient dit op een diervriendelijke manier te worden opgelost en nooit met gif. De gevolgen van pesticiden en andere vormen van gif zijn verschrikkelijk. Niet alleen complete bijenvolken verdwijnen spontaan³, ook andere insecten worden steeds zeldzamer⁴, net zoals vele soorten vogels en zoogdieren.

Wij vinden dat er een protocol moet komen om te bepalen wanneer van overlast sprake is en ook van diervriendelijke methodes om die aan te pakken. Het reduceren van een populatie ganzen mag natuurlijk alleen door bepaalde dieren te vangen en elders uit te zetten. Hier is voorzichtigheid betracht, want ganzen hebben een ingewikkelde sociale structuur. Er moeten absoluut experts bij gehaald worden.

³ Zie voor informatie over wetenschappelijk onderzoek naar de oorzaken van bijensterfte bijvoorbeeld op de website: <http://www.bijensterfte.nl/>

⁴ Zie voor wetenschappelijk onderzoek naar de relatie tussen landbouwgif en de afname van de biodiversiteit bijvoorbeeld op <http://www.kennislink.nl/publicaties/pesticiden-funest-voor-biodiversiteit>

Bijlage - Reactie PvdD op de nota

Voorts is de Partij voor de Dieren tegen het bestrijden van diersoorten enkel omdat ze “exoot” zijn. Bestrijding moet gericht zijn op preventie, dus op het voorkomen dat dieren overlast veroorzaken. Zo zouden soorten die een gevaar kunnen opleveren voor bestaande flora en fauna niet meer als huisdier gehouden moeten worden. Dit kan geregeld worden in de APV. Het probleem van verwilderde katten dient bestreden te worden door vanuit de gemeente de kosten van sterilisatie en castratie te vergoeden. Zwerfkatten dienen te worden gevangen en na castratie en sterilisatie in de eigen omgeving te worden teruggezet.

“Gedomesticeerde dieren en dierenwelzijn”

Blz. 3 De Partij voor de Dieren begrijpt niet waarom de gemeente in de bestaande nota schrijft dat haar verantwoordelijkheid voor huisdieren *natuurlijk* beperkt is. De gemeente zou in haar aanpak van huiselijk geweld, ook de dieren moeten meenemen hierin. De wethouder heeft in de commissie Onderwijs en Welzijn van 12 januari erkend dat huisdieren een rol kunnen spelen in de vroege signalering van huiselijk geweld. Bij het invoeren van de meldcode Huiselijk Geweld zullen ook dierenartsen worden meegenomen. Wij zouden graag zien dat ook dierenmishandeling als huiselijk geweld beschouwd wordt en dat hieraan in preventie en vervolging ervan alle prioriteit wordt gegeven.

Wij willen dat in de nieuwe nota wordt opgenomen dat er nooit ontheffingen mogen worden verleend voor ondverdoofde rituele slacht,

“Afwegingskader”

De Partij voor de Dieren begrijpt dan ook niet het gemaakte onderscheid tussen in het wild levende en gedomesticeerde dieren, die het kader zou vormen waaraan interventies getoetst zouden kunnen vormen. De gemeente dient bij iedere vorm van lijden van dieren in te grijpen! Dat de beschikbare middelen hierbij de grenzen bepalen, is natuurlijk onacceptabel. Het is de noodzaak en de omvang van de aantasting van dierenwelzijn die de middelen dient te bepalen.

De Partij voor de Dieren begrijpt dat sommige wetgeving landelijk is geregeld en dat de gemeente die niet kan veranderen. Toch kan vindingrijkheid een belangrijke rol spelen in het verkleinen van de kans op vormen van aantasting van dierenwelzijn. De gemeente kan een voorkeur uitspreken in haar acquisitiebeleid voor winkels als tuincentra die geen kleine huisdieren zoals konijnen als kassakoopje verkopen. Andere mogelijkheden:

- Het meldings- en vergunningsplichtig maken of zelfs ronduit verbieden van het houden van giftige reptielen, amfibieën of insecten voor zowel particulieren als handelaren binnen de gemeente middels de APV (Algemene Plaatselijke Verordening)
- Het verplichten van dierenpeciaalzaken om uitsluitend exoten te verkopen aan mensen met de vereiste deskundigheid.
- Dierenpeciaalzaken verbieden om dieren te verkopen aan kinderen beneden de 16 jaar.

Het zou de gemeente, die fraaie idealen als duurzaamheid en fair trade hoog in het vaandel heeft, sieren indien zij ook wat betreft dierenwelzijn een pro-actieve rol zou spelen.

Opmerkingen bij: “Wat is er al geregeld”

“Inleiding”

De stelling onderaan blz. 3 dat “we” tegenwoordig van mening zijn dat een dier er niet alleen voor het nut van de mens is, maar een eigen waarde bezit, lijkt progressief bedoeld, maar is erg antropocentrisch. In miljoenen jaren van evolutie is er op aarde een uiterst fijnzinnig en

Bijlage - Reactie PvdD op de nota

gecompliceerd ecosysteem ontstaan, waarin de mens nog maar heel even meedoet, maar er desondanks wel in slaagt grote verwoestingen onder de natuur aan te richten. Als we de evolutie beschouwen als een boek van 100 bladzijden, komt de mens pas in de laatste regeltjes voor. Te stellen dat alle andere dieren er niet *alleen* voor de mens zijn, is buitensporig mensgericht en een toonbeeld van de hedendaagse vernietigende cultuur van mensen wereldwijd, die de gehele wereld, inclusief zeeën, beschouwt als een bron van voedsel en grondstoffen die naar believen kan worden geplunderd, zonder rekening te houden met al die andere dieren, noch met volgende generaties mensen.

“In het wild levende dieren”

(blz. 3) In de discussienotitie staat dat het geen gemeentelijke taak zou zijn om tillen in de stad te plaatsen. Maar waarom niet? Op een eerdere bladzijde wordt gesteld dat het college zich wel verantwoordelijk acht voor het terugdringen van zogenaamde overlast als gevolg van bepaalde dieren, waaronder duiven. Met behulp van tillen is die overlast op een eenvoudige manier op te lossen. De dieren kunnen hier voedsel krijgen, eieren kunnen geraapt worden en uitwerpselen concentreren zich hier. Als de gemeente zich ooit verplicht voelde om de duiven te doden, kan zij vast een reden vinden om over te gaan tot het plaatsen van tillen.

“Gedomesticeerde dieren”

Op blz. 4 valt te lezen dat er op grond van de Groningse APV opgetreden mag worden tegen loslopende honden. Maar hoe vindt u de algemene aanlijnplicht te rijmen met de op blz. 1 genoemde definitie van dierenwelzijn, waarin onder andere staat dat een dier ruimte moet hebben voor zijn natuurlijke gedrag? Een hond moet kunnen snuffelen en scharrelen. Hondenpoep dient te worden opgeruimd. Zie voor onze uitgebreide visie op het hondenbeleid bijlage 1 van dit document. Hondenoverlast kan worden tegengegaan door het verlenen van een eenmalige reductie op de hondenbelasting bij het aantoonbaar gevolgd hebben van een gedragscursus.

Opmerkingen bij: “Huidige situatie: Hoe diervriendelijk is Groningen?”

“In het wild levende dieren – Ecologie”

(Blz. 5) De Partij voor de Dieren is enthousiast over de stadsecologen en de passie die zij voor de natuur hebben. Jammer is het dat in de brief van 2 december 2010 over de evaluatie van het ecologische beheer, te lezen valt dat er misschien onvoldoende middelen zijn om het beheer op de huidige voet voort te zetten. De waarde van investeren in natuurbehoud kan niet worden overschat: investeren in natuur en biodiversiteit is investeren in waardevolle ecosystemen, die niet alleen belangrijk zijn om soorten te doen overleven, maar ook voor veel natuurfuncties, zoals wateropslag en zelfreinigend vermogen. Belangrijk is hierbij te bedenken, dat de aanpak middels het doelsoortenbeleid een handige kapstok biedt voor acties en evaluaties, maar dat het belang van het individuele dier, hoe veel voorkomend ook, nooit uit het oog mag worden verloren.

“In het wild levende dieren – Beheer”

In bestemmingsplannen staat inderdaad altijd een fraaie paragraaf opgenomen met daarin aandacht voor de plaatselijke ecologie en maatregelen die moeten worden genomen. Een mooi recent voorbeeld daarvan is de bouw van het nieuwe SOZAWE gebouw, waar honderd neststenen voor gierzwaluwen in worden gebouwd. Een valkuil zit hierbij in de fase tussen het bestemmingsplan en de concrete uitwerking hiervan. Kiest de ontwikkelaar voor neststenen,

Bijlage - Reactie PvdD op de nota

of kiest hij voor de meest goedkope uitvoeringswijze? Dit zou geborgd moeten worden. De Partij voor de Dieren heeft hiervoor een initiatiefvoorstel ontwikkeld, zie bijlage 2 van dit document.

In deze nota stelt het college dat niet alleen de natuur in de Stedelijke Ecologische Structuur van belang is voor de in het wild levende dieren, maar ook het “snipper groen” daarbuiten dat plaats biedt aan bijvoorbeeld egels, vogels en vleermuizen. De Intense Stad leidt ertoe dat veel van dit snippergroen verdwijnt. Via groene daken en gevelvegetatie zou dit zoveel mogelijk gecompenseerd moeten worden. Ook voor mensen is een groene omgeving van belang, groen zuivert de luchtkwaliteit en werkt ontspannend.

Daarnaast zou bij stadsontwerpers een cultuuromslag moeten plaatsvinden, die ertoe leidt dat er niet eerst een ontwerp ligt, dat vervolgens op de bestaande omgeving wordt gelegd, maar dat men juist uitgaat van die omgeving, met zijn waardevolle bomen en andere karakteristieken. Men zou eerst moeten invullen wat behouden moet blijven en daarna pas gaan ontwerpen. Op deze wijze zouden aanmerkelijk minder bomen gekapt hoeven worden. De Partij voor de Dieren noemt dit “Inclusief Ontwerpen”. Ook hiervoor zullen wij in de commissie Beheer en Verkeer van 16 maart een voorstel doen.

“In het wild levende dieren - Wild en vissen”

(Blz. 6) Wat wordt bedoeld met de opmerking dat de gemeente *in principe* alle wildschade met diervriendelijke maatregelen tegen gaat? Alle jacht zou verboden moeten worden en de Partij voor de Dieren is dan ook blij dat de gemeente geen jachtrecht verleent op gemeentelijke eigendommen. Hetzelfde zou echter moeten gelden voor onderwaterjacht, oftewel hengelen. De opvatting dat vissen koudbloedige dieren zijn en daardoor gevoelloos, is beslist onjuist. Vissen zijn gewervelde dieren. De bouw en de werking van hun zintuigen zijn te vergelijken met die van andere gewervelde dieren. Wetenschappers uit de hele wereld onderschrijven nieuwe inzichten in de evolutie, structuur en hersenen van vissen, waaruit blijkt “dat vissen het ervaren van pijn en leed niet ontzegt kan worden”. Zie ook bijlage 2, het commentaar van de Vissenbescherming op de Dierenwelzijnsnota dat kort kan worden samengevat als: “recreatie kan geen rechtvaardigingsgrond zijn voor dierenmishandeling”. De Partij voor de Dieren wil de hengelsport verbieden. De gemeente kan als eigenaar van water en oevers aldaar het hengelen verbieden en kan een vergunning weigeren voor vis-evenementen. Zo kunnen we ook de uitwassen als viswedstrijden voor kinderen verbieden, die op deze wijze dierenmishandeling met de papelepel krijgen ingegoten. De gemeente kan samen met natuur- en beschermingsorganisaties voorlichting geven om hengelen tegen te gaan, zeker het hengelen voor kinderen.

“Gedomesticeerde dieren”

“Kinderboerderijen”

Kinderboerderijen kunnen een belangrijke rol spelen in de opbouw van een goede relatie tussen kind en dier. Ondanks deze fraaie doelstelling, hebben dieren vaak geen fijn leven op een kinderboerderij. Op de kinderboerderij in het Stadspark bijvoorbeeld, zitten alle konijnen afgezonderd in kleine hokjes. Dat maakt de dieren eenzaam en ongelukkig, ook al zijn ze voor de rest goed verzorgd en gevoed. Voor de beheerder kleven er nogal wat nadelen aan een konijnenheuvel, wat uit het oogpunt van dierenwelzijn voor konijnen eigenlijk onmisbaar is, zoals het feit dat er veel konijnen worden gedumpt en dat dit zou kunnen leiden tot veel geknok onderling. Toch zouden wij hier graag een oplossing voor zien. Dat kinderen nu zien hoe de konijnen ieder in een hokje zitten, is een verkeerde boodschap. Voorts zou er altijd toezicht moeten zijn bij de knuffelhoek, waar kinderen een cavia kunnen knuffelen. In de praktijk gebeurt dit vaak te wild, zodat de dieren hun ribben kneuzen of pootjes breken als ze uit de armen van de kinderen vallen, worstelend om los te komen. Een belangrijk educatief

Bijlage - Reactie PvdD op de nota

doel dat bij de knuffelhoek naar voren zou moeten komen is het feit dat de eigen wil van het dier gerespecteerd moet worden. Niet iedere cavia wil geknuffeld worden.

De Partij voor de Dieren is verder van mening dat er niet zou moeten worden gefokt om steeds te kunnen voorzien in jonge dieren, omdat de overpopulatie in de armen van de slager terecht komt.

Private kinderboerderijen zijn niet te controleren en moeten verboden worden.

“Opvang zwerfdieren”

In Nederland komen geregeld dieren in een opvang terecht omdat eigenaren om diverse redenen niet langer kunnen of willen zorgen voor hun huisdier. Het gebeurt ook dat een dier is weggelopen en zijn baasje het dier niet meer kan vinden. De gemeente zou via de APV honden- en katteneigenaren kunnen verplichten hun dier te chippen. Honden worden veel vaker opgehaald uit asiels door hun baasjes dan katten, vermoedelijk mede doordat die eerste groep veel vaker is gechipt dan de laatste. De gemeente zou het financieel mogelijk moeten maken voor sociale minima hun honden en katten te laten steriliseren en castreren om het aantal ongewenste dieren in asiels te beperken. Minder zwerfdieren betekent ook minder kosten voor de gemeente. Voor ouderen zou het makkelijker moeten zijn hun huisdier mee te nemen in een verzorgingshuis. Dit heeft ook positieve effecten op het lichamenlijk welzijn van mensen. In de gemeentegids zou een lijst van wooncentra voor ouderen moeten worden opgenomen, waar dieren zijn toegestaan.

Helaas gaan niet alle mensen op de juiste wijze met dieren om en komen er bijna dagelijkse meldingen over dierenmishandeling binnen bij de Dierenbescherming in de Nieuwe Kijk in 't Jatstraat. Wij pleiten voor een structurele deelname van de Dierenbescherming aan het OGGz-team in het geval er bij een probleemadres ook dieren aanwezig zijn. Indien een woning ontruimd moet worden, lopen dieren vaak weg. Soms doet de ontruimer dat opzettelijk, omdat hij anders voor de kosten van opvang voor het dier verantwoordelijk is. Voorts zouden gemeentegronden niet meer verhuurd moeten worden aan mensen, die bij herhaling hun dieren zoals pony's en schapen verwaarloosd hebben.

“Gedomesticeerde dieren – Circussen met “wilde” dieren”

Het feit dat “wilde” tussen aanhalingstekens staat in de notitie en dat het kopje circussen met wilde dieren onder gedomesticeerde dieren staat (!) zegt al het een en ander over het standpunt van het college. Sinds het schrijven van deze dierenwelzijnsnotitie heeft gezaghebbend onderzoek plaatsgevonden naar het welzijn van wilde dieren in circussen. Het welzijn van dieren in circussen wordt ernstig aangetast, zo blijkt uit het in de zomer van 2009 gepubliceerde onderzoek “Welzijn van dieren in reizende circussen in Nederland” van de Animal Sciences Group van Wageningen UR in opdracht van het voormalig ministerie van LNV. Wilde dieren in een circus kunnen natuurlijk nooit “op” een soorteigen manier leven: een leeuw kan niet over de vlaktes zwerven, een olifant kan geen boompje eten. Dit leidt tot grote problemen: de dieren zijn altijd neurotisch door het gebrek aan beweging en het opgesloten zitten in kleine kooitjes (de binnenkooien van de tijgers in het onderzoek waren gemiddeld 5 m²) en hebben vaak maagklachten omdat het eten dat ze krijgen te veel verschilt van wat ze nodig hebben. Ook blijkt uit het voornoemde onderzoek dat de medische zorg in circussen ver onder de maat is. Meer dan 70% van de geobserveerde dieren vertoonde klinische afwijkingen. Een onderdeel van het onderzoek was het observeren van de in circussen toegepaste trainingsmethoden. Toegang hiertoe werd de onderzoekers echter in *alle* gevallen geweigerd. De onderzoekers konden uit de waargenomen angst van de dieren tijdens de voorstelling echter concluderen dat training op basis van dominantie gebeurt. Tijdens de

Bijlage - Reactie PvdD op de nota

voorstelling werden dwangmiddelen waargenomen, zoals olifantenhaken (welke permanent gebruikt werden, ook buiten de voorstelling) en zweepen. Circussen hebben eigen richtlijnen, die zij in veel gevallen negeren. Zo staan olifanten maar een paar uur per dag buiten, de rest staan zij vaak kruislings geketend, in hokjes. Circus Herman Renz, houdt een olifant tegen de richtlijnen in solitair. Wageningen Universiteit heeft in reeds genoemde onderzoek aangetoond dat het onmogelijk is om het welzijn van olifanten te garanderen buiten hun natuurlijke leefomgeving (en sommige vormen van opvang in een dierentuin). Olifanten die dus op een andere wijze worden gehouden, zoals bijvoorbeeld door particulieren of in een circus, ondervinden altijd grote welzijnsproblemen.

Eén van de conclusies uit het rapport van de Wageningen Universiteit luidde als volgt: “Olifanten zijn van nature sterk sociale en hoogintelligente dieren met een rijk gevarieerd gedragsrepertoire. Opportunistische browsers die veel tijd besteden aan eten en grote gebieden doorkruisen waarbij ze dagelijks grote afstanden kunnen afleggen. Het gebrek aan sociaal contact, een suboptimaal rantsoen, de drastische beperking van de bewegingsvrijheid door aanketenen en de hoge mate waarin olifanten in de door ons onderzochte circussen stereotiep gedrag vertoonden, laten slechts de conclusie toe dat hun welzijn, ondanks de beste bedoelingen van verzorgers, ernstig wordt aangetast.”⁵ Olifanten in gevangenschap staan gemiddeld 17 uur per dag aan de ketting en vertonen ruim 10 uur per dag afwijkend gedrag, een symptoom van chronische en ernstige stress.

Het spreekt voor zich dat dit niet alleen olifanten in circussen betreft, maar ook particulier gehouden olifanten die worden verhuurd voor festiviteiten zoals een Sinterklaasoptocht. (De Partij voor de Dieren kreeg veel bijval voor haar pleidooi geen olifant bij de optocht in te zetten, niet alleen omdat mensen het zielig vonden voor de olifant, maar ook omdat veel mensen vonden dat dit dier niets met Sinterklaas te maken heeft en alle toeters en bellen een bedreiging vormen voor deze oude Nederlandse traditie.) Naast de aantasting van het dierenwelzijn, is met name bij het inzetten van olifanten bij een optocht ook de veiligheid van de toeschouwers in het geding. Een olifant wordt middels pijnprikkels aangestuurd en in bedwang gehouden. Het is al een aantal keer gebeurd dat een dier dit op een bepaald moment niet meer kan verdragen en aan zijn bewaker ontsnapt, met alle gevolgen van dien.

In de beantwoording van de schriftelijke vragen van de Partij voor de Dieren van 16 november 2010 over de deelname van een olifant aan de Sinterklaasoptocht, schreef u dat de performance die de olifant moet leveren tijdens de Sinterklaasoptocht dicht bij het normale gedragspatroon van de olifant ligt, namelijk lopen. De Partij voor de Dieren denkt dat lopen inderdaad een normale actie voor een olifant is, maar het lopen temidden van een opgewonden mensenmenigte met veel lawaai middenin een stad toch weer heel andere koek is voor het dier.

In deze beantwoording geeft u aan dat de burgemeester op grond van de openbare orde, openbare veiligheid, volksgezondheid of de bescherming van het milieu een evenementenvergunning kan weigeren. Wij willen het college vragen om een voorkeursbeleid uit te spreken voor circussen zonder wilde dieren en circussen met wilde dieren of optochten met wilde dieren te verbieden op grond van de openbare veiligheid. Dat dit niet uit de lucht is gegrepen, wordt door vele incidenten bewezen. Het meest recente voorbeeld in Nederland is dat van 24 januari j.l., toen vier leeuwen uit circus Belly Wien in Alphen aan de Rijn ontsnapten. Zij vielen kamelen en paarden aan, één kameel overleefde het niet.

---

⁵ *Welzijn van dieren in reizende circussen in Nederland*, Wageningen Universiteit (2009), blz. 34.

Bijlage - Reactie PvdD op de nota

Overigens heeft de gemeente Barendrecht ervoor gekozen dierenwelzijn als weigeringsgrond op te nemen in de APV. Daarmee heeft deze gemeente ervoor gekozen dat bij de beoordeling van een evenement uitdrukkelijk wordt gekeken naar het welzijn van de dieren en is het uitgangspunt principieel veranderd.

Circussen claimen dat hun wilde dieren in gevangenschap geboren zijn en daarom niet meer “echt” wild zijn, maar dat is onzin. Voor de wet blijven het wilde dieren. Maar belangrijker nog, een tijger wordt niet binnen een paar generaties een huiskat. Oeroude instincten gaan er heus niet zo snel uit. Overigens zijn veel wilde dieren in circussen wel degelijk in het wild gevangen, zoals een onderzoek van Wilde Dieren de Tent Uit uitwees omstreeks kerst: er traden 20 olifanten op in diverse circussen en op één na waren ze allemaal in het wild gevangen.

Opmerkingen bij: “Conclusie: Wat willen we anders of extra doen?”

“In het wild levende dieren”

(Blz.8) Het college concludeert dat het met het gemeentelijke welzijnsbeleid voor in het wild levende dieren goed is gesteld. De Partij voor de Dieren is van mening dat er nog veel dingen voor verbetering vatbaar zijn, maar dat er ook veel goede dingen gebeuren en gebeurd zijn. Eén van de dingen waar snel verandering in moet komen is het weghalen van groen door wooncorporaties. In het Nieuw Lokaal Akkoord zijn daar afspraken over gemaakt, toch wordt er nog steeds teveel groen weggehaald. Bij nieuwbouw moeten nu standaard faunavoorzieningen worden aangebracht, maar wie controleert dit? Welke afspraken zijn hier gemaakt?

Om overstort en daarmee vissterfte te voorkomen, zou de gemeente meer moeten doen om de verstening van tuinen te voorkomen en juist het vergroenen van daken te veralgemeniseren (zie ook onze schriftelijke vragen van 15 juli 2010 “Vragen betreffende vissterfte als gevolg van overstort”⁶). Overleg met grote partners zoals de RUG blijkt hierbij van groot belang. Voorts zou de hengelsport overal verboden moeten worden.

Ook zou de Partij voor de Dieren graag zien dat er bordjes bij vijvers geplaatst worden waarop staat dat bijvoeren schadelijk is voor eenden met nog wat extra informatie over het hoe en waarom dat zo is.

“Gedomesticeerde dieren”

Opvangadressen voor dieren, ook voor in het wild levende dieren, moeten binnenkort allemaal aan bepaalde in regelgeving vastgelegde eisen voldoen. Het is voor veel opvangcentra moeilijk om hieraan te voldoen, door praktische en financiële problemen. Graag zouden wij willen dat het college contact opneemt met Dierenopvangcentrum Groningen (vroeger “t Hemelrijk”) om te informeren wat de plannen voor hen betekenen en hen eventueel te faciliteren.

Graag zouden wij van het college horen of de mogelijkheid is onderzocht die op blz. 9 wordt genoemd, om eigenaren van huisdieren gericht op te roepen om met hun huisdier trainingen of verzorgingscursussen te volgen. Dit zou overlast kunnen doen verminderen omdat honden beter onder appèl komen.

---

⁶ <http://groningenstad.partijvoordedieren.nl/gemeentefractie/vragen-antwoorden/i/1948>

Bijlage - Reactie PvdD op de nota

Verder vinden wij dat alle catering biologisch zou moeten zijn, want dat geeft meer garanties voor dierenwelzijn dan scharreelproducten. Biologisch (of “ecologisch”) is ook logisch in verband met de door de gemeente nagestreefde duurzaamheid (geen gif gebruikt bij productie).

Intensieve veehouderij moet zoveel mogelijk geweerd worden uit de gemeente om redenen van dierenwelzijn en duurzaamheid. Ook pelsdierhouderijen moeten nooit worden toegestaan.

Om een goed voorbeeld te stellen zou in de catering minstens één dag per week geen vlees en vis verkocht moeten worden en zouden bovendien nooit bedreigde diersoorten zoals paling en tonijn op het menu mogen staan. Daarnaast zou het aandeel van vegetarische producten verruimd moeten worden.

De Partij voor de Dieren maakt bezwaar tegen de Toelichting op de artikelen waarbij met betrekking tot artikel 2.4.20 over stadsduiven wordt opgemerkt, dat deze vogels net als andere vogels prima in staat zijn hun eigen voedsel bij elkaar te zoeken. Dat klopt niet. Het gaat hier om een van oorsprong gedomesticeerde duif, die zonder bijvoeren verhongert en in dat proces dichtbij mensen komt om voedsel te zoeken. Dat dit zou leiden tot een ernstige mate van overlast in de vorm van uitwerpselen en lawaai bestrijden wij; het gekoer van duiven is geen onplezierig geluid en poep valt goed schoon te maken. Overigens is hier door middel van duiventillen goed iets aan te doen zoals wij al eerder in dit schrijven hebben aangetoond. Je zou trouwens ook kunnen stellen dat duiven, zijnde van oorsprong ontsnapte huisdieren, zwervedieren zijn en als zodanig onder de verantwoordelijkheid van de gemeente vallen.

Bijlage - Reactie PvdD op de nota

Bijlage 1 Hondenbeleid – visie Partij voor de Dieren

De beste vriend van de mens

Geacht college, collega raadsleden,

De Partij voor de Dieren heeft het nieuwe hondenbeleid laten agenderen vanwege de vele en vaak terecht bezwaren die er onder de stadters leven jegens de nieuwe regels. In dit stuk willen wij onze visie uiteenzetten.

In het initiatiefvoorstel van de ChristenUnie vroeg deze partij om een wijkgerichte aanpak. Dat is nog niet helemaal tot zijn recht gekomen in het laatste voorstel. Alhoewel in wijken bijeenkomsten zijn belegd en de stadters expliciet is gevraagd om input, lijkt daar weinig mee te zijn gebeurd. Dit zorgt ervoor dat stadters weinig vertrouwen hebben in het nut van burgerparticipatie. Wij zijn blij dat het college nu toch overstap is gegaan en op grond van de vele bezwaren die zijn ingediend, opnieuw naar de zaak wil kijken.

Daarnaast was menig hondenbezitter onaangenaam verrast door de toon van het stuk. Het feit dat de hond niet voor niets al eeuwen lang de beste vriend van de mens wordt genoemd, is er niet in terug te vinden. Niets over de positieve gezondheidseffecten die het hebben van een hond op de mens heeft, of over het plezier dat mensen beleven aan het wandelen met hun hond en alle sociale verkeer vandien. Bovendien leek de nadruk plotseling te liggen op het tegengaan van loslopende honden, terwijl de intentie oorspronkelijk was iets te doen aan hondenpoep, wat tot overlast zou leiden.

In de Algemene Plaatselijke Verordening is opgenomen dat de hond behalve in losloopgebieden overal aan de lijn moet. Wij zouden dit graag willen veranderen. Het draagvlak voor deze algemene aanlijnplicht is zo zwak dat het geen succes zal worden. Bovendien is de motivatie om dan nog iets aan de poep te doen tot een minimum gedaald. Wij zijn van mening dat eigenaren in staat moeten worden gesteld hun eigen verantwoordelijkheid te nemen waar het hun hond betreft. Het mag hen echter niet onmogelijk worden gemaakt hun hond te geven wat deze nodig heeft, namelijk in alle rust wat te kunnen rondsnuffelen. Aan de riem wordt dat erg moeilijk voor het dier.

Wij willen daarom voorstellen dat de hond in principe los mag, behalve bij drukke wegen, in de kwetsbare ecologische gebieden waar veel dieren leven en gedurende de zomermaanden in de parken waar veel gerecreëerd wordt. Wij zijn van mening dat de optie: aanlijnen tijdens de broedperiode, onvoldoende bescherming geeft aan de hier levende dieren, omdat bijvoorbeeld blauwe reigers al in februari beginnen met het bouwen van een nest en bepaalde zwaluwsoorten daarentegen in september nog bezig zijn met hun jonkies. Loslopende honden leiden tot veel verstoring voor broedvogels, die op de grond of tot de eerste meter broeden, zoals winterkoninkjes en roodborstjes, maar kunnen ook voor overlast bij wezels en egels leiden. De stedelijke natuurgebieden worden steeds belangrijker voor dieren, nu zij het platteland door grootschalige landbouw (het gebruik van pesticides, de lage grondwaterstand, het steeds vroeger maaien, gebruik van uitheems gras dat niet geschikt is voor broedvogels en geen ruimte biedt aan kruiden, waardoor er weer minder insecten zijn voor jonge vogels etc.) noodgedwongen ontvluchten.

Bijlage - Reactie PvdD op de nota

Indien een eigenaar zijn hond niet onder appel heeft, moet gehandhaafd worden. Als de aansluitplicht echter gehandhaafd blijft zoals deze nu in de laatste voorstellen staat omschreven, zullen er aanmerkelijk minder baasjes met honden in de parken te vinden zijn en dit zal in het Stadspark en het Oosterpark een daling van de sociale veiligheid ten gevolge hebben.

In combinatie met afschaffing van de aansluitplicht, zouden wij wel, in samenspraak met veel baasjes, een algemene poepruimplicht willen invoeren. In het nieuwste voorstel was een algemene aansluitplicht gekoppeld aan enkele losloopgebieden waar de hond op een veldje mag spelen en de poep mag blijven liggen. Eén van de velden die hiertoe was aangewezen, is een veld in het Stadspark dat ook altijd intensief wordt gebruikt voor manifestaties en picknicks. Het zal daar een vieze boel worden! In veel gemeentes zijn bakken geïnstalleerd voor de hondendoep die op het riool zijn aangesloten. Erg duurzaam, want op termijn zullen de riolen toch een bron vormen voor biovergisting en bovendien goedkoop: ze hoeven niet geleegd te worden. De gemeente zou ook voor bio-afbrekbare poepzakjes moeten zorgen en op die wijze de hondeneigenaren tegemoet moeten komen.

In groengebieden die intensief gebruikt worden, zoals het Stadspark en het Noorderplantsoen, zou op wijk-nivo gezocht moeten worden naar een oplossing. Wij denken aan een opdeling van parken, waarbij in het Noorderplantsoen de eerste twee stukken in principe niet voor baasjes en honden bedoeld zijn en waar een algemene aansluitplicht geldt, maar waar het laatste deel (richting Korreweg) een losloop- bestemming heeft (ook in de zomermaanden). In het Stadspark zou men beter een loslooproute kunnen introduceren in plaats van het aangewezen veld. Honden en hun baasjes willen lekker lopen, niet alleen achter ballen aanrennen.

Tot slot willen wij slechts het volgende nog opmerken. Wij leven in een tijd waarin men het snel heeft over overlast. Het is goed als we ons realiseren dat in een stad als Groningen tolerantie een groot goed is en dat de publieke ruimte veel verschillende functies kent: loopterrein voor joggers, speelterrein voor kinderen en uitlaatgebied voor honden en hun baasjes om er maar een paar te noemen. Overlast is net als beauty “in the eye of the beholder”. Al deze groepen kunnen zich aan elkaar storen als ze dat zouden willen. Het lijkt ons beter om dat niet te doen. De overheid zou er dan ook beter aan doen om verdraagzaamheid richting elkaar uit te dragen, dan door middel van allerlei regels voor iedere bevolkingsgroep een ander leefgebiedje af te bakenen.

Kortom:

- poepruimplicht en deze faciliteren door middel van bakken en zakjes
- geen aansluitplicht, behalve in ecologisch kwetsbare gebieden, langs drukke wegen en in druk bezochte parken tijdens de zomer. Op die laatste plek kan dan een loslooproute gevolgd worden.
- de preciese invulling van losloopgebieden in de groengebieden moet op wijkniveau door baasjes en burgers ingevuld worden, maar uitgangspunt moet zijn dat in ecologisch kwetsbare gebieden de hond aangelijnd dient te zijn.

Vriendelijke groet,
Gerjan Kelder
Partij voor de Dieren

Bijlage - Reactie PvdD op de nota

Bijlage 2 – Initiatiefvoorstel Partij voor de Dieren

Initiatiefvoorstel Diervriendelijk Bouwen

Inleiding

De Partij voor de Dieren wil dat Groningen niet alleen de duurzaamste stad van Nederland wordt, maar ook de diervriendelijkste! Daarom hebben wij een voorstel ontwikkeld, waardoor nieuwbouw- en renovatieplannen een positieve bijdrage kunnen leveren aan de leefomstandigheden van dieren in de stad.

Huidige situatie

Als bouwplannen ontstaan op basis van goedgekeurde bestemmingsplannen, gebeurt het soms dat in het bestemmingsplan fraai geformuleerde wensen met betrekking tot ecologie, niet terugkomen in het bouwplan. Dat komt omdat projectontwikkelaars vaak kiezen voor de goedkoopste en makkelijkste oplossing. Een zoektocht naar neststenen voor gierzwaluwen en waar die precies geplaatst moeten worden, kan best achterwege gelaten worden vanuit het oogpunt van goedkoop en snel bouwen. Nieuwe en gerenoveerde woningen en gebouwen zijn daarom vaak niet (meer) geschikt voor bewoning door vleermuizen of vogels.

Dat komt ook omdat er al jaren een trend gaande is om gebruik te maken van bouwmaterialen, die in tegenstelling tot wat vroeger werd gebruikt, minder geschikt zijn voor vogels om onder te nestelen. Een gevolg hiervan is dat dieren die gewend waren om hun intrek onder de daken van huizen te nemen, steeds vaker dakloos worden. Aantallen nemen hierdoor af.

Een apart hoofdstuk in hedendaagse woningbouw en renovaties vormen tuinen. Door de recente nadruk op onderhoudsvrij tuinieren, worden deze steeds vaker betegeld. Maar dieren zoals egels hebben struikjes en heggen nodig om te kunnen overleven. En insecten, die zich op hun beurt weer voeden met nectar uit bloemen. Ook woningcorporaties vervullen hierin een slechte rol.

Onderhoudsvrije tuinen en nieuwe manieren van bouwen leiden ertoe dat het aantal dieren in de stad zoals egels en gierzwaluwen steeds verder achteruitgaat. De Partij voor de Dieren is van mening dat dat jammer is, zowel voor dieren als voor mensen en stelt daarom voor bouwplannen te onderwerpen aan een aantal ecologische vereisten.

12

Bijlage - Reactie PvdD op de nota

Protocol

Er dient een protocol te worden geschreven op grond waarvan ontwikkelaars kunnen kijken welke zaken zij in hun project kunnen opnemen. Mogelijkheden zijn bijvoorbeeld:

- gevelstenen voor zwarte roodstaarten, gierzwaluwen en mezen
- mussenvides
- vleermuiskasten
- gevelgroen
- groene daken
- eventueel: minimaal gedeelte van tuin of oppervlakte van de kavel bedekt met heggen en struikjes

Ecologisch onderlegde ambtenaar

Bij het loket Bouwen en Wonen van RO/EZ waar bouwplannen nu ook gekeurd worden, dienen te plannen te worden getoetst op hoeveelheid en kwaliteit van de flora- en faunavoorzieningen. Een ambtenaar zou hiervoor moeten worden opgeleid. Een stadsecoloog zou het misschien ook kunnen doen. Kennis is wel een vereiste: neststenen voor gierzwaluwen kunnen bijvoorbeeld niet in de wind, maar ook niet op de felle zon worden ingebouwd. Deze medewerker dient de bevoegdheid te hebben de bouwplannen af te keuren. Eén en ander zou formeel net zo geregeld moeten zijn als vereisen op het gebied van brandveiligheid.

Budget

Een vast percentage van een half procent van het projectbudget moet bestemd worden voor flora- en faunavoorzieningen. Bij kantoorgebouwen zal deze investering zich weer terug betalen door een daling in het ziekteverzuim. Andere onderzoeken suggereren een omgekeerd verband tussen vandalisme en vergroening van de leefomgeving. Wat vast staat, is dat het belangrijk is dat we onze steden diervriendelijk houden, zowel voor de dieren, de biodiversiteit als voor onszelf.

Voorstel

De Partij voor de Dieren stelt daarom het volgende voor:

1. Er moet een protocol worden geschreven op basis waarvan ontwikkelaars kunnen kijken welke voorzieningen zij in hun bouwproject kunnen opnemen.
2. Een half percentage van het project budget dient te worden besteed aan flora- en faunavoorzieningen
3. Bij het Loket Bouwen en Wonen dient een ambtenaar met voldoende kennis van zaken en met behulp van het protocol de plannen te beoordelen op de kwaliteit en de hoeveelheid van de voorgestelde flora en faunavoorzieningen.

Bijlage - Reactie PvdD op de nota

Bijlage 3 Reactie Vissenbescherming n.a.v. uitnodiging Dierenwelzijnsavond

Commentaar van de Stichting Vissenbescherming op de dierenwelzijnsnota 'Van kop tot staart' van de gemeente Groningen

In een geciviliseerde samenleving behoren mensen niet uitsluitend hun eigen belangen en die van hun eigen groep te behartigen, maar ook rekening te houden met de belangen van andere levende wezens, van de natuur en van het milieu. In Nederland en in veel andere landen hebben steeds meer mensen oog gekregen voor het belang van dieren om goed behandeld te worden en niet mishandeld en gedood te worden. Dit hangt samen met het groeiend inzicht in het vermogen van dieren om pijn, stress en angst te ervaren. Dieren kunnen ook over een zekere mate van bewustzijn, geheugen en intelligentie beschikken. Dit geldt ook voor vissen waarvan tot voor enkele decennia nog vaak werd aangenomen dat deze als zogenaamde koudbloedige dieren geen gevoel en bewustzijn zouden kennen. De Nederlandse overheid legde met haar nota *Rijksoverheid en Dierenbescherming* uit 1981 een goede basis voor toekomstige wetgeving. Hierin verklaarde ze voor het eerst dat dieren geen louter economische objecten zijn, maar wezens met een eigen, intrinsieke waarde.

In deze nota wordt duidelijk gesteld dat 'dierenbeschermingsbeleid zal moeten worden ontwikkeld vanuit de erkenning van de intrinsieke waarde van het individuele dier. Het beleid zal er op gericht moeten zijn het dier zoveel mogelijk te beschermen tegen menselijke handelingen die zijn fysieke en ethologische welzijn aantasten. In de praktijk betekent dit dat mensen zich bij voortdurende rekenschap zullen moeten geven van de toelaatbaarheid van hun handelingen met betrekking tot dieren. Het belang van het dier zal in een bewust afwegingsproces moeten worden ingebracht' (Nota Rijksoverheid en Dierenbescherming, Kamerstukken II, 1981, 16966, blz. 1).

De intrinsieke waarde van dieren, en dus ook van vissen, is later opgenomen in de Gezondheids- en welzijnswet voor Dieren (1992) en in de Flora- en Faunawet (2002).

Wanneer we de ethische toelaatbaarheid van de hengelsport toetsen via bovengenoemd afwegingsproces, dat ook in de Groningse dierenwelzijnsnota een belangrijke plaats inneemt, dan dienen we te kijken naar het doel, het middel en de aanwezigheid van alternatieven. Het doel van de hengelsport is een vorm van openlucht recreatie. Wij willen het belang van recreatie voor de mens beslist niet onderschatten, maar recreatie kan geen rechtvaardigingsgrond zijn voor dierenmishandeling. Bovendien zijn er vele alternatieve vormen van openlucht recreatie mogelijk zonder dat hiertoe dieren moeten worden gevangen. Wanneer we kijken naar het middel, het vangen van vissen, dan moeten we constateren dat dit veel pijn, stress en angst voor de vissen met zich meebrengt.

Het begint ermee dat de vis in het aas bijt en dan ineens een haak in zijn bek voelt. Een vis heeft in zijn bek een groot aantal zenuwknooppunten, voelt die haak terdege en raakt meteen in de stress. Vervolgens wordt hij uit zijn natuurlijk milieu, het water, getrokken en belandt hij in de lucht, waar hij niet kan ademen. Dat is vergelijkbaar met hoe het voor een mens is als hij voor langere tijd onder water gehouden wordt. Daarna probeert de hengelaar de spartelende vis vast te pakken, fixeren en het haakje uit zijn bek te halen. Dit kan gemakkelijk tot allerlei verwondingen leiden. Vervolgens kan de vis nog een tijd in een zogeheten leefnet worden opgesloten. Waar het dier op z'n minst aan de schadelijke stress en angst wordt blootgesteld.

Bijlage - Reactie PvdD op de nota

Is dit een diervriendelijke, beschaafde vrijetijdsbesteding? De meerderheid van de Nederlandse bevolking vindt van niet. In een Nipo-enquête uit 2002 onder 2.000 Nederlanders verklaart 75% van de ondervraagden de hengelsport geen diervriendelijke tijdsbesteding te vinden en 73% vindt het geen geschikt middel om kinderen respect voor dieren bij te brengen.

De Vissenbescherming is van mening dat de politiek niet alleen de belangen van de hengelsport dient te bevorderen, maar zeker ook met de ethische opvattingen van de meerderheid van de bevolking rekening dient te houden. Daarom pleiten wij voor een kritische en terughoudende opstelling van de gemeente tegenover de hengelsport teneinde te komen tot een vermindering van de hoeveelheid stress, angst, pijn en verwondingen die de vissen ten gevolge van het hengelen oplopen.

Ook dient de overheid meer rekening te houden met de gevoelens van de meerderheid van de bevolking die het beslist niet kan waarderen om in de buitengebieden voortdurend geconfronteerd te worden met hengelende mensen, die vissen uit het water trekken en proberen te onthaken.

Concreet stellen wij voor om meer hengelsportvrije gebieden in te stellen. Dit verzoek strookt met dat van de Vereniging Natuurmonumenten om in de door deze vereniging beheerde gebieden een visverbod af te kondigen. Verder vinden wij het redelijk om hengelaars niet met meer dan één hengel tegelijk te laten vissen. Het zou goed zijn om te (doen) onderzoeken of de weerhaak weggelaten kan worden. Er zijn tal van hengelaars die dit al doen. De drielandige dreg veroorzaakt veel verwondingen bij de gevangen vissen. Wij menen dat een vis ook met een enkele gladde haak gevangen kan worden.

Heiloo, 8 februari 2011

Ton Dekker
voorzitter Stichting Vissenbescherming

Bijlage - Reactie PvdD op de nota

Bijlage - Nota Van Kop tot staart Dierenwelzijn in Groningen

DISCUSSIONOTITIE

"Van kop tot staart" Dierenwelzijn in Groningen

Bijlage - Nota Van Kop tot staart Dierenwelzijn in Groningen

Inhoudsopgave

Inleiding	1
In het wild levende dieren en dierenwelzijn	2
Gedomesticeerde dieren en dierenwelzijn	3
Afwegingskader	3
Wat is er al geregeld?	3
Huidige situatie: Hoe diervriendelijk is Groningen?	5
Honden, kinderboerderijen, opvang	6
Circussen met 'wilde' dieren	7
Conclusie: Wat willen we anders of extra doen?	8
Besluitvorming	9
Bijlage 1	
Artikelen APV met betrekking tot dieren	
Toelichting op de artikelen	

Bijlage - Nota Van Kop tot staart Dierenwelzijn in Groningen

RAADSVOORSTEL:

*Want een dier is heus geen stakker,
schepsel is hij, kameraad.*

2007-2008

Ons kenmerk: BD 07.1432576

Registratienummer : GR 07.

Ingekomen op :

Onderwerp: "Van kop tot staart. Dierenwelzijn in Groningen"

Groningen,

Inleiding.

Met de discussienotitie "Van kop tot staart. Dierenwelzijn in Groningen" geven we uw raad een overzicht van het huidige beleid en de bestaande activiteiten. Daarnaast doen we voorstellen voor verandering en vernieuwing.

Aan de Dierenbescherming Nederland danken we dat dierenwelzijn een (lokaal) politiek onderwerp is. Dierenbescherming Nederland is een aantal jaren geleden een campagne gestart om gemeenten te bewegen dierenwelzijnsbeleid te ontwikkelen met aandacht voor onder andere bescherming en opvang van dieren, groenbeheer, ruimtelijke ingrepen, vermaak met dieren en kinderboerderijen.

Wat verstaan we onder dierenwelzijn en waarom willen we beleid voor onze stad?

Om met dat laatste te beginnen: in ons collegeprogramma schrijven we dat we ons verantwoordelijk voelen voor een waardig bestaan en de bescherming van dieren binnen onze gemeentegrenzen.

We willen ons inspannen om dierenleed, dieronvriendelijk beleid en dieronvriendelijke activiteiten in onze gemeente te voorkomen, zonodig tegen te gaan en diervriendelijk handelen te stimuleren.

Daar is beleid voor nodig. Voor in het wild levende en verwilderde dieren, maar ook voor hobby- en gezelschapsdieren.

Als we spreken over dierenwelzijn hebben we het over de lichamelijke en geestelijke gezondheid van een dier. De mate van welzijn hangt, in deze definitie, af van de mate waarin een dier vrij is van dorst, honger en onjuiste voeding; van fysiek en fysiologisch ongerief, van pijn, verwondingen en ziektes; van angst en chronische stress en de mate waarin een dier ruimte krijgt voor zijn natuurlijke gedrag.

Bijlage - Nota Van Kop tot staart Dierenwelzijn in Groningen

2

Hierbij moeten we niet uit het oog verliezen, dat stress door concurrentie om voedsel en ruimte, weersomstandigheden, predatie¹ en andere externe factoren een gegeven is in de natuur. "*Survival of the fittest*" is als selectief instrument van belang voor de instandhouding van de soort, ook al gaat dat ten koste van het welzijn van een individueel dier.

Wij voelen ons verantwoordelijk voor de stad als leefgebied voor dieren, en dus verantwoordelijk voor een diervriendelijke inrichting en diervriendelijk onderhoud en beheer. Maar wij voelen ons ook verantwoordelijk voor de leefbaarheid en levendigheid van de stad en haar Stadgers. Dan hebben we het over handhaving, optreden tegen dierenoverlast en opvang van zwerfdieren, maar ook over het beheer van kinderboerderijen en het ontvangen van circussen met "wilde" dieren. Zowel bij de stimulerende als de handhavende rol is het zinvol om een onderscheid te maken in twee, noem het maar even "doelgroepen": de in het wild levende dieren en de gedomesticeerde dieren. Onze inspanningen en verantwoordelijkheden als gemeente verschillen dusdanig dat een dergelijk onderscheid zinvol is.

In het wild levende dieren en dierenwelzijn.

Bij onze verantwoordelijkheid voor het welzijn van in het wild levende dieren geven we prioriteit aan stimuleren boven handhaven.

Wij willen het vóórkomen van in het wild levende dieren bevorderen, niet door nieuwe dieren uit te zetten of door voedsel te geven (uitgezonderd in extreme omstandigheden, zoals strenge vorst), maar door maatregelen in aanleg en onderhoud van de stedelijke omgeving. Hoe?

Ten eerste dragen wij zorg voor een stedelijk leefmilieu waarin het behoud en terugbrengen van bepaalde doelsoorten richtinggevend is. Daarbij is de ontwikkeling van de ecologische hoofdstructuur en verdere ecologische inrichting en beheer van de stad en zijn parken het belangrijkste instrument. De bedoeling is om ons in die gebieden zo weinig mogelijk te bemoeien met groei, bloei en ontwikkeling, zodat de natuur zelf zoveel mogelijk zijn gang kan gaan.

Ten tweede vinden we het wel nodig om stimulerend op te treden als soorten in het gedrang komen, door bijvoorbeeld nestmogelijkheden te creëren (mussen, gierzwaluwen, vleermuizen, etc.).

Tot slot zijn wij verantwoordelijk voor het terugdringen van overlast door ongedierte zoals kakkerlakken en ratten, en voor overlast ontstaan door "overbevolking" van bepaalde dieren, duiven en ganzen bijvoorbeeld. Ongedierte bestrijden wij op een zo milieuvriendelijke manier: weinig gif en goede voorlichting. "Overbevolking" pakken we ook en allereerst zo diervriendelijk mogelijk aan. Voor ganzen geldt bijvoorbeeld de volgorde: eieren rapen, herplaatsen en in het uiterste geval reduceren van de populatie. Let wel, altijd alleen als er sprake is van overlast.

---

¹ Van **predatie** is sprake als een organisme een aantal individuen van een andere soort vangt en opeet tijdens zijn leven.

Bijlage - Nota Van Kop tot staart Dierenwelzijn in Groningen

3

Gedomesticeerde dieren en dierenwelzijn.

Onze verantwoordelijkheid voor huisdieren is natuurlijk beperkt. Eigenaren zijn primair verantwoordelijk voor het welzijn van hun huisdier of het nu een vis, een hond, een wandelende tak of een konijn is. Die verantwoordelijkheid en het toezicht erop is vastgelegd in de landelijke wet- en regelgeving.

Wij zijn als gemeente op twee manieren betrokken als het om de gedomesticeerde dieren gaat.

Ten eerste zijn wij in beeld als het gaat om de zorg voor in de steek gelaten dieren. Wij zijn wettelijk verantwoordelijk voor de opvang van zwerfdieren, meestal honden en katten.

Ten tweede zijn we in beeld als het gaat om het gebruik van de openbare ruimte. Over wat wel en niet is toegestaan in onze gemeente is een aantal artikelen in de Algemene Plaatselijke Verordening (APV) opgenomen.

Afwegingskader.

Het onderscheid tussen in het wild levende en gedomesticeerde dieren vormt het kader waaraan onze interventies getoetst kunnen worden. Dit onderscheid geeft bovendien goed aan wanneer gemeentelijke inspanningen aan de orde kunnen zijn. Hierbij merken we op dat stimuleren en opvang vóór handhaven komt.

Wij grijpen in bij aantoonbare, aangetoonde aantasting van het dierenwelzijn door menselijk handelen of het nalaten daarvan, én we grijpen in bij uitzonderlijke situaties (strengte vorst, overstroming). Wij maken altijd een afweging tussen kosten en effectiviteit, of om het heel helder te zeggen: de beschikbare middelen bepalen de grenzen.

Daarbij is het goed in ogenschouw te nemen dat wij niet in verantwoordelijkheden van anderen of van andere overheden willen treden. In die gevallen waarin niet wij, maar anderen de eerst aangewezen zijn om iets te vinden of iets te doen, kunnen we hooguit, en alleen als daartoe goede redenen zijn, kritische vragen stellen of voorstellen voor verandering doen.

Dit speelt bijvoorbeeld in de duivendiscussie. Wij zien het niet als onze taak om tillen in de stad te plaatsen maar zullen particuliere initiatieven daartoe serieus beoordelen.

Met vorengenoemd afwegingskader als richtlijn geven we eerst een beschrijving van wat er, als het gaat om het tegengaan van dierenleed, al landelijk en lokaal geregeld is en wat wij in ons beleid en in de uitvoering op dit moment al "diervriendelijk" doen. Zo komen we bij de vraag 'wat vinden we dat er anders moet of misschien meer moet gebeuren en hoe ver willen we daar als gemeente dan in gaan?'

Wat is er al geregeld?

Inleiding.

Bij de eerste wet die dieren in Nederland moest beschermen stond niet het dier maar de mens centraal. Volgens het Wetboek van Strafrecht uit 1886 is mishandeling van een dier strafbaar omdat de "zedelijke" gevoelens van mensen die de mishandeling moesten aanzien of aanhoren werden gekwetst. Nu, ruim 100 jaar later, vinden we dat een dier er niet alleen voor het nut van de mens is, maar een eigen waarde bezit. En daarbij

Bijlage - Nota Van Kop tot staart Dierenwelzijn in Groningen

horen nieuwe wetten. Voor het beperken ⁴ van de aantasting van het

dierenwelzijn kennen we twee belangrijke kaderwetten: de in 1992 vastgestelde Gezondheids- en welzijnswet voor dieren (GWWD) en de in 2001 vastgestelde Flora- en Faunawet.

Daarnaast hebben wij in de Groningse Algemene Plaatselijke Verordening (APV) een viertal artikelen specifiek over dieren opgenomen, over: honden, het houden van hinderlijke of schadelijke dieren en (stads)duiven. Deze artikelen zijn bijgevoegd in bijlage 1.

In het wild levende dieren.

Voor alle in het wild levende dieren is de Flora- en Faunawet van belang. Dit is een kaderwet, waarin Europese richtlijnen op het gebied van soortbescherming in de vorm van Algemene maatregelen van Bestuur zijn uitgewerkt. De wet beschermt praktisch alle inheemse zoogdieren, amfibieën, vogels en vissen. Daarnaast geldt voor alle soorten een zorgplicht, die bepaalt dat er geen onnodige schade mag worden toegebracht of verstoring van het leefgebied van beschermde soorten wordt veroorzaakt. Voor verschillende specifieke werkzaamheden zijn gedragscodes vastgesteld. In alle andere situaties moet ontheffing worden gevraagd. Voor handhaving van deze wetten en aanvullende regels is naast de reguliere politie, de Algemene Inspectie Dienst (AID) van het ministerie LNV verantwoordelijk. Voor de in het wild levende dieren die voor overlast zorgen zoals kakkerlakken, ratten, wespen en steeds vaker uitheemse dieren, kennen wij in Groningen de zogenaamde ongediertebestrijding: gekwalificeerde medewerkers ruimen het ongedierte op, maar kijken ook hoe het zover heeft kunnen komen om advies te (kunnen) geven over het voorkomen van de overlast.

Gedomesticeerde dieren.

De algemene bescherming van alle door mensen gehouden diersoorten is geregeld in de GWWD. Deze wet werkt volgens het "nee, tenzij" principe: je mag geen handelingen met dieren verrichten tenzij in de wet staat dat het wel mag. Zo is het verboden om een dier onnodig pijn te doen of zijn gezondheid/welzijn aan te tasten; een dier de nodige verzorging te onthouden; ingrepen te plegen bij dieren en dieren als prijs, beloning of gift uit te reiken. Daarnaast kent het GWWD "Ja, mits" regels voor huisvesting, vervoer en slacht van dieren.

Voor handhaving van de GWWD én de aanvullende regels is de AID verantwoordelijk. Deze wet is ook van toepassing op circussen met "wilde" dieren. En in de APV staat een aantal artikelen over onze verantwoordelijkheid voor gedomesticeerde dieren in de openbare ruimte. Wij mogen optreden tegen: loslopende honden, verontreiniging door honden, tegen gevaarlijke honden en het houden van hinderlijke of schadelijke dieren en ook tegen (stads)duiven. De handhaving hiervan is in handen van de Regiopolitie en de inspectie van de Milieudienst.

Daarnaast zijn wij, met alle gemeenten in Nederland, verantwoordelijk voor de opvang van zwerfdieren, voornamelijk honden en katten. Wij geven uitvoering aan deze opvangplicht door de Dierenambulance en de twee opvangvoorzieningen, het Dierenasiel in Zuidwolde en de Vogelopvang 't Hemelrijk bij Adorp, te ondersteunen.

Bijlage - Nota Van Kop tot staart Dierenwelzijn in Groningen

5

Huidige situatie: Hoe diervriendelijk is Groningen?

In het wild levende dieren

Ecologie.

Wij hebben formeel geen specifieke natuurbeschermingstaak, maar geven de natuur in de stad een volwaardige plaats: sinds 1994 werkt in onze gemeente een stadsecoloog en kennen wij ook stadsecologisch beleid. Dit beleid is in eerste instantie gericht op soorten, op de instandhouding van ecosystemen en op de diversiteit aan biotopen. Het mooie is dat individuele dieren daarvan profiteren. Met nestkasten voor gierzwaluwen en vleermuiskasten willen we bijvoorbeeld de diversiteit van de stedelijke natuur vergroten en deze specifiek bedreigde soorten ondersteunen, maar daarmee bevorderen we tegelijkertijd het welzijn van de individuele gierzwaluw en vleermuis. De kern van ons beleid en onze aanpak is dat wij ons richten op het ondersteunen van soorten die het moeilijk hebben, zoals de gierzwaluw, de huiszwaluw en de mus.

Wij hebben voor tweederde deel van de stad een doelsoortenbeleid ontwikkeld; binnenkort stellen we dit beleid voor het laatste, noordelijke, deel van de stad vast. We hebben dan voor de gehele stad een toetsingskader voor de natuurlijke kwaliteit in de stedelijke omgeving.

De ecologie heeft ook een vaste plaats verworven in planprocedures en in uitvoering van gemeentelijke projecten. We toetsen altijd op aanwezigheid van beschermde soorten en treffen zonodig mitigerende of compenserende maatregelen. In bestemmingsplannen staat tegenwoordig standaard naast een groenparagraaf ook een ecologische paragraaf. En kappen doen we al heel lang niet meer in het broedseizoen.

Beheer.

In de ecologisch waardevolle gebieden en verbindingzones van de Stedelijke Ecologische Structuur is het doelsoortenbeleid richtinggevend voor beheerplannen, het beheer zelf en het ontwerpen voor de feitelijke inrichting. De beheersystematiek is in alle gevallen gebaseerd op verleiden en bevorderen door het creëren van optimale leefomstandigheden. Hierbij koersen we niet alleen op het terugbrengen van de doelsoort, maar ook op het terugbrengen van begeleidende soorten. We realiseren ons dat niet alleen de natuur in de "Stedelijke Ecologische Structuur" van belang is voor in het wild levende dieren. Ook het "snipper groen" daarbuiten biedt plaats aan bijvoorbeeld egels, vogels en vleermuizen.

Met de nadrukkelijke beperking van het gebruik van bestrijdingsmiddelen in de openbare ruimte voorkomen we veel schade aan planten- en diersoorten. Slechts bij hoge uitzondering voeren we gerichte bestrijdingsacties uit ter voorkoming van overlast door dominante en schadelijke soorten als de Grote Berenklaauw. Wanneer er geen sprake is van gezondheidsrisico's, ondernemen we geen actie tegen incidenteel voorkomende overlast in de openbare ruimte als gevolg van insecten en andere diersoorten.

Voor enkele specifieke soorten zijn preventieve beheersmaatregelen van kracht. De overlast van de stadsduiven beperken we door een specifiek voederverbod. De ganzenpopulatie in de parken en de stadsranden controleren we door het opsporen van de nesten en het rapen of het manipuleren van de eieren.

Bijlage - Nota Van Kop tot staart Dierenwelzijn in Groningen

6

Wild en vissen.

Op gemeentelijke eigendommen verlenen we geen jachtrecht en in principe gaan we wildschade tegen met diervriendelijke maatregelen. Vissen is binnen de gemeentegrenzen toegestaan. Wel ligt er al jaren een verzoek van de vereniging Natuurmonumenten om in de gebieden die zij voor ons beheren, onder andere Kardinge en Piccardthofplas een visverbod af te kondigen om daarmee ecologische ontwikkeling van de gebieden te verbeteren.

Gedomesticeerde dieren.

Honden.

Eind vorig jaar waren er in Groningen 7.532 geregistreerde honden die woonden bij 6.870 baasjes. Dat betekent dat, omgerekend naar het aantal huizen, er in 1 op de 10 huizen een betalende hondenbezitter woont. Opmerkelijk is dat de meeste honden in slechts drie wijken wonen: De Hoogte, de Oosterpark en Beijum. Zij brachten overigens 605 duizend euro aan belastinggeld in het laatje.

Hondeneigenaren zijn natuurlijk primair verantwoordelijk voor handel en wandel en ook voor het welzijn van hun huisdier. Wij komen de honden en baasjes tegen in de openbare ruimte bij het uitlaten, en in de APV staat waaraan eigenaar en hond zich dan moeten houden.

In die openbare ruimte speelt een probleem dat hoog scoort in de lijst van ergernissen van bewoners in alle steden van Nederland: overlast van hondenpoep. Om die overlast te beperken hebben we in een aantal wijken hondenuitlaatplaatsen aangelegd, herkenbaar aan een speciaal bord.

Kinderboerderijen.

De stad biedt plek aan zes kinderboerderijen: de grootste kinderboerderij in het Stadspark is in beheer bij de gemeente. Daarnaast zijn er vijf particuliere, twee grotere zijn de Beestenborg in Ulgersmaborg en de kinderboerderij Vinkhuizen. Kleinere wijkinitiatieven zijn Minerva's Beestenboel in Hoogkerk, De Malle in Lewenborg en de kinderboerderij in Beijum. De particuliere kinderboerderijen ontvangen een bijdrage op maat voor het beheer, soms in natura, en bieden werk aan een aantal ID-ers. Aan de rand van het recreatiegebied Kardinge ligt nog een grote particuliere geitenboerderij genaamd de Wegafarm.

Opvang zwerfdieren.

Wij ondersteunen drie organisaties die zich inzetten voor dieren: de Dierenambulance, de Vogelopvang 't Hemelrijk en de Dierenbescherming. Wij blijven dat doen want we vinden dat deze organisaties een belangrijke maatschappelijke rol vervullen en geven met een financiële ondersteuning blijk van onze waardering daarvoor.

Wij weten dat het publiek de Dierenambulance en Vogelopvang over het algemeen goed weet te vinden. Sterker nog, deze organisaties weten zich verzekerd van veel waardering van particuliere zijde, iets dat duidelijk tot uitdrukking komt in een relatief grote financiële ondersteuning door particuliere donateurs: structurele bijdragen, legaten, erfenissen.

In feite bepalen veel burgers met deze financiële bijdragen hun prioriteiten in het

Bijlage - Nota Van Kop tot staart Dierenwelzijn in Groningen

dierenwelzijnsbeleid.

7

De gemeentelijke rol is als het gaat om financiële ondersteuning van de Dierenambulance, Vogelopvang en Dierenbescherming in dit licht vooral een aanvullende.

De **Dierenambulance** vervoert zieke en gewonde dieren en brengt ze naar één van de opvangvoorzieningen. In een enkel geval ruimen ze ook dode dieren in de openbare ruimte op, een taak die we gaan vastleggen in de nieuwe subsidieverordening. De ambulance heeft voor 2007 een subsidie ontvangen van € 14.260,- (jaarlijkse indexatie).

De **Vogelopvang 't Hemelrijk** houdt zich bezig met de opvang en de verzorging van gewonde vogels en kleine zoogdieren. Zij kregen in 2007 € 8.320,- (jaarlijkse indexatie).

De derde loot aan deze stam de **Dierenbescherming afdeling Groningen** vangt de stadse zwerfdieren op, vooral honden en katten die door de eigenaar in de steek zijn gelaten. Vorig jaar ging het om bijna 500 katten en 50 honden. Ze verzorgen de dieren tenminste drie weken in het asiel te Zuidwolde en in die periode proberen ze een nieuwe eigenaar te vinden. De Dierenbescherming voorziet met deze opvang in een gemeentelijke verantwoordelijkheid, de reden om de Dierenbescherming substantieel te ondersteunen bij de uitvoering van deze taak. De Dierenbescherming bepaalt zelf het niveau van de zorg en daar staat tegenover dat wij niet alle door hun gemaakte kosten volledig vergoeden. De Dierenbescherming heeft in 2006 een bedrag van € 112.096,- ontvangen (jaarlijkse indexatie).

Circussen met "wilde" dieren.

Wij ontvangen jaarlijks een circus dat werkt met "wilde" dieren. Sinds een paar jaar krijgen wij verzoeken om een dergelijk circus te weren, omdat het gebruik maakt van "wilde" dieren. Groepen zoals "Wilde dieren de tent uit" voeren op landelijk niveau actie en zijn in discussie met de minister en de circusbranche over wat zij zien als dierenmishandeling.

Er bestaat maar heel weinig wetenschappelijk onderzoek naar het welzijn van circUSDieren en dat betekent dat het niet gemakkelijk is om objectieve uitspraken te doen over de invloed van de leefomstandigheden in een circus op de dieren. Er is een promotieonderzoek "Het verbond met de tijger" uit 2000 en daarin betoogt de schrijver dat roofdieren in het circus al ongeveer honderd jaar diervriendelijk worden afgericht. Het zijn bovendien geen wilde, maar semi-wilde dieren en al generaties lang gedomesticeerd.

We moeten constateren dat er tot nu toe in de discussie over "wilde" dieren in circussen meningen worden gewisseld. Dierenactivisten stellen dat de kooien te klein zijn, de dieren met geweld worden getraind en gestrest zijn. De circussen betwisten dat. Zij zeggen dat de dieren in grote kooien leven, goede verzorging krijgen en dat ze de dressuur baseren op geduld en wederzijds respect en vertrouwen.

In elk geval heeft de discussie tussen de activisten en circussen er toe geleid dat er meer aandacht is dan voorheen voor het welzijn van "wilde" dieren, ook van dieren in dierentuinen, dolfinaria etc.

Bijlage - Nota Van Kop tot staart Dierenwelzijn in Groningen

8

Conclusie: Wat willen we anders of extra doen?

In het wild levende dieren.

We mogen op grond van vorenstaande concluderen dat het met ons welzijnsbeleid voor in het wild levende dieren goed is gesteld. In Groningen is veel en ook kwalitatief goede leefruimte aanwezig. En wij verkeren in de gelukkige omstandigheid dat we een diervriendelijk groen- en ecologisch beleid hebben en beheer voeren en ook in de planvorming proberen inhoud te geven aan onze verantwoordelijkheid voor de in het wild levende dieren. Wij willen graag doorgaan op de ingeslagen weg en de stad voor in het wild levende dieren nog aantrekkelijker en beter maken. Daarin kunnen we een paar stappen extra zetten.

1. Om te beginnen stellen we in het, nog door uw raad vast te stellen, Groenstructuurplan voor om een groot deel van de uitgebreide Groningse groenstructuur ecologisch te gaan beheren.
2. Daarnaast willen we de Gedragscode Gemeentelijk Beheer, ontworpen door de landelijke organisaties Stadswerk en de Vereniging van Hoveniers en Groenvoorzieners, in Groningen invoeren. Alle onderhoudswerkzaamheden in de openbare ruimte zijn daarmee aan procedures gebonden, die zorgvuldig handelen met dieren- en plantensoorten beogen.
3. In het Groninger Water- en Rioleringsplan, gereed in 2008, krijgt het stedelijke natuurwater expliciet aandacht. Dit water willen we ecologisch inrichten. En we willen in het beheer met doelsoortenbeleid sturen op een natuurlijke vispopulatie.
4. Voor het beperkte deel van het stedelijke water waarom het hier gaat, deels in beheer bij Natuurmonumenten, stellen wij uit oogpunt van ecologie voor, om vissen te verbieden: de Piccardthofplas, het Helperdiepje, de Helpermaar, vijvers in Stadspark, het Noorderplantsoen en een (deel van) Kardinge en sloten in de Hunzzone.
5. In het kader van het Groenstructuurplan willen we bekijken of we op onderdelen een stap extra kunnen doen voor dieren die het moeilijk hebben in de stad. Daarbij denken we aan directe actie maar indirect is ook heel mooi, door bijvoorbeeld activiteiten op of met scholen in het kader van Natuur- en Duurzaamheidseducatie. In dat kader willen we namelijk de participatie van wijkbewoners, scholen en natuurorganisaties nadrukkelijk bevorderen.

Gedomesticeerde dieren.

Bij het welzijn van gedomesticeerde dieren ligt de verantwoordelijkheid primair bij de eigenaren en verzorgers. Wij zijn verantwoordelijk voor de opvang van in de steek gelaten huisdieren, de zwerfdieren in het dierenasiel.

Hoewel wij binnen onze gemeentegrenzen geen intensieve veehouderijbedrijven kennen, willen we wel graag een bijdrage leveren aan verbeterd dierenwelzijn in de landbouw. Omdat we geen directe invloed hierop kunnen uitoefenen willen we dierenwelzijn laten meewegen in ons inkoopbeleid. Wij vinden dierenwelzijn meer een zaak van betrokkenheid en aandacht dan van ge- en verboden. Als het gaat om een

Bijlage - Nota Van Kop tot staart Dierenwelzijn in Groningen

9

bijdrage aan het verbeteren van het welzijn van huisdieren denken wij dat het interessant is om:

1. De mogelijkheid te onderzoeken om eigenaren van huisdieren, bijvoorbeeld honden, gericht op te roepen om met hun huisdier trainingen of verzorgingscursussen te volgen.
2. In onze natuur- en milieueducatie aandacht te besteden aan het houden en goed verzorgen van huisdieren.
3. Circussen met "wilde" dieren blijven wat ons betreft welkom in de stad. Wij willen niet op de uitkomst van de landelijke discussie over het welzijn van deze dieren vooruitlopen noch in de huidige meningenstrijd voor één van beide "kampen" partij kiezen. Wel zijn wij bereid, als daartoe aanleiding bestaat, bij de komst van een dergelijk circus de AID uit te nodigen om een rapport over de situatie van de dieren op te stellen. Wij hebben dat eerder ook gedaan.
4. Omdat goed voorbeeld goed doet volgen, stellen we voor in de catering in de hele gemeentelijke organisatie Fair Trade- en scharreelproducten te verkopen.

Besluitvorming.

Wij stellen u voor te besluiten:
de discussienotitie "Van kop tot staart; Dierenwelzijn in Groningen" vast te stellen.

Burgemeester en wethouders
van Groningen,

De burgemeester,

De secretaris,

Jacq. Wallage.

H.P. Bakker.

Bijlage - Nota Van Kop tot staart Dierenwelzijn in Groningen

10

Bijlage 1: Artikelen APV met betrekking tot dieren.

Artikel 2.4.16 Loslopende honden

1. Het is de eigenaar of houder van een hond verboden die hond te laten verblijven of te laten lopen:
  - a. binnen de bebouwde kom op de weg zonder dat die hond aangelijnd is;
  - b. op een voor het publiek toegankelijke en kennelijk als zodanig ingerichte kinderspeelplaats, zandbak, speelweide, sportveld, strand of begraafplaats;
  - c. op een door het college aangewezen weg of plaats die gesloten is voor honden;
  - d. op de weg zonder voorzien te zijn van een halsband of een ander identificatiemerk dat de eigenaar of houder duidelijk doet kennen.
2. Het verbod geldt niet voorzover de eigenaar of houder van een hond zich vanwege zijn handicap door een geleidehond laat begeleiden en de hond als zodanig aantoonbaar gekwalificeerd is of indien een eigenaar of houder van een hond deze aantoonbaar gekwalificeerd opleidt tot geleidehond.
3. Het college kan plaatsen aanwijzen waar het bepaalde in het eerste lid onder a., niet van toepassing is.

Artikel 2.4.17 Verontreiniging door honden

1. De eigenaar of houder van een hond is verplicht ervoor te zorgen dat die hond zich niet van uitwerpselen ontdoet:
  - a. op een gedeelte van de weg dat bestemd is of mede bestemd voor het verkeer van voetgangers;
  - b. op een voor het publiek toegankelijke en kennelijk als zodanig ingerichte kinderspeelplaats, zandbak, speelweide, sportveld, strand of begraafplaats;
  - c. op een andere door het college aangewezen plaats.
2. Het in eerste lid bepaalde is niet van toepassing:
  - a. in de goot van de rijweg naast een hoger gelegen trottoir;
  - b. op door het college aangewezen plaatsen;
  - c. indien de eigenaar of houder van de hond er zorg voor draagt, dat de uitwerpselen onmiddellijk worden verwijderd

Artikel 2.4.18 Gevaarlijke honden

1. Het is de eigenaar of houder van een hond verboden die hond te laten verblijven of te laten lopen op of aan de weg of op het terrein van een ander:
  - a. anders dan kort aangelijnd nadat het college aan de eigenaar of houder heeft bekendgemaakt dat het die hond gevaarlijk of hinderlijk acht en een aanlijngedod in verband met het gedrag van die hond noodzakelijk vindt;
  - b. anders dan kort aangelijnd en voorzien van een muilkorf nadat het college aan de eigenaar of de houder heeft bekendgemaakt dat het die hond gevaarlijk of hinderlijk acht en een aanlijngedod in verband met het gedrag van die hond noodzakelijk vindt.
2. In afwijking van artikel 2.4.16, aanhef en onder c, geldt voor het bepaalde in het eerste lid bovendien dat de hond voorzien moet zijn van een optisch leesbaar, niet-verwijderbaar identificatiekenmerk in het oor, de buikwand of ter hoogte van de schouders.
3. In het eerste lid wordt verstaan onder:
  - a. muilkorf: een muilkorf als bedoeld in artikel 1, onder d, van de Regeling agressieve dieren;
  - b. kort aanlijnen: aanlijnen van een hond met een lijn met een lengte, gemeten van hand tot halsband, die niet langer is dan 1,50 meter.
4. Het verbod geldt niet voorzover in het daarin geregelde onderwerp wordt voorzien door de Regeling agressieve dieren.

Bijlage - Nota Van Kop tot staart Dierenwelzijn in Groningen

11

Artikel 2.4.19 Houden van hinderlijke of schadelijke dieren

1. Burgemeester en wethouders zijn bevoegd gedeelten van de gemeente of bepaalde plaatsen aan te wijzen waar het ter voorkoming of opheffing van overlast of van schade aan de openbare gezondheid verboden is daarbij aangeduide dieren:
  - a. aanwezig te hebben; dan wel
  - b. aanwezig te hebben anders dan met inachtneming van de door hen ter voorkoming of opheffing van overlast of van schade aan de openbare gezondheid gestelde regels; dan wel
  - c. aanwezig te hebben tot een groter aantal dan in die aanwijzing is aangegeven of mede is aangegeven.
2. Het is verboden op een krachtens het eerste lid aangewezen plaats een daarbij aangeduid dier of daarbij aangeduide dieren aanwezig te hebben, dan wel aanwezig te hebben anders dan met inachtneming van de door het college gestelde regels, dan wel aanwezig te hebben tot een groter aantal dan door hem is aangegeven.
3. Het college kan de rechthebbende op een onroerende zaak gelegen binnen een krachtens het eerste lid aangewezen gedeelte van de gemeente ontheffing verlenen van het in het tweede lid gestelde verbod.
4. Het in dit artikel bepaalde geldt niet voorzover in het daarin geregelde onderwerp wordt voorzien door de Wet milieubeheer.

Artikel 2.4.20 (Stads)duiven

Het is verboden (stads)duiven of andere overlastveroorzakende vogels te voeren of gelegenheid te bieden deze te voeren in de openbare ruimte.

Toelichting op de artikelen.

Artikel 2.4.16/ 17/18 Loslopende honden (71)

Dit artikel is in de loop der jaren ettelijke keren gewijzigd en uitgebreid. Hierdoor is een aaneenschakeling van leden ontstaan die de duidelijkheid en de leesbaarheid van het artikel niet ten goede is gekomen. Het verdient daarom de voorkeur het artikel te splitsen in drie afzonderlijke artikelen te weten:

- a. artikel 2.4.16 Loslopende honden,
- b. artikel 2.4.17 Verontreiniging door honden en
- c. artikel 2.4.18 Gevaarlijke honden

De artikelen spreken overigens voor zich en behoeven daarom geen nadere toelichting.

Artikel 2.4.20 (Stads)duiven (74)

Onder dit artikel is een verbod opgenomen tegen het voeren van stadsduiven. De stadsduif is een verwilderde vorm van de gedomesticeerde rotsduif, *Columba livia*. Indien de vogels regelmatig op dezelfde plaats worden bijgevoerd blijven ze in die omgeving, omdat ze daar op een makkelijke manier aan hen dagelijkse portie voedsel kunnen komen. Er ontstaat dan een soort hangplek; ze verzamelen zich in de dakgoten en op richels van gebouwen in de buurt. Dit leidt tot een ernstige mate van overlast in de vorm van uitwerpselen en lawaai.

Vanuit dierenwelzijn is er geen enkele reden om de stadsduiven bij te voeren: ze zijn net als andere wilde vogels prima in staat hun eigen voedsel bij elkaar te zoeken. Op deze manier blijft de totale populatie én beperkt, én verspreidt deze zich over de hele stad.

Omdat het verbod op het voeren van stadsduiven makkelijk omzeild zou kunnen worden door te stellen dat het voeren voor andere vogels bedoeld is, is in het artikel ook de zinsnede "of andere overlastveroorzakende vogels" opgenomen.

Bijlage - Nota Van Kop tot staart Dierenwelzijn in Groningen

12

44

Collegedebrief - Informeren over stand van zaken dierenwelzijnsbeleid.pdf

.
. .
.

Bestuursdienst

Dnst/Afd. MD/B&A/Pama

Onderwerp Stand van zaken dierenwelzijnsbeleid

Bezoekadres
Waagstraat 1

Postadres
Postbus 20001
9700 PB Groningen

Wij zijn met het openbaar
vervoer bereikbaar,
buslijnen
1, 2, 3, 5, 6, 11, 13, 16

Informatie over
vertrektijden krijgt u via
0900-92 92

In uw antwoord graag datum
en kenmerk vermelden.

E-mailadres
bestuursdienst@bsd.
groningen.nl

Website
www.groningen.nl

Telefoon 050 367 12 99

Bijlage(n)

Ons kenmerk MD 11.2516616

Datum – **8 FEB 2011** Uw brief van

Uw kenmerk

Geachte mevrouw/heer,

De gemeente Groningen heeft sinds 2007 haar eigen dierenwelzijnsbeleid. Dit beleid is vervat in de nota "Van kop tot staart" van 31 oktober 2007 (hierna: de nota), aangevuld met de door het college toegezegde aandachtspunten rond dierenwelzijn. In de afgelopen jaren zijn we aan de slag gegaan met de actiepunten die uit deze nota voortvloeien. Op 17 februari a.s. organiseert uw raad op initiatief van de Partij voor de Dieren een "expertmeeting". Onderwerp van deze expertmeeting is de uitvoering van het dierenwelzijnsbeleid van de gemeente Groningen. Inmiddels zijn we reeds drie jaar aan de slag met het dierenwelzijnsbeleid en de eerste resultaten hiervan zijn zichtbaar. Daarom hebben wij gemeend u met deze brief te informeren over de stand van zaken op het gebied van de uitvoering van het dierenwelzijnsbeleid.

Op grond van de geldende wet- en regelgeving hebben wij taken op het gebied van de bescherming van (het welzijn van) dieren. Zo zijn we verantwoordelijk voor de opvang van zwerfdieren. We hebben dat geregeld via afspraken met, en subsidiëring van, de Dierenambulance (vervoer gewonde dieren en ophalen dode dieren), de Dierenopvang (opvang gewonde/zieke vogels en kleine zoogdieren) en de Dierenbescherming (opvang honden en katten).

Naast de opvang van dieren hebben we ervoor gekozen om stimulerend op te treden. Met de vaststelling van de Groenstructuurvisie, de Gedragscode Bestendig Beheer, het Groninger Water- en Rioleringsplan en het Groenstructuurplan dragen we zorg voor een betere leefomgeving voor in het wild levende dieren. In het nieuw Lokaal Akkoord zijn afspraken opgenomen met de corporaties over de zorg voor groen en ecologie bij nieuwbouw en wijkrenovatie.

.
. .
.

SE.4.C

Volgvel 1 van 3
Onderwerp Stand van zaken dierenwelzijnsbeleid

Op dit moment wordt onderzocht wat de consequenties van een eventuele invoering van de Gedragscode Ruimtelijke Ontwikkeling zijn. Daarnaast voeren we in overleg met de waterschappen, de provincie en Rijkswaterstaat een project uit, waarbij de barrières voor dieren in de stedelijk ecologische structuur worden opgeruimd.

Uit oogpunt van ecologie hebben we een visverbod afgekondigd voor een deel van het stadswater in de gemeente.

Binnen de gemeente voeren we een terughoudend beleid op het gebied van de jacht. We kennen al 20 jaar geen jachtrechten toe op gemeentelijke eigendommen. Het jachtrecht dat op het voormalige SuikerUnie-terrein rustte hebben we inmiddels niet meer verlengd.

In onze natuur- en milieueducatie besteden we aandacht aan het houden en verzorgen van huisdieren. De afdeling Natuur en Duurzaamheid Educatie (NDE) geeft voorlichting en biedt programma's aan het basis- en voortgezet onderwijs.

Ook op indirecte wijze besteden we aandacht aan dierenwelzijn, we laten dierenwelzijn meewegen in ons inkoopbeleid. De bedrijfsrestaurants binnen onze organisatie bieden inmiddels op grote schaal Fair Trade en biologische producten aan.

In 2010 heeft de Partij voor de Dieren een aantal vragen gesteld over de wenselijkheid van vermaak met wilde dieren in de stad. Deze vragen zijn afgehandeld. We hebben als gemeente geen instrumenten om bijvoorbeeld circussen met wilde dieren te verbieden. Toch hebben we naar aanleiding van deze vragen de Algemene Inspectiedienst in 2010 verzocht de welzijnssituatie van de circusedieren van Circus Renz Berlin te beoordelen. Het onderzoek wees uit dat de dieren goed verzorgd werden en de verblijven in goede staat verkeerden.

De komende periode willen we nog onderzoeken of er mogelijkheden zijn om neutralisatie (het castreren en steriliseren) van katten te bevorderen door middel van een Stadspashoudersactie. Stadspashouders zouden dan op vertoon van hun Stadspashouders korting kunnen krijgen op neutralisatie. We denken hiermee een bijdrage te leveren aan het voorkomen van zwerfdieren.

Collegedebrief - Informeren over stand van zaken dierenwelzijnsbeleid.pdf

Volgvel 2 van 3
Onderwerp Stand van zaken dierenwelzijnsbeleid

Op dit moment leggen we de laatste hand aan de uitvoering van het hondenbeleid. Wij zullen u hierover binnenkort afzonderlijk berichten.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

de burgemeester,
dr. J.P. (Peter) Rehwinkel

de secretaris,
drs. M.A. (Maarten) Ruys

Collegedebrief - Evaluatie ecologisch beheer 2010 planning ecologisch beheer 2011

.
. .
Bestuursdienst

Telefoon (050) 3678581/ Mark Ronda
Onderwerp Evaluatie ecologisch beheer 2010
en planning ecologisch beheer 2011

Leden van de raad van de gemeente
Groningen
te
GRONINGEN

Datum - 2 DEC 2010

Bijlage(n) 1

Ons kenmerk RO 10.2436150

Uw brief van

Uw kenmerk

Geachte mevrouw, heer,

In ons collegeprogramma 2010-2014 "Groningen progressief met energie, stad voor iedereen" neemt ecologie een prominente plek in. Belangrijke doelstellingen zijn het oplossen van knelpunten in de Stedelijke Ecologische structuur, een toename van het aandeel ecologisch beheerde groen en burgerparticipatie bij het beheer van het groen. De doelstellingen op het gebied van natuur en water hebt u verder vastgelegd in de groenstructuurvisie "Groene Pepers" en het "Groninger water- en rioleringsplan". Onze doelstelling in 2008 was om 100% van de SES ecologisch te beheren. We zitten nu op 90%. Ondanks dit verschil kunnen we spreken van een succesvolle uitvoering van het ecologische beheer binnen de SES. Voor de gebieden die nu nog niet ecologisch beheerd worden geldt over het algemeen dat er of ruimtelijk gezien geen mogelijkheden zijn of dat een ecologische inrichting niet te verenigen is met de ruimtelijke visie op een gebied. De aangekondigde bezuiniging voor de dienst ROEZ (directie Stadsbeheer) zal ook de ecologiegelden treffen. Dit betekent dat in de meeste gebieden de versterking of het behoud van de ecologische kwaliteit onder druk komt te staan. Door een zorgvuldige inzet van de beschikbare middelen zullen we trachten de negatieve consequenties voor de stedelijke natuur en de daaraan gerelateerde biodiversiteit zoveel mogelijk te beperken.

Afgelopen jaar bent u geïnformeerd middels de notitie "Evaluatie ecologisch beheer 2009 en planning 2010". Ook dit jaar willen wij u informeren over de ontwikkelingen van ecologie en water bij Stadsbeheer middels de notitie "Evaluatie ecologisch beheer 2010 en planning 2011". Dit jaar krijgt u de evaluatie en planning ecologie nog in december, vanaf 2011 zal dat in februari zijn. Doordat evaluatie en planning ecologie in december bij u in de raad moet liggen moet het stuk al in oktober in procedure worden gezet. Hierdoor mist de evaluatie een belangrijke periode waarin veel projecten en beheer worden uitgevoerd. Logischerwijs zou het stuk aan het einde van het kalenderjaar aangeleverd worden, zodat het in februari bij u kan liggen.

SE.4.C

Collegedebrief - Evaluatie ecologisch beheer 2010 planning ecologisch beheer 2011

Volgvel 1

Evaluatie 2010

Afgelopen jaar is, door de diverse projecten en verdere aanpassingen in het beheer, ecologische winst geboekt. Vooral de volgende onderdelen hebben daar aan bijgedragen.

- Het vertalen van het doelsoortenbeleid naar beheerplannen;
- De uitvoering van een monitoring van flora en fauna in een aantal gebieden in de Stedelijke Ecologische Structuur;
- Verdere aanpassingen aan het bermbeheer;
- Het opstellen van participatiebeleid en de uitvoering van participatieprojecten;
- Afspraken met de waterbeheerders over functiegericht waterbeheer;
- Een stadswaterecoscan waarin onderzoek is gedaan naar de kwaliteit van een aantal stadswateren;
- Communicatie richting Stadgers over de ecologische veranderingen in hun leefomgeving.

Planning 2011

In de nota 'Evaluatie ecologisch beheer 2010 en planning 2011' zijn de doelstellingen voor 2011 geconcretiseerd. Het gaat hierbij zowel om projecten als om de verdere aanscherping van het ecologisch beheer. Net als voor 2010 geldt dat het doelsoortenbeleid als leidraad wordt gebruikt.

Belangrijke onderdelen uit deze planning zijn onder andere:

- Het (her)schrijven van ecologische beheerplannen, afgestemd op het doelsoortenbeleid;
- Onderzoek naar (goedkopere) alternatieven voor de afvoer van berm- en slootballast;
- Een vervolg op de communicatiereeks in de Gezinsbode richting de Stadgers over het ecologisch beheer;
- Monitoring van de flora en fauna in de Stedelijke Ecologische Structuur;
- Functiegericht waterbeheer in samenwerking met de beherende instanties;
- Diverse projecten ter versterking van de Stedelijke Ecologische Structuur;
- Het project "Water in het Stadspark" waarbij de mogelijkheden voor de tijdelijk opvang van regenwater worden onderzocht en uitgevoerd;
- Onderzoek naar de mogelijkheden voor verbetering van de ecologische kwaliteit van het groen in park Selwerd.

Voor de gehele inhoud van de evaluatie 2010 en planning 2011 verwijzen wij u naar de bijlage.

Collegebrief - Evaluatie ecologisch beheer 2010 planning ecologisch beheer 2011

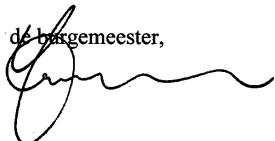
Volgvel 2

Financiën

De kosten van de bovenstaande maatregelen en projecten worden gedekt uit de reguliere onderhoudsbudgetten en het Programma Stadsbeheer.

Hoogachtend,
burgemeester en wethouders
van Groningen,

de burgemeester,

de secretaris,

BIJLAGE

Evaluatie ecologisch beheer 2010 en planning 2011

De gemeente Groningen heeft een Stedelijke Ecologische Structuur (SES). De SES bestaat uit een aantal kerngebieden die met elkaar worden verbonden door ecologische verbindingzones. Het doelsoortenbeleid wordt als richtinggevend kader gebruikt. Dit beleid geeft invulling aan de noodzakelijke concretisering door middel van beheerplannen. Daarin kunnen ecologische maatregelen worden beschreven die nodig zijn om de natuurlijke omgeving van de doelsoort te realiseren. Doordat het beheer van ecologische gebieden en verbindingzones vaak maatwerk is wordt meestal gebruik gemaakt van gespecialiseerde aannemers en bedrijven. Onze doelstelling in 2008 was om 100% van de SES ecologisch te beheren. We zitten nu op 90%. Ondanks dit verschil kunnen we spreken van een succesvolle uitvoering van het ecologische beheer binnen de SES. Voor de gebieden die nu nog niet ecologisch beheerd worden geldt over het algemeen dat er of ruimtelijk gezien geen mogelijkheden zijn of dat een ecologische inrichting niet te verenigen is met de ruimtelijke visie op een gebied. De aangekondigde bezuiniging voor de dienst ROEZ (directie Stadsbeheer) zal ook de ecologiegedelen treffen. Dit betekent dat in de meeste gebieden de versterking of het behoud van de ecologische kwaliteit onder druk komt te staan. Door een zorgvuldige inzet van de beschikbare middelen zullen we trachten de negatieve consequenties voor de stedelijke natuur en de daaraan gerelateerde biodiversiteit zoveel mogelijk te beperken.

In deze notitie worden de resultaten van het ecologisch beleid en het beheer over 2010 en onze plannen voor dit werkterrein in 2011 concreet toegelicht. Welke projecten hebben we het afgelopen jaar uitgevoerd, met welke projecten gaan we in 2011 aan de slag en hoe ziet het bijbehorende tijdspad eruit? Omdat een aantal ambities vanuit water sterke raakvlakken hebben met ecologie, zijn deze ook opgenomen in de notitie. In de evaluatie is in cursief aangegeven hoe deze onderwerpen voor 2010 op de planning stonden. Daaronder is aangegeven wat de bereikte resultaten zijn.

Evaluatie ecologisch beheer 2010

1. Beleid

Beheerplannen

Voor alle kerngebieden binnen de SES moeten de regulier beheerplannen worden aangepast tot ecologische beheerplannen. Voor een aantal gebieden zal een nieuw beheerplan geschreven moeten worden. Het belangrijkste kader voor deze ecologische plannen is het doelsoortenbeleid. De gegevens over beheer en inrichting die tijdens de monitoring zijn verzameld, vormen een belangrijke input voor de beheerplannen. In 2010 worden voor de Boterdiepstrook, Westrand Hoogkerk, Zuidwending en Spakenpad ecologische beheerplannen geschreven of aangepast.

Voor de Westrand Hoogkerk is een beheerplan geschreven, de beheerplannen voor de overige gebieden zullen eind 2010 of uiterlijk begin 2011 worden afgerond.

Actief geveltuinenbeleid

Naar aanleiding van het geveltuinenproject Verlengde Grachtstraat wordt in 2010 een meer actief geveltuinenbeleid gevolgd. Hierbij zal wanneer mogelijk worden aangehaakt bij het grootschalig onderhoud aan de verharding. Bij dit onderhoud kunnen zonder extra meerkosten de geveltuinen worden aangelegd. Ook zal de betrokkenheid van bewoners door betere communicatie verbeteren. Afhankelijk van het aantal aanvragen en de mogelijkheden om bij groot onderhoud mee te liften, is de verwachting dat er 30 tot 40 nieuwe geveltuinen zullen worden aangelegd.

Het geveltuinenbeleid is in 2010 goed van de grond gekomen in het kader van een meer actieve inzet op groenparticipatie. Door de aanstelling van een coördinator groenparticipatie zijn dit jaar een groot aantal initiatieven uitgevoerd. In meer dan 20 straten zijn één of meerdere geveltuinen aangelegd. Voorbeelden hiervan zijn het Abel Tasmanplein, de Fongersplaats en de Westerhaven. Voor meer

Collegedebrief - Evaluatie ecologisch beheer 2010 planning ecologisch beheer 2011

informatie over geveltuinen verwijzen wij naar de beleidsnota groenparticipatie die in oktober 2010 door het college is vastgesteld.

Waterbeleid

De centrale waterambitie in Groningen is het streven naar een duurzaam stedelijk watersysteem. Duurzaam waterbeheer is het winnen, gebruiken en terugbrengen van water uit en aan het milieu. Het gebruik van het water moet daarbij worden afgestemd op de kwaliteit. De kwaliteit van het water mag bij teruggave aan de natuur niet aangetast zijn. Het watergebruik moet zo laag mogelijk zijn en de periode waarin het water wordt gebruikt zo groot mogelijk. Verder moeten de natuurlijke omstandigheden worden gehandhaafd en liefst verbeterd.

In 2010 hebben we met onze waterpartners op uitvoeringsniveau afspraken gemaakt over functiegericht beheer en onderhoud. In het najaar van 2010 worden in een aantal sessies de beheerprotocollen geïntroduceerd bij de betrokken onderhoudsmedewerkers. Dit houdt concreet in dat wordt uitgelegd hoe de medewerkers het onderhoud voor de verschillende waterfuncties moeten uitvoeren.

2. Beheer

Bermbeheer

In 2010 zal een vervolg worden gegeven aan het verbeterde ecologische maaibeheer. De aangebrachte differentiatie in beheer, namelijk grootschalig, kleinschalig en gefaseerd zal worden gehandhaafd. Wel streven we naar een afname van de uitvoeringskosten en storkosten van het maaisel (dat vrijkomt bij maaien en wordt afgevoerd). Het terugbrengen van de uitvoeringskosten zal worden gerealiseerd door een deel van het bermbeheer in eigen beheer uit te voeren. Door kritisch te kijken naar het aantal maaibeurten, het tijdstip en de oppervlakte te maaien ecologisch grasland kunnen de storkosten worden teruggebracht.

Het ecologisch bermbeheer is op bovenstaande wijze uitgevoerd. De effecten van het ecologisch maaibeheer worden op steeds meer plaatsen zichtbaar. De aanwezigheid van orchideeën en vlinders in steeds meer graslanden en bermen is hiervoor een duidelijk signaal. De storkosten blijven een punt van zorg. Door minder te maaien worden wel de storkosten verlaagd, maar dit gaat ten koste van de ecologische ontwikkeling en kwaliteit van de vegetatie en biodiversiteit. We zijn op zoek naar alternatieve manieren van de verwerking van berm- en slootballast, zoals vergisten, om tot een reductie van de storkosten te komen.

Schaapskudde

Het beheer met schapen zal in 2010 worden voortgezet. De start van het schapenseizoen zal eind maart begin april zijn. De schapen blijven tot eind oktober. De resultaten van het vegetatieonderzoek in 2009 zullen worden meegenomen in een verder verbetering van de inzet van de schapen.

Overige activiteiten rond de schaapskudde:

- *Net als afgelopen jaar kunnen scholen en kinderdagverblijven zich in 2010 aanmelden voor een educatief bezoek aan de schaapskudde.*
- *De schaapscheerderdag zal weer in het Noorderplantsoen worden gehouden. Tijdens deze dag worden de schapen geschoren en zijn kraampjes met streekproducten aanwezig.*

Het begrazingsseizoen is goed verlopen, vele Stadjes hebben de rondtrekkende kudde weer positief gewaardeerd. Ook op internet wordt herder Bauke en zijn schaapskudde door nu al bijna 300 mensen via twitter (<http://twitter.com/StadskuddeGrunn>) gevolgd. Door de bermen twee of drie keer te begrazen wordt de verschraving van de bermen verder doorgezet. Uit het onderzoek dat de afgelopen twee jaar is uitgevoerd, blijkt dat zowel de massa vegetatie als storingssoorten* zoals distel, zuring en brandnetel op een aantal plekken afnemen. Op smallere delen zoals de bermen langs het Reitdiep is een lichte toename te zien van distels. Dit wordt waarschijnlijk veroorzaakt door te veel schapen op een kleine oppervlakte en hiermee een te hoge betreding en verstoring van de berm. In 2011 wordt

Collegedebrief - Evaluatie ecologisch beheer 2010 planning ecologisch beheer 2011

hiervoor een oplossing gezocht. Doordat scholen en kinderdagverblijven vanaf dit jaar zelf moeten betalen voor een excursie is de belangstelling hiervoor afgenomen. Wel blijven veel scholen, kinderdagverblijven en Stadlers de kudde spontaan bezoeken. De schaapscheerdersdag in het Noorderplantsoen was weer een succes; er zijn veel bezoekers op afgekomen. Ook de kraampjes met streekproducten en informatie over het gemeentelijk groenbeleid zijn goed bezocht.

* Deze soorten zijn een indicatie voor voedselrijke verstoorde gronden. Wanneer deze in minder mate worden aangetroffen, geeft dit aan dat de berm zich positief ontwikkeld.

Ecoscan kapprogramma

Tijdens de ecoscan wordt gekeken of een boom of onderdeel daarvan kan blijven staan en/of liggen. Hierdoor zal de hoeveelheid dood hout in de stad toenemen. Veel (doel)soorten profiteren hiervan. Voorbeelden zijn o.a. egel, kleine en grote bonte specht, groene specht, grootoorvleermuis en ruige dwergvleermuis. Door de aanschaf van een endoscoop (zeer kleine camera) kan bij een eventuele kap van bomen beter worden nagegaan of er vleermuizen aanwezig zijn.

Ook dit jaar zijn tientallen bomen als staand of liggend dood hout achtergebleven in het groen. Wanneer stammen niet op een locatie achter kon blijven, is er waar mogelijk een alternatieve plek voor gezocht.

3. Projecten

Zwaluwvriendelijke wijk Reitdiep

In samenwerking met de bewoners van de wijk Reitdiep zal nestgelegenheid worden bevestigd aan de huizen in deze wijk. Ook zal vlakbij de huizen een zwaluwtil worden geplaatst. Door een deel van de natuurlijk aanwezige laagte in de omgeving van de til verder af te schrapen, zal open klei beschikbaar zijn als bouw materiaal voor nieuwe nesten. Door de schaapskudde drie maal per jaar over deze zone te laten lopen wordt onderzocht of het mogelijk is deze stukken "open" te houden.

Door de speciale constructie van de huizen moest er een aparte nestkast voor worden ontwikkeld. Het is daarom niet gelukt dit voorjaar de kasten op te hangen, deze winter zullen een aantal kasten alsnog aan de huizen worden bevestigd. De zwaluwtil zal dit najaar worden geplaatst, ook in de Boterdiepstrook zal een zwaluwtil geplaatst worden.

Vervangen vleermuiskasten

In 2006 zijn in 15 gebieden in de stad in het totaal 200 vleermuiskasten opgehangen. Van een deel van de kasten is bekend dat ze door vleermuizen worden gebruikt. In het Sterrebos, Coenderborg en het Stadspark zijn vleermuizen in de kasten aangetroffen. Toch zijn in deze gebieden een deel van de houten kasten uit de boom gevallen of door spechten gekraakt. Deze kasten zullen daarom worden vervangen door houtbetonkasten die beter opgehangen kunnen worden en niet door spechten worden vernield.

De vleermuiskasten die waren verdwenen of niet meer functioneerden zijn dit najaar vervangen. Omdat de houten kasten vaak door spechten worden beschadigd, gebruiken we hiervoor alleen nog houtbeton exemplaren.

Dunning Sterrebos

Het Sterrebos is volgens de Groenstructuurvisie één van de kroonjuwelen van de stad. Om dit kroonjuweel voor de toekomst veilig te stellen moet er beheer worden uitgevoerd. Dit beheer staat beschreven in het beheerplan van het Sterrebos en is door Stadsbeheer voor de komende 5 jaren vertaald in een uitvoeringsplan.

Dit jaar zal voor het eerst grootschalig onderhoud plaatsvinden, waarbij ook grote esdoorns uit het Sterrebos zullen worden gekapt. Het kappen van grote bomen kan bij omwonenden gevoelig liggen. Dit wordt nog eens versterkt door ruimtelijke ontwikkelingen rond de Kempkensberg en de Zuidelijke

Collegiebrief - Evaluatie ecologisch beheer 2010 planning ecologisch beheer 2011

ringweg. Om omwonenden de noodzaak van dit groot onderhoud uit te leggen zullen inloopavonden worden georganiseerd en wanneer wenselijk een excursie door het Sterrebos

De geplande kap van bomen in het Sterrebos is uitgesteld. De voorbereiding vergt meer tijd dan verwacht. De planning is dat de dunning in 2011 zal worden uitgevoerd. Wel zullen in 2010 in het Sterrebos een aantal andere maatregelen worden genomen om de kwaliteit te versterken. Zo gaan we dit najaar het eiland in de vijver en een aantal plantvakken aanpakken.

Ecologie in projecten Programma Stadsbeheer 2010

Tijdens de monitoring wordt gekeken of de verschillende gebieden voldoen aan de criteria die de doelsoorten stellen aan hun omgeving. Aanbevelingen voor beheer worden verwerkt in beheerplannen. De aanbevelingen ten aanzien van groen worden wanneer mogelijk geborgd in (reguliere) groenprojecten van het Programma Stadsbeheer 2010.

In het project de Groene Long in Beijum zijn de aanbeveling ten aanzien van de ecologische inrichting meegenomen in een herinrichtingsplan. In de komende jaren wordt dit park fasegewijs aangepakt. Ecologische verbeteringen zouden verder ook aan regulier projecten worden gekoppeld. In de praktijk blijkt dit niet te werken omdat vrijwel alle projecten buiten de SES worden uitgevoerd. In 2011 worden er weer specifieke ecologieprojecten op de lijst gezet.

Helofytenfilters

Aanleg van natuurvriendelijke oevers is net als het onderling verbinden van vijvers een maatregel waarmee de ecologische kwaliteit van vijvers kan worden verbeterd. Voor een aantal vijvers in de stad zijn deze maatregelen niet mogelijk; dit geldt onder andere voor de Floresvijver. Om deze reden starten we in 2010 in de Floresvijver een proef met een drijvend helofytenfilter. Dit helofytenfilter zuivert het vijverwater op een natuurlijke wijze en zorgt zo voor een vermindering van voedingstoffen.

Het rioolstelsel aan de Helperzoom wordt door de aanleg van een persleiding door het waterschap Hunze en Aa's ontlast. Hierdoor is er een aantal overstorten aan de Helperzoom buiten werking gesteld. Het overstort op het eind van de Helperzoom blijft wel functioneren. Daarom wordt dit overstort voorzien van een helofytenfilter om de waterkwaliteit rondom het Esserveld te verbeteren. Het betreft nu stilstaand water met een geringe diepte. Met de voorbereiding van het helofytenfilter met retourbemaling, zodat er stroming om het Esserveld op gaat treden, is begonnen. De watergang wordt eind november / begin december uitgebaggerd. De werkzaamheden m.b.t. de persleiding door het Waterschap zijn eind december 2009 gereed. Om het ongemak en de overlast voor de omgeving te beperken wordt de aanleg van het helofytenfilter hierna ter hand genomen. De planning is dat in de eerste maanden van 2010 met de werkzaamheden van het helofytenfilter begonnen wordt.

De baggerwerkzaamheden in de watergang rondom het Esserveld zijn in 2010 uitgevoerd. Er is gestart met de voorbereiding voor de aanleg van een helofytenfilter. Tijdens deze voorbereiding is geconstateerd dat het verstandig is meer gegevens te verzamelen over factoren die van invloed zijn op de waterkwaliteit. Om deze reden wordt gedurende het jaar 2010 op een aantal parameters gemonitord. Vervolgens starten we in 2011 met de aanleg van het filter. In de Floresvijver is een drijvend helofytenfilter geplaatst die de waterkwaliteit moet verbeteren.

4. Communicatie & Participatie

"Waterbewuszijn"-campagne

In november starten we met een "waterbewuszijn"-campagne. In deze campagne worden vier waterthema's (oppervlaktewater, rioolwater, regenwater en grondwater) verder uitgewerkt. Het is de bedoeling dat we hiervoor verschillende media inzetten. In ieder geval zal er via de lokale tv aandacht worden besteed aan de inrichting van tuinen. In het vroege voorjaar wordt een 'watermarkt' gehouden waar mensen praktische tips kunnen krijgen over de omgang met water.

Collegebrief - Evaluatie ecologisch beheer 2010 planning ecologisch beheer 2011

In het voorjaar van 2010 is met het tv programma 'de Tuinruimers' speciale aandacht gevestigd op het watervriendelijk inrichten van tuinen.

In het najaar van 2010 is gestart met de tv serie 'Plons' op Oog tv. De serie behandelt in tien afleveringen diverse waterthema's. Daarnaast start in november 2010 de campagne 'goed rioolgebruik' waarbij wordt aangehaakt aan een landelijk lopende campagne. Als opening wordt in november gedurende drie weken een tentoonstelling over het riool getoond in de hal van de dienst ROEZ aan het Zuiderdiep.

Collegebrief - Evaluatie ecologisch beheer 2010 planning ecologisch beheer 2011

Meld een huismus

De publieksactie die in 2009 is uitgevoerd rond de verschillende zwaluwsoorten, wordt in 2010 gericht op de huismus. Op basis van de inventarisaties, die ook door natuurorganisaties worden ondersteund, zal een activiteitenkaart worden gemaakt. Verder zal worden nagegaan welke acties ondernomen kunnen worden ter ondersteuning van de huismus.

De actie is uitgevoerd in samenwerking met de Natuur- en Milieufederatie en de stadsvogelwerkgroep van Avifauna. Er zijn meer dan 300 meldingen binnengekomen. Deze zijn digitaal verwerkt en op kaart gezet. Er wordt door de stadsvogelspecialisten van Avifauna nog naar de resultaten gekeken. Bijna 50 mensen hebben gebruik gemaakt van de subsidie voor een mussennestkast, daarnaast zijn er op twee plaatsen vogelvides geplaatst. Zes voedertafels zijn aangeboden aan verzorgingshuizen. De actie wordt aan het einde van het jaar afgesloten met de plaatsing van een kunstwerk in de Mussengang.

Communicatie reeks Gezinsbode over ecologie, groen en water

Wij willen de duurzaamste stad van Nederland worden. Daarom kiezen wij ervoor om de communicatiereeks breder in te steken dan alleen ecologische onderwerpen. Ook een onderwerp als duurzaam watergebruik komt aan de orde. Naast voorlichting is het accent verschoven naar "wat kan de burger doen".

De communicatiereeks is gestart. In de Gezinsbode zijn voor ecologie de volgende onderwerpen aan bod gekomen; "Dood hout" over de functie van dood hout in de natuur, "Wat vliegt daar?" over vogels en vleermuizen in de stad, "Ecologisch maaibeheer" over het nut van ecologisch maaien, "Faunapassages", ecologisch oevers en een artikel over Geveltuinen. Naast deze onderwerpen zijn ook meer algemene groenonderwerpen aan bod gekomen zoals overhangend groen. Belangrijk terugkerend thema in de artikelen is: "Wat doet de gemeente en wat kunt u doen", waarbij de burger wordt opgeroepen actief mee te helpen met het beheer en inrichting van de (ecologische) ruimte. De serie is in de vorm van een column van de stadsecoloog ook verschenen in de Regiokrant. Met betrekking tot water is aandacht besteed aan groene daken, regenwater en natuurvriendelijke oevers.

Website

In 2009 is de opzet voor een groene website voor Groningen gemaakt. In 2010 zal de website verder 'gevuld' worden met onder andere onderwerpen over doelsoortenbeleid, kapprogramma, monumentale bomen, groengebieden, beheer en groene daken. In dit jaar zal de site ook online worden gezet.

De website ecologie is voor het grootste gedeelte gevuld en staat inmiddels als prepublicatie klaar op de site. Eind oktober schakelt de gemeente over op een nieuwe website, de groene pagina's komen vanaf dat moment ook online. Iedereen kan dan de informatie bekijken.

Participatie groenonderhoud

Ook dit jaar zal in samenwerking met een aantal scholen en bewoners gesnoeid worden in groengebieden en zullen op verschillen de plaatsen bloembollen worden geplant.

Eén van de ambities in het Collegeprogramma is om bewoners te laten participeren en meer zeggenschap te geven over hun directe woonomgeving. Naast een aantal concrete projecten bij de Bekenkampschool, het Augustinuscollege, vrijwilligers in Beijum, is er ook de beleidsnota groenparticipatie opgesteld. Deze nota is in oktober vastgesteld en geeft duidelijke handvatten voor participatie. Daarnaast is er een coördinator groenparticipatie aangesteld die ook zorgt voor een positieve impuls aan de participatie in het groen.

De eetbare stad

Bij dit project wordt in samenwerking met bewonersorganisatie en scholen gekeken of er meer eetbaar groen in de vorm van fruitbomen en kleinfruit in het openbaar groen en op schoolterreinen kan worden aangeplant. Belangrijke partner bij dit project is de Milieufederatie die zorgt voor een aantal initiatieven. Dit project is in 2009 gestart en zal in 2010 verder worden geconcretiseerd. In totaal

Collegebrief - Evaluatie ecologisch beheer 2010 planning ecologisch beheer 2011

zullen in ieder geval 40 fruitbomen op verschillende locaties in het openbare groen worden geplant. Hierbij zullen vooral streekeigen soorten worden aangeplant. Al het eetbare groen in de stad zal in kaart worden gebracht en in een aantal wijken zal een "snoeproute" worden ontwikkeld. Tijdens de boomfeestdag zullen dit jaar 20 fruitbomen worden geplant in het groengebied langs de Stuurboordswal bij Drielanden.

In het recreatiegebied Kardingse wordt met medewerking van Natuurmonumenten een plan van bewoners van Beijum gerealiseerd: de boomgaard van de Uilenborg wordt hersteld en uitgebreid en aan de rand van de wijk wordt een pluktuin aangelegd. De aanplant zal in november beginnen. Op de Stuurboordswal worden plannen uitgewerkt voor de aanleg van een fruitboomlaan. Dit najaar zullen de eerst fruitbomen worden geplant. Met het planten van deze fruitbomen wordt aan de doelstelling van 40 fruitbomen voldaan. Naast dit project hebben de bewoners van de Resedastraat met medewerking van Stadsbeheer een moestuin aangelegd in het gemeenteplantsoen in hun straat. Op diverse schoollocaties (onder andere bij de Vrije School in de Merwedestraat) zijn fruitbomen aangeplant. Ook in de toekomstige groene buitenruimte rond de VMBO-school aan de Golfslag worden fruitbomen gebruikt.

5. Opleiding

Opleiding Centrale eenheid

De Centrale eenheid (uitvoerend team van afdeling Wijkbeheer) zal een steeds belangrijker rol gaan spelen bij de uitvoering van het ecologische beheer. Om te zorgen dat er voldoende kennis aanwezig is, is in 2009 een ecologische cursus gestart waaraan een aantal medewerkers van de Centrale eenheid deelnemen. In 2010 zal deze cursus worden afgerond.

De cursus is afgerond en de kennis wordt zoveel mogelijk in praktijk gebracht.

Begeleiding snoeien ecologisch hovenier

Bij de praktische uitvoering van het snoeiprogramma, dat door de DSW wordt uitgevoerd, zal ondersteuning worden gegeven door ecologische hoveniers. Zij werken mee en geven gedurende de werkzaamheden aanwijzingen over de keuze bij het snoeien van beplanting. Op deze wijze wordt direct een impuls gegeven aan de kwaliteit van het snoeien.

Door de ondersteuning van de ecologische hoveniers heeft een zichtbare verbetering plaats gevonden in de resultaten van het snoeiprogramma. Door wisselende samenstelling van de snoeiploegen blijft het lastig om de kwaliteit van het snoeien op een goed niveau te krijgen en te houden. Ondersteuning blijft daarom ook in de toekomst noodzakelijk en wordt ook in 2011 gecontinueerd.

6. Monitoring

Ecoscan stadswateren

In 2005 is een ecoscan uitgevoerd voor de stadswateren. In de daarop volgende jaren zijn er in het stedelijk watersysteem diverse aanpassingen gedaan. De ecoscan wordt herhaald in 2010. Met de ecoscan kan worden beoordeeld in hoeverre deze aanpassingen hebben geleid tot veranderingen/verbeteringen. Voor de stadswateren die onderdeel uitmaken van de Stedelijke Ecologische Structuur (SES) wordt de ecoscan intensiever uitgevoerd.

In juli en augustus 2010 is het veldwerk uitgevoerd voor de ecoscan. De definitieve resultaten worden in december 2010 gerapporteerd en dienen als basis voor het maatregelenprogramma 2011 en verder,

Collegebrief - Evaluatie ecologisch beheer 2010 planning ecologisch beheer 2011

Monitoring SES

Om een goed beeld te krijgen van de Flora en fauna in de gebieden die binnen de Stedelijke Ecologisch Structuur (SES) vallen moet er een monitoring worden uitgevoerd. Met deze gegevens kan het beheer zonodig worden aangepast of bijgestuurd. Ook vanuit het wettelijke kader is de gemeente verplicht informatie te hebben over de aanwezigheid van (beschermde) soorten. In vijf jaar tijd moeten alle gebieden in de SES zijn gemonitord.

In 2010 zullen de volgende gebieden van de SES volgens de vastgestelde systematiek worden gemonitord:

<i>Wijk</i>	<i>Gebied</i>	<i>Type gebied</i>
<i>Noord</i>	<i>Eelderbaan</i>	<i>Kerngebied</i>
	<i>Hoogeweg</i>	<i>Verbinding</i>
	<i>Boterdiepstrook</i>	<i>Kerngebied</i>
	<i>Groene Long</i>	<i>Kerngebied</i>
	<i>Oostelijke ringweg</i>	<i>Verbinding</i>
	<i>Spakenpad</i>	<i>Verbinding</i>
<i>West</i>	<i>Zuidwending</i>	<i>verbinding</i>
	<i>A7 zuidzijde</i>	<i>Verbinding</i>
	<i>Kranenburg N + O</i>	<i>Verbinding</i>
	<i>Roderwolderdijk – Rozenburglaan</i>	<i>Verbinding</i>
<i>Oost</i>	<i>Westrand Hoogkerk</i>	<i>Kerngebied</i>
	<i>Hunzezone</i>	<i>Verbinding</i>
	<i>Driebond – Euvelgunne</i>	<i>Verbinding</i>
<i>Centrum</i>	<i>Duinkerkestraat</i>	<i>Verbinding</i>
	<i>Noorderplantsoen</i>	<i>Kerngebied</i>
	<i>Oude hortus</i>	<i>Verbinding</i>
	<i>Pioenpark</i>	<i>Verbinding</i>
	<i>Oostersluis</i>	<i>Verbinding</i>

Bovenstaande gebieden zijn gemonitord; de rapportage is na de zomer geleverd. De aanbevelingen ten aanzien van het beheer zullen in de beheerplannen worden verwerkt. De aanbevelingen ten aanzien van de inrichting zullen waar mogelijk in het Programma Stadsbeheer worden meegenomen. Daarnaast zijn er aanbevelingen gedaan, die betrekking hebben op een meer adequate keuze van de doelsoorten. Deze wijzigingen zullen de komende jaren verzameld worden en bij de vijfjaarlijkse aanpassing van het doelsoortenbeleid worden meegenomen.

Abonnement NDFF

Om de gegevens die tijdens de diverse monitoring en onderzoek worden verzameld te borgen, wordt een abonnement bij de nieuwe Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) afgesloten. Dit systeem kan niet alleen de eigen verzamelde data verwerken, maar geeft ook inzicht in eerder verzamelde data van natuurorganisaties en ander overheden. Hierdoor wordt de toepasbaarheid bij de ruimtelijke planvorming en de uitvoering van het beheer sterk verbeterd ten opzichte van het huidige abonnement bij het Natuurloket.

Het abonnement is dit najaar afgesloten. In verband met de invoering van de Omgevingsvergunning per oktober is de druk op de informatievoorziening sterk toegenomen. Ook gegevens voor de ontheffingen voor de Flora en Faunawet en de Ecoscans moeten door de gemeente worden verstrekt. De financiering van het systeem (€18.000 per jaar) zal evenredig worden verdeeld over de gebruikers die naar verwachting het meeste gebruik gaan maken van het systeem, namelijk Stadsbeheer, Ingenieursbureau Gemeente Groningen (IGG), het Loket Bouwen en Wonen en de afdeling Beleid.

Collegedebrief - Evaluatie ecologisch beheer 2010 planning ecologisch beheer 2011

Planning 2011

1. Beleid

Beheerplannen

Voor alle kerngebieden binnen de SES worden de huidige beheerplannen aangepast tot ecologische beheerplannen. Voor een aantal gebieden zal een nieuw beheerplan geschreven moeten worden. Het belangrijkste kader voor deze ecologische plannen is het doelsoortenbeleid. De gegevens over beheer en inrichting die tijdens de monitoring zijn verzameld zijn een belangrijke input voor de beheerplannen. In 2011 wordt voor de Rabenhauptlokatie aan de Hereweg een ecologisch beheerplan geschreven. Voor het Noorderplantsoen worden doelsoorten ingepast in het bestaande beheerplan.

Waterbeleid

Het streven naar een duurzaam stedelijk watersysteem krijgt verder vorm door het aanleggen van natuurvriendelijke oevers en het verbinden van vijvers onderling. We zullen hierbij gebruik maken van de uitkomsten van de ecoscan/stadswaterscan. Projecten op dit gebied worden met name in Groningen-Zuid en Lewenborg uitgevoerd in 2011.

Afvalstromen

De oppervlakte ecologisch beheerd grasland en sloten neemt jaarlijks toe en daarmee ook de kosten van afvoer en storten van het maaisel. Om de kosten binnen de perken te houden moet worden onderzocht of er goedkopere alternatieven zijn voor de verwerking van de vrijkomende afvalstromen. Daarbij moet worden gekeken wat de technische haalbaarheid van deze plannen is, maar ook de wettelijke mogelijkheden voor hergebruik, compostering of vergisting.

2. Beheer

Bermbeheer

De kwaliteit van het ecologisch bermbeheer staat onder druk door de hoge stortkosten en de geplande bezuinigingen. Dit betekent ook dat een aantal eerder vastgestelde doelstellingen onder druk staan, zoals de ambitie om de biodiversiteit van het stedelijk gebied te versterken door middel van de uitwerking van het doelsoortenbeleid met behulp van meer ecologisch beheer.

Door een zorgvuldige inzet van de beschikbare middelen zullen we trachten de negatieve consequenties voor de stedelijke natuur en de daaraan gerelateerde biodiversiteit zoveel mogelijk te beperken. De volgende maatregelen worden voorgesteld.

- De berm wordt braak gelegd. Dit betekent dat de berm voor het grootste deel niet meer wordt gemaaid. Alleen langs weg, fiets- of voetpad wordt een strook van een meter gemaaid. Gevolg is dat de berm verruigt, storingssoorten zullen toenemen en op langere termijn zal er opslag van bomen in de berm gaan groeien;
- De maaifrequentie terugbrengen. Dit betekent dat bermen in plaats van twee keer, nog maar één keer gemaaid worden. Gevolg is een vertraging in de ecologische ontwikkeling en achteruitgang van de natuurkwaliteit van de berm.

Schaapskudde

Het beheer met schapen zal in 2011 worden voortgezet. De start van het schapenseizoen zal eind maart begin april zijn. De schapen blijven tot eind oktober. De resultaten van het vegetatieonderzoek in 2009 en 2010 zullen worden meegenomen in een verdere verbetering van de inzet van de schapen.

Overige activiteiten rond de schaapskudde:

- Net als afgelopen jaar kunnen scholen en kinderdagverblijven zich in 2011 aanmelden voor een educatief bezoek aan de schaapskudde;
- De schaapscheerderdag zal weer in het Noorderplantsoen worden gehouden. Tijdens deze dag worden de schapen geschoren en zijn kraampjes met streekproducten aanwezig.

Collegedebrief - Evaluatie ecologisch beheer 2010 planning ecologisch beheer 2011

Ecoscan kapprogramma

Tijdens de ecoscan wordt gekeken of een boom of onderdeel daarvan kan blijven staan en/of liggen. Hierdoor zal de hoeveelheid dood hout in de stad toenemen. Veel (doel)soorten profiteren hiervan. Voorbeelden zijn o.a. egel, kleine en grote bonte specht, groene specht, grootoorvleermuis en ruige dwergvleermuis. Door de aanschaf van een endoscoop (zeer kleine camera) kan bij een eventuele kap van bomen vooraf beter worden nagegaan of er vleermuizen aanwezig zijn in holtes en spleten.

3. Projecten

Braakliggende terreinen

De regeling 'Tijdelijke natuur' van het voormalig ministerie van LNV maakt het sinds 2010 mogelijk om gebieden, die korte of langere tijd braakliggen in te zaaien met natuurlijke soorten, waardoor de natuurwaarde van deze gebieden aanzienlijk hoger is dan bij het gebruikelijke maaibeheer. De voor- en nadelen van deze aanpak zullen in samenwerking met diverse beheerders worden uitgewerkt en op een aantal plaatsen zullen bij wijze van proef gebieden worden ingezaaid.

Dunning Sterrebos

Het Sterrebos is volgens de Groenstructuurvisie één van de kroonjuwelen van de stad. Om dit kroonjuweel voor de toekomst veilig te stellen moet er beheer worden uitgevoerd. Dit beheer staat beschreven in het beheerplan van het Sterrebos en is door Stadsbeheer voor de komende 5 jaren vertaald in een uitvoeringsplan. In 2011 zal het grootschalig onderhoud verder worden opgepakt, waarbij ook grote esdoorns uit het Sterrebos zullen worden gekapt. Het kappen van grote bomen kan bij omwonenden gevoelig liggen. Dit wordt nog eens versterkt door ruimtelijke ontwikkelingen rond de Kempkensberg en de Zuidelijke ringweg. Om omwonenden de noodzaak van dit groot onderhoud uit te leggen, worden inloopavonden georganiseerd. Deze informatie zal ondersteund worden met een excursie voor de bewoners door het Sterrebos.

Ecologie in projecten Programma Stadsbeheer 2011

Tijdens de monitoring wordt gekeken of de verschillende gebieden voldoen aan de criteria die de doelsoorten stellen aan hun omgeving. Aanbevelingen voor beheer worden verwerkt in beheerplannen. De aanbevelingen ten aanzien van de inrichting van groen worden opgenomen in het programma Stadsbeheer.

Vegetatie onderzoek ecologisch maaien

De afgelopen 5 jaar is het maaibeheer ingrijpend veranderd. Steeds meer bermen worden ecologisch gemaaid. Afhankelijk van de schaal, kwetsbaarheid en doelstellingen worden kleinschalige of grotere machines ingezet. De eerste aanwijzingen dat het beheer zijn vruchten begint af te werpen lijkt zichtbaar te worden door een toename van zeldzame soorten in de graslanden als ook een toename van vlinders. Door dit onderzoek wordt geprobeerd aan te tonen of en welke relatie er ligt tussen de uitvoering van het ecologische beheer en de ontwikkeling van de stadsnatuur. Door het in beeld brengen van deze relatie kunnen eventuele negatieve effecten van verandering in het beheer goed worden aangetoond.

Water Stadspark

In 2011 wordt een plan uitgewerkt waarin oplossingen worden gezocht voor de stedelijke wateropgave* ten aanzien van de waterkwantiteit en problemen rond peilbeheer in het stadspark. Voor de waterkwaliteit worden de vastgestelde ambitieniveaus uit het waterplan nagestreefd. Bij de uitwerking wordt gebruik gemaakt van het beheerplan voor het stadspark.

* De maatregelen die getroffen moeten worden om in het bebouwde gebied de kans op wateroverlast zo veel mogelijk te beperken, wordt de stedelijke wateropgave genoemd.

Park Selwerd

Groenlinks heeft een initiatief voorstel ingediend met hierin het voorstel om Park Selwerd een ecologische impuls te geven. Het voorstel wordt raadsbreed gesteund. Het komende half jaar, zullen

Collegebrief - Evaluatie ecologisch beheer 2010 planning ecologisch beheer 2011

we in overleg met omwonenden en gebruikers van het park kijken wat hiervoor de mogelijkheden zijn. In april zullen we de raad hierover informeren.

4. Communicatie & Participatie

“Waterbewustzijn”-campagne

De waterbewustzijn-campagne wordt vervolgd. De tv serie “Plons” heeft in ieder geval vijf afleveringen in 2011. Daarnaast zal er elke maand een uiting zijn op het gebied van water, dit kan zijn in de vorm van een artikel in de krant, een bijeenkomst etc.

Publieks Meldactie

In samenwerking met de Natuur- en Milieufederatie wordt een publieksactie voorbereid, waarbij de bewoners van de stad kunnen melden wat hun favoriete boom is. De verkiezing een vervolg op de acties “Meld een huiszwaluw” (2009) en “Meld een huismus” (2010). Rondom deze ‘verkiezing’ zullen diverse communicatieactiviteiten het grote belang van bomen voor het stedelijk gebied onderstrepen. Mogelijk zal er een boekje over de meest favoriete Groningse bomen worden gemaakt.

Communicatiereeks Gezinsbode over ecologie, groen en water

Wij willen de duurzaamste stad van Nederland worden. Daarom kiezen wij ervoor om de communicatiereeks breder in te steken dan alleen ecologische onderwerpen. Ook een onderwerp als duurzaam watergebruik komt aan de orde. Naast voorlichting is het accent verschoven naar “wat kan de burger doen”. De communicatiereeks die in 2010 is ingezet zal doorlopen in 2011.

Participatie groenonderhoud

Vanaf 2010 is een coördinator groenparticipatie aangesteld bij de directie Stadsbeheer. De coördinator behandelt de verzoeken voor participatie, toetst deze aan de voorwaarden, coördineert de uitvoering van de projecten en ziet toe op handhaving van de voorwaarden. Ook in 2011 zal de coördinator diverse initiatieven van bewoners begeleiden.

De eetbare stad

Omdat Groningen in 2011 Hoofdstad van de Smaak zal zijn, wordt er in het kader van de groenparticipatie veel aandacht besteed aan het verbouwen van voedsel in de stad. Hiervoor zullen mogelijk ook (tijdelijk) braakliggende locaties worden gebruikt. De actieve medewerking van bewonersorganisaties en werkgroepen als Transition Towns is hierbij van groot belang. In het kader van de Regio Groningen-Assen zal een regionale voedselvisie worden uitgewerkt, waarin ook het belang van kleinschalige voedselproductie binnen de stedelijke gebieden aan de orde komt.

5. Opleiding

Begeleiding snoeien ecologisch hovenier

Bij de praktische uitvoering van het snoeiprogramma, dat door de DSW wordt uitgevoerd, zal ondersteuning worden gegeven door ecologische hoveniers. Zij werken mee en geven gedurende de werkzaamheden aanwijzingen over de keuze bij het snoeien van beplanting. Op deze wijze wordt direct een impuls gegeven aan de verbetering van de kwaliteit van het snoeien.

6. Monitoring

Monitoring SES

Om een goed beeld te krijgen van de Flora en fauna in de gebieden die binnen de Stedelijke Ecologisch Structuur (SES) vallen wordt er een monitoring uitgevoerd. Met de gegevens van dit onderzoek kan het beheer zonodig worden aangepast of bijgestuurd. Ook vanuit het wettelijke kader is de gemeente sinds oktober 2010 verplicht informatie te verstrekken over de aanwezigheid van (beschermde) soorten. In vijf jaar tijd moeten alle gebieden in de SES zijn gemonitord.

Collegebrief - Evaluatie ecologisch beheer 2010 planning ecologisch beheer 2011

In 2011 zullen de volgende gebieden van de SES volgens de vastgestelde systematiek worden gemonitord:

Wijk	Gebied	Type gebied
Zuid	Helperdiepje	Verbinding
	Rabenhaupt	Kerngebied
	Papiermolen	Verbinding
Oost	Zuiderbegraafplaats	Kerngebied
	Euvelgunne	Verbinding
Centrum	Noorderplantsoen	Kerngebied
	Oude hortus	Steppingstone
	Wilhelminakade	Verbinding
	Molukkenplantsoen	Kerngebied
	Oosterhammerikkanaal	Verbinding
	Martinierkhof	Verbinding
	Prinschoftuin	Steppingstone
	Nieuwekerk	Verbinding
	Pioenpark	Verbinding
	Damsterdiep	Verbinding
	Roostensteinlaan	Verbinding
	Singels	Verbinding
	Spoorzone zuid	Verbinding

Monitoring gevolgen braakleggen

Vanaf 2011 is er minder geld zijn voor het onderhoud van het groen in de stad. Eén van de maatregelen die doorgevoerd gaat worden, is een braaklegregeling in grotere groengebieden. Deze regeling houdt in dat het beheer van groen in een aantal gebieden in de stad niet meer wordt uitgevoerd. Voor de ecologische bermen die nu 1 of 2 keer gemaaid worden, betekent dit een achteruitgang van de ecologische kwaliteit. De verwachting is dat de bermen verruigen en dominante storingssoorten het over gaan nemen van soorten die gebaat zijn bij maaien en hooien. Toch zijn er ook kansen. Veel graslanden worden beheerd als gazon waarbij wekelijks wordt gemaaid. In dit onderzoek wordt gekeken hoe de braakgelegde gazons zich ontwikkelen en welke kansen dit biedt voor de ecologie.

Nationale Databank Flora en Fauna (NDFP)

In 2010 is er een abonnement afgesloten op de NDFP. In dit systeem worden gegevens over flora en fauna van verschillende organisaties opgeslagen en inzichtelijk gemaakt. De gegevens die de afgelopen jaren zijn verzameld bij de gemeentelijke monitoring zullen dit jaar worden ingevoerd. Vanaf 2011 zijn dan alle gegevens over planten en dieren die beschikbaar zijn inzichtelijk voor de gemeente.

Collegiebrief - Stand van zaken (project Semmelweisstraat) en parkeren.

.
. .
.

Bestuursdienst

Telefoon (050) 367 83 31/I. Bolhuis
Onderwerp Stand van zaken project Semmelweisstraat

De leden van de raad van de gemeente
Groningen
te
GRONINGEN

Datum **16 DEC 2010**

Bijlage(n) -

Ons kenmerk RO 10.2468388

Uw brief van

Uw kenmerk

Geachte mevrouw/heer,

De afgelopen jaren zijn voor het project Semmelweisstraat zeer spannend geweest. Het is een project van woningbouwvereniging Nijestee, bestaand uit drie nieuwbouwblokken voor een aantal reeds aan de Semmelweisstraat gevestigde voorzieningen (school, multifunctioneel centrum, kinderopvang e.d.) met daarboven appartementen. Na het uitbreken van de kredietcrisis heeft Nijestee het project begin 2009 stilgelegd en is uiteindelijk een herontwikkeling van de locatie gestart.

Vanwege het grote belang van dit project voor dit deel van de stad, met de vele voorzieningen die erbij betrokken zijn, hebben wij als college in 2009 besloten het project op te nemen in de maatregelen om woningbouwprojecten versneld te ontwikkelen. Het gaat om een maximale bijdrage van € 1,8 miljoen aan de bouw van de voorzieningen. Uw raad heeft over alle maatregelen in de stad destijds een uitgebreide brief ontvangen. Het formele besluit over de Semmelweisstraat zal nu op korte termijn, samen met de kredietaanvraag, aan u voorgelegd worden.

Door de financiële bijdrage aan het project heeft het programma voor de voorzieningen geen aanpassingen hoeven ondergaan. Wel heeft Nijestee de bouwplannen drastisch moeten aanpassen en vereenvoudigen met een kleiner aantal appartementen. Meest in het oog springende wijziging is het uit de plannen halen van een parkeerkelder onder de drie gebouwen. Fase 1 met school en gymzaal blijft bovengronds ongewijzigd, maar in fase 2 en 3 is nu respectievelijk in parkeren op verdieping en op maaiveld in het bouwblok voorzien. Ook zijn die twee bouwblokken technisch vereenvoudigd ten opzichte van de eerdere plannen.

Voor het parkeren is in de nieuwe plannen voor elk appartement voorzien in een parkeerplaats. Grotendeels is op de locatie ruimte voor de rest van het parkeren voor de school (kiss & ride), het multifunctioneel centrum, en andere bezoekers. Er is echter voor 31 parkeerplaatsen die volgens de parkeernormen nodig zijn op de locatie geen plaats. Dit heeft te maken met het ruimtebeslag dat op de locatie ligt, met een schoolplein, kiss & ride-plaatsen, groen, bomen, etc.

.
. .
.

SE.4.C

Collegebrief - Stand van zaken (project Semmelweisstraat) en parkeren.

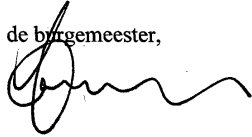
Volgvel 1

Vanwege het belang van het project en de uitkomsten van parkeeronderzoek hebben wij voor deze 31 plaatsen een ontheffing verleend voor het parkeren in de openbare ruimte. Er is namelijk uit een parkeeronderzoek gebleken dat hiervoor in de buurt voldoende ruimte is. Dit parkeeronderzoek is op stedelijk niveau gedaan door Oranjewoud in 2009.

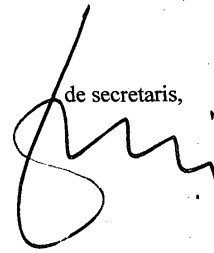
Met deze maatregelen is het Nijestee gelukt het plan te herontwikkelen. De aanbesteding van fase 1 is inmiddels achter de rug en men gaat er vanuit dat de bouw nog voor het einde van het jaar kan starten.

Hoogachtend,
burgemeester en wethouders van Groningen,

de burgemeester,

de secretaris,

Raadsvoorstel - Nota P+R Groningen 2011-2020

.
. .
Bestuursdienst

RAADSVOORSTEL:

2010-2011

Ons kenmerk: RO 10.2375840

Registratienummer : GR 11.

Ingekomen op :

Onderwerp: Nota "P+R Groningen, 2011-2020"

Groningen, **17 FEB 2011**

Aan de raad,

Op 27 januari 2010 is de beleidsnota "Parkeren in de stad; duurzaam bereikbaar!" door u vastgesteld. In deze nota is het parkeerbeleid voor de periode 2010-2020 beschreven. In de Parkeernota zetten we sterk in op Park + Ride (P+R). Doel van P+R is om bezoekers van de stad die voor langere tijd komen, zoals binnenstadsbezoekers en forenzen, aan de rand van de stad op te vangen en naar hun bestemming te vervoeren, bijvoorbeeld per openbaar vervoer. In totaal investeren we meer dan € 29 miljoen in de periode tot en met 2020 in P+R. Dit maakt de komende jaren het realiseren van nieuwe locaties, uitbreiding en betere ontsluiting van bestaande locaties en een algehele kwaliteitsimpuls van alle terreinen mogelijk.

Op hoofdlijnen is in de Parkeernota al richting gegeven aan het P+R-beleid. De nu voorliggende nota P+R Citybus Groningen, 2011 - 2020, is een uitwerking daarvan. Er is in de stad al een goed functionerend en succesvol P+R-systeem. Het P+R-beleid is dus ook niet volledig nieuw. Deze nota heeft tot doel een onderbouwd P+R-beleid vast te leggen, dat de basis is voor het definiëren en opstarten van succesvolle concrete P+R-projecten.

Omdat we fors investeren in P+R hebben we u vroegtijdig betrokken bij de uitwerking van het beleid. In februari 2010 hebben we de hoofdlijnennota "P+R-beleid gemeente Groningen, 2010 - 2020" al aan u voorgelegd. Deze hoofdlijnen hebben we nu uitgewerkt en besproken met onze partners. De nota is opgesteld in overleg met vertegenwoordigers van de diverse externe partners zoals provincie Groningen, gemeente Haren, regio Groningen-Assen, OV-bureau, maar bijvoorbeeld ook met de Groninger City Club. De hoofdlijn, uitgangspunten en uitwerking van het P+R-beleid zijn door deze partijen onderschreven. Het resultaat hiervan is vastgelegd in de nota "P+R Groningen, 2011 - 2020". Deze nota leggen wij nu ter vaststelling aan u voor.

Raadsvoorstel - Nota P+R Groningen 2011-2020

2

Korte samenvatting van de nota.

P+R in Groningen zien we zo.

De essentie van P+R is: het parkeren van de auto om vervolgens met een andere vervoerwijze de reis te vervolgen. De reiziger onderbreekt dus zijn reis en maakt een overstap. P+R is een van de schakels in de totale reis. Wij moeten ons richten op die totale reis. Heen en terug.

P+R-locaties zijn goed bereikbare parkeerterreinen langs de hoofdinvalswegen, aan de ringweg of de rand van de stad, voorzien van voldoende parkeercapaciteit. Het vervolg van de reis wordt gefaciliteerd met hoogwaardig openbaar (bus)vervoer (P+R Citybus) in een hoge frequentie, of via de directe aansluiting op het dichte stedelijke fietsnetwerk. De kosten voor de reiziger zijn laag en de kwaliteit is hoog.

Ambitie.

Onze ambitie is het aandeel van P+R in de dagelijkse pendelstroom (per auto) te verdubbelen. Rekening houdende met de verwachte autonome toename van het autoverkeer, willen we groeien naar 6,5 miljoen reizigers per jaar.

Doelen.

Door ons expliciet te richten op reizigersgemak dragen we met P+R bij aan de volgende doelen:

- bereikbaarheid;
- duurzaamheid.

Een toekomstvisie op locaties, capaciteit en gebruikersgroepen.

De locatie van het P+R-terrein is essentieel. Het begint met een eenvoudige bereikbaarheid van het terrein per auto: de reiziger moet er gemakkelijk kunnen komen. Vanuit alle windrichtingen zijn er prima verbindingen per auto naar de stad. Het is het laatste stukje van de reis dat onze aandacht en sturing vraagt. Daar zetten wij op in door het realiseren van P+R aan de rand van de stad.

We willen het gebruik van P+R maximaliseren. Dat betekent dat er altijd voldoende capaciteit moet zijn en de reiziger moet (tijdig) betrouwbare informatie kunnen krijgen over de beschikbaarheid. Als een terrein vol is, is het per definitie te klein. We denken de volgende parkeercapaciteit op de P+R-locaties nodig te hebben:

P+R-locatie	Huidige capaciteit	Capaciteit medio 2011	Benodigde capaciteit
Haren	385	700	1.800
Hoogkerk	600	600	1.000
Europapark	740	740	740
Driebond	-	-	200
Kardinge	793	793	1.300
Zernike	100	100	700
Totaal	2.618	2.933	5.740

Raadsvoorstel - Nota P+R Groningen 2011-2020

3

De benodigde capaciteit is bepaald op basis van een analyse van de dagelijkse pendelstromen, de groei van de vervoersstromen en onze ambitie het gebruik van de P+R te verdubbelen.

We zien in toenemende mate de forens als doelgroep, naast de bezoeker van de binnenstad. Voor het dagelijkse woon-werkverkeer naar veel bestemmingen in de (binnen)stad is P+R een goede optie, vooral wanneer de parkeersituatie aan het einde van de reis niet optimaal is. We bieden de binnenstadsbezoeker die voor langere tijd komt een alternatief voor parkeren in de binnenstad.

Kwaliteit voorzieningen P+R.

We stellen hoge eisen aan de voorzieningen op elk terrein. Absolute voorwaarde is dat alle voorzieningen schoon en heel zijn en functioneren. Een pakket aan voorzieningen is aanwezig op elke locatie. Het gaat daarbij om voorzieningen die bijdragen aan de veiligheid (verlichting, beheer en toezicht), reisinformatie (herkenbare toegang, tariefsinformatie en tijdsaanduiding) en comfort (overdekte wachtruimte, toiletvoorziening en koffie/snoep/frisdrankautomaten).

De bedieningstijd van het OV moet aangepast zijn aan de doelgroep. Op werkdagen wordt dit bepaald door forenzen. Op zaterdagen en koopzondagen richten we ons vooral op de bezoeker van de binnenstad. Een hoge frequentie is absolute voorwaarde voor een aantrekkelijke reis. Korte wachttijden, comfortabel en herkenbaar materieel, snelle en directe verbindingen horen daar bij.

Het OV komt niet op alle bestemmingen. Er is daarom ook een andere doelgroep: de reiziger die het laatste deel van de reis per fiets aflegt. In essentie maakt het ons niet uit of de reiziger per fiets of openbaar vervoer reist vanaf de P+R. Een goede aansluiting op het hoofd fietsnetwerk is wel belangrijk, evenals een verkeers- en sociaal veilige route, bewegwijzering en stallingsmogelijkheden.

We vinden dagelijks persoonlijk toezicht op de P+R-locaties wenselijk. Op de locatie Europapark denken we aan 24-uurs persoonlijk toezicht, in samenhang met uitbreiding van de vervoersmogelijkheden naar UMCG naar de nachtelijke uren. Op de locaties Kardingse, Haren en Hoogkerk en later ook de nieuwe locaties, kunnen we volstaan met toezicht van 6 tot 24 uur (periode van busbediening).

We moeten de reiziger blijvend informeren over het bestaan en de mogelijkheden van P+R. Het geven van informatie voor vertrek, ter plekke en onderweg via oude en nieuwe technieken is noodzakelijk. Daarvoor hebben we een pakket aan voorzieningen samengesteld, waarin onder andere bewegwijzering, eenduidigheid in naamgeving (P+R Citybus), duidelijke aankondiging van de P+R- en dynamische informatie over beschikbare parkeerplaatsen langs aanrijroutes zijn opgenomen.

Het regelmatig beheer en onderhoud is essentieel voor de instandhouding van de kwaliteit van P+R. Dit is onderdeel van de taken van het Parkeerbedrijf.

Raadsvoorstel - Nota P+R Groningen 2011-2020

4

Investing en exploitatie.

Het parkeerbeleid wordt kostendekkend gevoerd. P+R is integraal onderdeel van de exploitatie van het Parkeerbedrijf. De kosten van P+R worden dus gedekt door de opbrengsten van het parkeren. P+R is ook (binnen)stadsparkeren, maar dan op grotere afstand. We zetten in op het afvangen van reizigers op de P+R. We accepteren de situatie dat de exploitatie van parkeergarages negatief wordt beïnvloed door de investering in P+R.

De Parkeernota is duidelijk over de inzet op P+R: er is voor een totaalbedrag van € 23 miljoen projecten opgenomen. Gecombineerd met andere bronnen, investeren we in totaal meer dan € 29 miljoen in P+R in de periode tot en met 2020. Met voorstellen voor de bijbehorende projecten komen we nog bij u terug.

Naast de investering zijn er jaarlijks de reguliere kosten voor beheer en onderhoud, marketing en de informatieverstrekking aan reizigers, nu € 173.000,-- per jaar. Deze kosten zijn al onderdeel van de reguliere parkeereexploitatie en de totale hoogte hiervan verandert mee met de uitbreiding van P+R naar € 210.000,-- per jaar. De jaarlijkse kosten van de aanwezigheid van dagelijks toezicht op de P+R-terreinen zijn € 453.000,--. Dit is nu geen onderdeel van de besluitvorming. De financiële haalbaarheid hiervan gaan we onderzoeken in samenhang met het meerjarenbeeld Parkeerbedrijf, dat momenteel geactualiseerd wordt. Hierop komen we nog bij u terug.

Samenwerking en organisatie.

Voor de realisatie van de ambitie is samenwerking met andere partijen gewenst en noodzakelijk. Het OV-bureau is verantwoordelijk voor de uitvoering van de OV-dienstverlening en is daarom een belangrijke partner om invulling te geven aan de marketing en communicatie rondom P+R. Ook in het regionaal mobiliteitsbeleid wordt veel waarde gehecht aan P+R en daarom werken we samen met andere wegbeheerders (Rijk, provincie en buurgemeenten), andere sectoren (recreatie & toerisme, economie, ruimte en milieu), grote werkgevers en de OV-exploitanten.

Uitvoeringsprogramma.

Het uitvoeringsprogramma beslaat de periode 2011 - 2020. De eerst zichtbare activiteiten zijn de uitbreiding van de P+R Haren, het verbeteren van de kwaliteit van de bestaande locaties en de bereikbaarheid van P+R Europapark. Verder richten we ons op de al gestarte voorbereidingen voor de nieuwe P+R Zernike en de uitbreiding van Kardingse. In 2011 beginnen we met een verkenning voor de ontwikkeling van een P+R-locatie Driebond.

Raadsvoorstel - Nota P+R Groningen 2011-2020

5

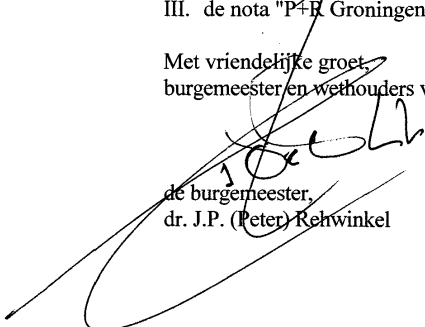
Nota.

De nota "P+R Groningen, 2011 - 2020" is als bijlage bij dit raadsvoorstel gevoegd.

Gelet op het vorenstaande stellen wij u voor te besluiten:

- I. het pakket kwaliteitscriteria voor P+R-voorzieningen vast te stellen;
- II. in te stemmen met het uitvoeringsprogramma P+R;
- III. de nota "P+R Groningen, 2011 – 2020" daartoe vast te stellen.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

de burgemeester,
dr. J.P. (Peter) Rehwinkel

de secretaris,
drs. M.A. (Maarten) Ruys

BIJLAGE

P+R Groningen
2011 – 2020

Opgesteld door: ROEZ, Verkeer en Vervoer
Contactpersonen: Marcel Meijer en Nienke de Jong
Datum: 7 februari 2011

Raadsvoorstel - Nota P+R Groningen 2011-2020

Inhoudsopgave

1	P+R in Groningen	3
2	Locaties	5
3	P+R-terrein	7
4	OV-bediening	9
5	Fiets en P+R	10
6	Marketing en informatie	11
7	Beheer	13
8	Investering en Exploitatie	14

Raadsvoorstel - Nota P+R Groningen 2011-2020

1 P+R in Groningen

Bereikbaarheid van de stad

De bereikbaarheid van stad en regio staat steeds meer onder druk. Om stad en regio in de toekomst bereikbaar te houden komt er een kwaliteitsimpuls in het regionaal openbaar vervoer. We ontkomen er niet aan komende jaren ook te investeren in onze (regionale) hoofdwegen. Dit maakt Park + Ride (P+R) één van onze belangrijkste wapens om de stad en regio bereikbaar te houden. Door goede mogelijkheden te bieden aan reizigers om van de auto over te stappen op openbaar vervoer waarborgen we de bereikbaarheid van de stad. De groei van autoverkeer en parkeerbehoefte vangen we op met onder andere P+R.

Vanaf 2015 krijgen we te maken met de ombouw van de zuidelijke ringweg. P+R kan dan een grote rol spelen bij mobiliteitsmanagement en het bereikbaar houden van de stad tijdens de werkzaamheden. Om hier maximaal op in te kunnen zetten is vanaf de start veel P+R capaciteit nodig.

Wat is P+R

De essentie van P+R is: het parkeren van de auto om vervolgens met een andere vervoerwijze de reis te vervolgen. De reiziger onderbreekt dus zijn reis en maakt een overstap. De terugreis verloopt daarna in omgekeerde volgorde.

Parkeernota

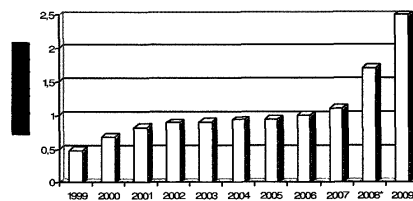
In de beleidsnota "Parkeren in de stad, duurzaam bereikbaar!" zetten we sterk in op P+R in Groningen. We gaan het P+R-systeem uitbreiden met nieuwe locaties en we vergroten de capaciteit van de bestaande terreinen. Ook zorgen we ervoor dat de bereikbaarheid van de terreinen geoptimaliseerd wordt. Met een kwaliteitsimpuls en uitbreiding van dienstverlening wordt het reizen via de P+R aantrekkelijker. In de Parkeernota een investeringsbedrag van € 23 miljoen gereserveerd voor P+R in de periode 2011 – 2020. Gecombineerd met andere financieringsbronnen is de totale investering meer dan € 29 miljoen.

Deze nota P+R-beleid is een uitwerking van de Parkeernota. We geven een beschrijving van de hoofdlijnen en de richting van de inzet op P+R in de komende jaren. Wat willen we er mee bereiken, wat zijn de locaties, welke eisen stellen we aan de voorzieningen en hoe moet het openbaar vervoer geregeld zijn?

Doelen

Onze ambitie is een verdubbeling van het relatieve aandeel van de P+R in de pendel. Dat betekent dat we toe willen groeien naar jaarlijks 7% van de totale pendel oftewel 6,5 miljoen reizigers. P+R draagt bij aan de volgende doelen of is daarvoor faciliterend:

- Bereikbaarheid van de stad;
- Duurzaamheid.

Grafiek: Ontwikkeling reizigersaantal P+R
* In 2008 is de locatie P+R Haren geopend

Raadsvoorstel - Nota P+R Groningen 2011-2020

De doelen meetbaar

We definiëren 2 verklarende variabelen voor het bereiken van de doelen van P+R:

1. Omvang van het P+R gebruik:
Hoeveel mensen reizen er per openbaar vervoer via de P+R (differentiatie per locatie, tijdstip, seizoen, etc), hoeveel auto's en fietsen staan er geparkeerd;
2. Gebruikerstevredenheid van P+R:
Wat vinden de reizigers van de P+R en zijn ze tevreden (waarom reizen ze via P+R, kwaliteit terreinen en voorzieningen, overstapmogelijkheden, informatie, etc).

Het Groningse beeld van P+R

Het beeld voor de P+R in Groningen definiëren we als volgt:

P+R-locaties zijn goed bereikbare parkeerterreinen langs de hoofdinvalswegen, aan de ringweg of de rand van de stad, voorzien van voldoende parkeercapaciteit. Het vervolg van de reis wordt gefaciliteerd met hoogwaardig openbaar (bus)vervoer in een hoge frequentie, of via de directe aansluiting op het dichte stedelijke fietsnetwerk. De kosten voor de reiziger zijn laag en de kwaliteit is hoog. Waar gewenst combineren we P+R met andere (ruimtelijke) functies en voegen we pendeldiensten naar specifieke bestemmingen toe.

We zien in toenemende mate de forens als doelgroep, naast de bezoeker van de binnenstad. P+R is voor het dagelijkse woon-werk verkeer naar veel bestemmingen in de (binnen)stad een goede optie, vooral wanneer de parkeersituatie aan het einde van de reis niet optimaal is. We bieden de binnenstadsbezoeker die voor langere tijd komt een alternatief voor parkeren in de binnenstad.

Kritische succesfactoren

We hebben de volgende factoren benoemd, die van invloed zijn op het trekken van reizigers of op het uitbouwen van het P+R-systeem. Dit zijn de factoren die bepalen of het succes van P+R in Groningen verder wordt vergroot.

- Locatie en Capaciteit
- Kwaliteit voorzieningen
- OV-bediening
- Fietsontsluiting
- Informatie en Marketing
- Beheer
- Geld

Deze factoren worden in de volgende hoofdstukken verder uitgewerkt.

Samenwerking

Er is samenwerking nodig met diverse partijen om het succes van P+R verder uit te bouwen. Met alle partijen onderhouden we intensieve relaties. Dit zijn in ieder geval Rijkswaterstaat, provincie Groningen, OV-bureau en buurgemeenten. We hebben daarnaast structurele contacten met ondernemers en werkgevers, omdat zij de partijen zijn aan het einde van de reis van de reiziger.

Samenwerken betekent afspraken met elkaar maken over "wie doet wat". Dit geldt niet alleen in de relaties met externe partijen, maar ook binnen de gemeentelijke organisatie. De afbakening van rollen, taken en verantwoordelijkheden geeft duidelijkheid in de uitvoering van het beleid.

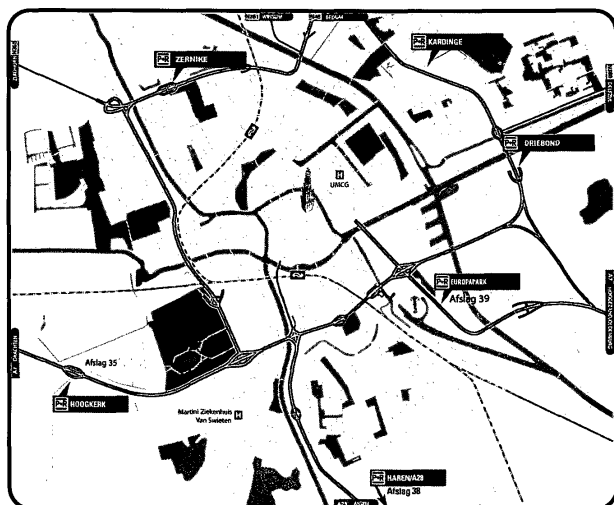
Uitvoering

Per locatie en voor het geheel brengen we de situatie in beeld en inventariseren we welke maatregelen nodig zijn om aan het gewenste kwaliteitsniveau te voldoen. Daarbij betrekken we ook de routes van de P+R Citybus en de doorstroming. In bijlage 1 is in een uitvoeringsprogramma de planning van de maatregelen opgenomen.

Raadsvoorstel - Nota P+R Groningen 2011-2020

2 Locaties

Reizigers die via de hoofdinvalswegen naar Groningen rijden, moeten altijd een P+R-parkeerplaats tegenkomen die langs de route ligt. Het toekomstige overzicht van P+R-locaties ziet er als volgt uit:

Sireefbeeld P+R locaties

De locaties liggen langs de rand van de stad, aan het hoofdwegenet en zijn per auto goed bereikbaar. De reistijd van het hoofdwegenet naar de locatie is maximaal enkele minuten. Kardinges en Europapark kenmerken zich door dubbel gebruik van de parkeercapaciteit bij (sport)evenementen. Ook voor Haren en Zernike zijn er mogelijkheden voor combinaties met andere functies zoals kantoren en jongerenhuisvesting. Hoogkerk en Kardinges hebben naast P+R ook een functie als overstappunt voor het openbaar vervoer. Driebond is een nog te ontwikkelen locatie.

Capaciteit

Gegeven de informatie over het huidige gebruik en de voorziene realisatie van tramlijnen denken we in 2020 ongeveer een verdubbeling van de parkeercapaciteit op de P+R-locaties nodig te hebben (zie bijlage 2). In 2011 worden de eerste veranderingen in het aanbod van P+R-capaciteit al merkbaar:

P+R-locatie	Huidige capaciteit	Capaciteit medio 2011	Benodigde capaciteit
Haren	385	700	1.800
Hoogkerk	600	600	1.000
Europapark	740	740	740
Driebond	-	-	200
Kardinges	793	793	1.300
Zernike	100	100	700
Totaal	2.618	2.933	5.740

Ter vergelijking: in de binnenstad zijn meer dan 9.500 betaalde parkeerplaatsen beschikbaar (garages en straatparkeren). Daarnaast is er een onbekend aantal parkeerplaatsen bij kantoren en bedrijven op privaat terrein aanwezig.

Raadsvoorstel - Nota P+R Groningen 2011-2020

De nieuwe locatie Driebond “concurrert” vervoerkundig met de locaties Europapark en Kardinge. We gaan Driebond wel ontwikkelen, omdat deze een belangrijke rol speelt in de sociaal-veilige route tussen Meerstad en de Binnenstad en extra vervoerwaarde geeft aan een hoogwaardige OV-verbinding naar Meerstad over de Sontweg-route. De locatie kan ook een extra vervoersalternatief bieden tijdens de ombouw van de zuidelijke ringweg. In de volgorde geven we een voorkeur aan de ontwikkeling van Driebond boven de capaciteitsuitbreiding van de locatie Europapark.

De vergelijking van het huidige systeem met het overzicht van toekomstige locaties, leidt tot de volgende opgave:

P+R-locatie	Huidige situatie	Opgave
Haren	Dagelijks 100% bezetting. Gelegen op het grondgebied van gemeente Haren. Belangrijke locatie voor stedelijk P+R systeem.	1. Uitbreiding van de huidige capaciteit met meer dan 300 plaatsen tot 700, in overleg met Haren en provincie. 2. Uitvoeren van een verkenning naar een grootschalige eindoplossing.
Hoogkerk	Nieuw terrein met 600 parkeerplaatsen nabij aansluiting A7. Ingebruikname 2 januari 2011. OV-bediening 6 dagen per week. Locatie is ook een OV-overstaplocatie. De tijdelijke locatie is opgeheven.	1. Uitbreiding met 400 plaatsen mogelijk.
Peizerweg	Tijdelijke locatie. Opgeheven na ingebruikname nieuwe locatie Hoogkerk.	
Europapark	Indirect bereikbare locatie, langs de oude A7. Intensief gebruik door werknemers UMCG. Dubbel gebruik door inzet bij voetbalwedstrijden en evenementen. Conflict bij voetbalwedstrijd op koopzondag.	1. Realiseren van een directe aansluiting op de Europaweg (oude A7) en verbeteren doorstroming bus over de Europaweg. 2. Uitbreiding op termijn tot 1000-1200 plaatsen mogelijk.
Driebond	Locatie bestaat nog niet.	Rekening houden met ruimtelijke reservering nieuwe locatie. Uitvoeren verkenning.
Kardinge	Grootste locatie van nu. Permanent dubbelgebruik door aanwezige (sport)voorzieningen.	Uitbreiding van capaciteit nabij aansluiting Oostelijke Ringweg. Dit is onderdeel van de visie op het gehele gebied (in ontwikkeling). Vergroting potentie door komst tram.
Zernike	Kleine, eenvoudige locatie, achterop het RUG-terrein. Medegebruik als (gratis) parkeerlocatie voor de RUG.	Realisatie van nieuwe voorziening nabij aansluiting Noordelijke Ringweg, gecombineerd met kantoren of studentenwoningen. Kansrijk bij aanwezigheid tramhalte. Na ingebruikname wordt de tijdelijke locatie opgeheven.
Zaanstraat	P+R functie opgeheven met ingebruikname nieuwe locatie Hoogkerk. Voorlopig nog wel openbare parkeerfunctie.	Verkenning naar alternatieve parkeerfunctie.

Globale planning is om het merendeel van de toevoeging van P+R capaciteit te realiseren in de periode tot en met 2015 (zie ook bijlage 1).

Regio

We zien dat de Groningse locaties onderdeel worden van een regionaal stelsel van P+R. Ook dat draagt bij aan ons mobiliteitsbeleid. Het initiatief voor andere locaties, op grotere afstand van de stad (Leek, Zuidhorn, Ten Boer, etc.) laten we echter aan provincie en regio.

3 P+R-terrein

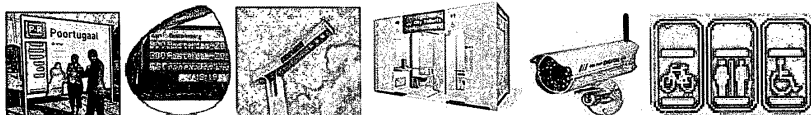
De aanwezigheid en kwaliteit van extra voorzieningen zijn sterk bepalend voor reizen via de P+R. De voorzieningen op de P+R-terreinen in en rond de stad Groningen krijgen een uitstraling die voldoet aan het Schoon, Heel en Veilig-principe. De nieuwe locatie Hoogkerk is het voorbeeld voor verbetering van de overige terreinen. De P+R-terreinen zijn een visitekaartje van de stad.

Voorzieningen op het terrein

Absolute voorwaarde is dat alle voorzieningen schoon en heel zijn en functioneren. De volgende voorzieningen zijn aanwezig op elke locatie:

- **Sociale veiligheid:**
Zowel de subjectieve veiligheid (gevoel) als objectieve veiligheid (werkelijke incidenten) moeten gewaarborgd zijn. Dat doen we met:
  - Een goed ontwerp van de locatie;
  - Goede terreinverlichting vanwege zichtbaarheid;
  - Cameratoezicht (centraal) ter vergroting van (het gevoel van) veiligheid;
  - Aanwezigheid beheerder en toezicht;
  - Goed onderhoud en instandhouding van de nette uitstraling;
- **Reisinformatie:**
Het geeft de reiziger vertrouwen als hij onderweg beschikt over de essentiële informatie:
  - Herkenbare toegang;
  - Actuele vertrek-/reistijdinformatie;
  - Duidelijke tariefsinformatie en uitgebreide betaalmogelijkheden;
  - Tijdsaanwijzing;
  - Route-aanwijzingen en vak/rijnummers op het terrein
- **Comfort:**
Een onderbreking van de reis moet prettig en gemakkelijk zijn. Comfortverhogende elementen die we daarvoor inzetten zijn:
  - Overdekte wachtruimte;
  - Korte loopafstand met duidelijke route naar de OV-halte;
  - Openbare toiletten;
  - Stadsplattegrond (conform parkeergarages);
  - Koffie/Snoep/Frisdrank-automaat;
  - Oplaadpunt elektrische voertuigen;
  - Voorzieningen voor minder validen (looplijnen/spraakfuncties);
  - Fietsenstallingen (meer over fiets in hoofdstuk 5);
  - Draadloos internet.
  - Wachtruimte en sanitaire voorzieningen voor buschauffeurs (afhankelijk van lijnvoering, overstaptijden, etc.);

De aanwezigheid van functies (zoals hotel, detailhandel, diensten en sport) willen we daarom mogelijk maken, maar kan niet vertragend werken. Het P+R-principe mag geen bijzaak worden.

Raadsvoorstel - Nota P+R Groningen 2011-2020

Voorzieningen buiten het terrein

Het minimumpakket voor de voorzieningen buiten het P+R-terrein bestaat uit:

- Eenduidigheid in naamgeving (P+R Citybus en dus geen transferium, carpoolplaats, etc.);
- Duidelijke aankondiging van de P+R-locatie langs aanrijroutes en rijkswegen;
- Rechtstreekse bewegwijzering langs aanrijroutes en rijkswegen, maar ook op eventuele onderliggende wegen (zie ook bijlage 3);
- Een vlotte in- en uitgang van het terrein;
- Dynamische informatie over beschikbare parkeerplaatsen langs aanrijroutes en rijkswegen;
- Actuele vertrek- en tariefsinformatie over OV langs aanrijroutes en rijkswegen.

In de Parkeernota is € 2 miljoen gereserveerd voor de verbetering van de kwaliteit van de diverse terreinen.

4 OV-bediening

Vanaf de P+R-locaties realiseren we vervoerassen van hoge kwaliteit, die aansluiten op en onderdeel zijn van het hoogwaardige stadsnetwerk. In het geval van de P+R Kardingse en Zernike gaan we uit van vervoerassen met tramkwaliteit. De reiziger stapt over op stedelijk openbaar vervoer dat hem snel en goedkoop naar de binnenstad / centraal station brengt. Via routes die (voor het openbaar vervoer) een goede doorstroming hebben, heeft hij een directe verbinding met zijn bestemming.

Naast de directe verbinding met de binnenstad zijn er ook mogelijkheden voor rechtstreekse pendel naar belangrijke werkgelegenheidsconcentraties. Het UMCG vinden we daarin van groot belang en ook deze is vanaf elke P+R locatie rechtstreeks te bereiken. Of combinaties van P+R en andere bestemming voldoende vervoerswaarde hebben om met een rechtstreekse pendel te bedienen moet onderzocht worden.

Op incidentele basis kan P+R een belangrijke rol spelen bij het faciliteren van bezoekers van evenementen, ook buiten de binnenstad. We realiseren daarvoor eenvoudige infrastructurele aanpassingen, haltevoorzieningen en flexibel inzetbare informatiepanelen.

OV naar de P+R

Kwaliteit

We stellen de volgende kwaliteitseisen aan het openbaar vervoer van en naar de P+R:

- **Systeem:**
  - Bediening van 06.00 uur tot 23.00 uur op werkdagen;
  - Bediening van 09.00 uur tot 19.00 uur op zaterdagen;
  - Bediening van 12.00 uur tot 18.00 uur op reguliere koopzondagen;
  - Eventueel extra verbindingen buiten deze periodes met UMCG vanaf Europapark
  - Frequentie: 6 keer/uur voor de verbindingen met de binnenstad tijdens de piekuren, daarbuiten 4 keer/uur;
  - Directe routes met beperkt aantal haltes;
  - Zonder overstappen belangrijke bestemmingen bereiken;
- **Doorstroming:**
  - Terreininrichting met goede manoeuvreerruimte (draaicirkels, boogstralen);
  - Waar mogelijk vrije busbanen en prioriteit bij kruispunten;
  - Concurrerende reistijd ten opzichte van de auto;
- **Reizigerscomfort:**
  - Toegankelijke haltes;
  - Comfortabel, herkenbaar materieel;
- **Reisinformatie**
  - Dynamisch Reizigers Informatie Systeem (DRIS);
  - In de wachtruimte en op het perron.

Raadsvoorstel - Nota P+R Groningen 2011-2020

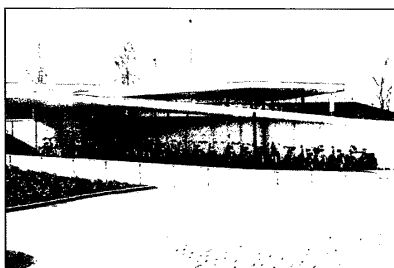
5 Fiets en P+R

Relatie fiets en P+R

De fiets is vooral het vervoermiddel voor natransport om het volgende deel van de verplaatsing mee af te leggen, nadat de auto op het P+R terrein is achtergelaten. We zien echter ook de fiets als voortransportmiddel ontstaan (bv P+R Haren) om vervolgens met het openbaar vervoer verder te reizen. De combinatie van fiets en P+R stelt eisen aan de benodigde voorzieningen.

Vereiste is dat de P+R-terreinen in ieder geval één goede aansluiting hebben op het netwerk van stedelijke en regionale hoofdfietsroutes. De routes moeten duidelijk zijn aangegeven. Cruciaal is dat de routes sociaalveilig en verkeersveilig zijn en dat de bewegwijzering richting de stad op orde is. De fietser is flexibel en routes leiden daarom niet alleen naar de binnenstad, maar ook naar andere bestemmingen zoals belangrijke bedrijventerreinen.

We willen ook de mogelijkheid bieden een eigen (normale) fiets in een (afgesloten) stalling te plaatsen. De behoefte aan fietsverhuur kan per locatie verschillen. Op de locatie Europapark bestaat de mogelijkheid een OV-fiets te huren, maar het gebruik daarvan is nu nog beperkt gebleken. We werken mee aan initiatieven voor fietsverhuur, bijvoorbeeld door werkgevers zoals UMCG, maar wij zijn geen aanbieder of initiator.

Fietsenstalling P+R Haren

Kwaliteit

We stellen de volgende eisen aan de fietsvoorzieningen bij P+R:

- Systeem:
  - Aansluiting hoofdfietsroutenet;
  - Sociaalveilige en verkeersveilige routes;
  - Toegankelijkheid van het terrein voor fietsers (en voetgangers);
- Informatie:
  - Bewegwijzering;
  - Kaartmateriaal met fietsroutes;
  - Geschatte reistijden naar belangrijke bestemmingen;
  - Bezienswaardigheden;
- Comfort:
  - Stallingsmogelijkheden (bewaakt);
  - Fietspomp;
  - Oplaadpunten voor e-bike;

De aanwezigheid van fietsverhuur vraagt maatwerk en nader onderzoek. Daarnaast valt te denken aan het aanbieden van reparatiemogelijkheden door een fietsmaker, in combinatie met de aanwezigheid van een beheerder/toezichthouder.

6 Marketing en informatie

Marketing

We zetten flink in op marketing om de bekendheid van P+R te vergroten en het aantal gebruikers te maximaliseren. De gebruiker heeft niet alleen op de P+R-locatie ter plekke behoefte aan informatie, maar ook tijdens de reis en bij de voorbereiding daarvan.

Alle gemeentelijke parkeervoorzieningen, dus ook de P+R, krijgen een eigen en herkenbare uitstraling. Dat stelt ons in staat ook de specifieke doelgroep gericht te benaderen. We zetten oude en nieuwe communicatiemiddelen in om P+R onder de aandacht te brengen. We onderzoeken of we naast de standaard gemeentelijke informatiesite kunnen werken met andere middelen zoals een website specifiek gericht op de bezoekers van de stad en applicaties voor smartphones. Alles over parkeren in Groningen is daar te vinden en P+R is een duidelijk herkenbaar product.

Het OV-bureau Groningen – Drenthe speelt een belangrijke rol in de communicatie en is ook al actief met specifieke P+R-marketing. Verder werken we samen met andere partijen zoals werkgevers en bijvoorbeeld de detailhandel in de binnenstad. In het kader van het Regionaal Convenant Mobiliteitsmanagement benaderen we werkgevers en werknemers en helpen we de mobiliteitsbehoefte in te vullen. Ook de communicatie vanuit het project zuidelijke ringweg is flink extra.

Vormgeving en reclame-uitingen P+R bussen

Informatie

Ook in de informatievoorziening beschouwen we de gehele reis:

1. De reis wordt gepland:
Daarvoor is informatie nodig over locaties, reismogelijkheden, te bereiken bestemmingen en tarieven. De informatie is thuis al via het internet te raadplegen;
2. Het eerste reisdeel per auto:
De reiziger wordt naar de locatie geleid met bewegwijzering en in-car informatie en krijgt informatie over de beschikbaarheid van parkeerruimte en OV-bediening;
3. Op het P+R-terrein:
De terreinen zijn overzichtelijk ingericht, met herkenbare locaties voor parkeren, OV en fiets.
Op de perrons en in de wachtruimte geven we informatie over reis-/vertrektijden, tarieven, bestemmingen en de terugreis;
4. Het laatste reisdeel per OV of fiets:
Er is actieve informatie over de haltes, bestemmingen, resterende reistijd. Voor fietsers is de route duidelijk aangegeven;
5. De terugreis:
De weg terug naar de P+R en verder, is net zo belangrijk als de heenreis en moet ook net zo eenvoudig kunnen verlopen. Het is geen éénrichtingsverkeer.

Raadsvoorstel - Nota P+R Groningen 2011-2020

Naast de vervoerskundig relevante informatievoorziening op het P+R terrein, liggen er ook goede mogelijkheden voor (stads)brede communicatie-uitingen. Als “wachtverzachter” kunnen we de reiziger wijzen op evenementen, bijzondere gebeurtenissen, stadsnieuws, etc. Bij het verkennen van mogelijkheden betrekken we Marketing Groningen en wellicht zijn ook commerciële partijen geïnteresseerd.

Bewegwijzering

De bewegwijzering leidt de P+R-reiziger snel en rechtstreeks naar en van het terrein. Uitgangspunt is het hele traject en wat de reiziger daar tegenkomt, op zowel de heen- als de terugreis. In bijlage 3 is dit nader uitgewerkt.

We stellen een compleet bewegwijzeringplan P+R op. Daarbij ligt er een relatie met de vernieuwing en verbetering van het dynamische parkeerwijzingsysteem.

Eenduidige naamgeving

Bewegwijzering begint met eenduidige naamgeving. Wij hanteren uniform het begrip P+R in onze informatievoorziening en op de bewegwijzering. Ten aanzien van de locaties werken we steeds met de volgende naamgeving:

- Hoogkerk
- Haren
- Europapark
- Kardingse
- Zernike
- Driebond

De hoofdgroep waar we ons op richten is de groep reizigers die per auto naar de stad komt en op de P+R-locatie overstapt op de bus. Dit busconcept noemen we al lange tijd P+R Citybus.

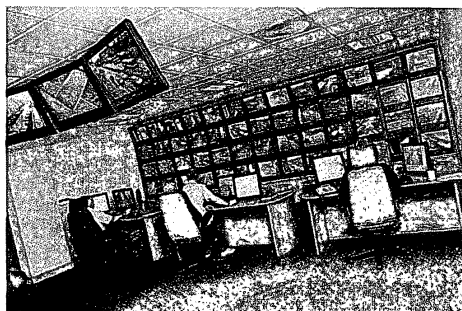
7 Beheer

We willen dat onze parkeerterreinen van hoge kwaliteit zijn en blijven en dat de reizigers zich er prettig voelen. Daarvoor is nodig dat de terreinen schoon worden gehouden, onderhoud wordt gepleegd en reparaties worden uitgevoerd.

Er zijn 3 rollen te onderscheiden die van belang zijn bij het bepalen van de beheersverantwoordelijkheid, te weten: eigenaar, exploitant en beheerder. De eigenaarsrol geeft de maximale ruimte P+R in te vullen. We willen minimaal de functie van exploitant voor elke P+R-locatie onderbrengen bij het Parkeerbedrijf. Daarnaast ligt het voor de hand dat de beheersverantwoordelijkheid wordt ondergebracht bij het Parkeerbedrijf. In het geval daar nu geen sprake van is, gaan we in overleg met de eigenaar van de locatie.

Dagelijks beheer

Gedurende de openingstijden van de P+R (de periodes van busbediening), is een dagelijks beheerder die de terreinen in de gaten houdt wenselijk. Uitgangspunt is de persoonlijke aanwezigheid van een beheerder op het terrein. De zichtbaarheid van een beheerder draagt sterk bij aan het gevoel van veiligheid van de gebruikers. Daarnaast kan de beheerder aanspreekpunt zijn voor informatieve vragen en uitvoering geven aan het schoon en netjes houden van de locatie. Op de locatie Europapark streven we naar 24-uurs toezicht, in samenhang met nachtelijk vervoer naar UMCG. Op de locaties Karding, Haren en Hoogkerk en later ook de nieuwe locaties, willen we toezicht bieden van 6 tot 24 uur (periode van bus bediening). Op elk van deze locaties is een beheedersruimte nodig.

Ter ondersteuning van de beheerder en/of het beheer buiten de openingstijden denken we aan de plaatsing van camera's. Vanuit een centrale loge/meldkamer kunnen de terreinen via camera's bekeken worden. Ook de aansturing van de dynamische informatieborden, vol/vrij-signalering, etc kan mogelijk vanuit een centrale meldkamer plaatsvinden. De wenselijkheid van camera's, als aanvulling op de beheerder, gaan we eerst onderzoeken.

Onderhoud

Een goed onderhouden locatie is aantrekkelijk voor de gebruiker en zorgt ervoor dat hij weer terugkomt. Deze werkzaamheden overstijgen het dagelijks beheer en besteden we uit.

Zowel voor beheer als onderhoud betekent dit een uitbreiding van de huidige activiteiten.

Raadsvoorstel - Nota P+R Groningen 2011-2020

8 Investering en Exploitatie

Uitgangspunt

Met de vaststelling van de Parkeernota is de financiering van de investering op orde. Het parkeerbeleid wordt kostendekkend gevoerd. P+R is integraal onderdeel van de exploitatie van het Parkeerbedrijf. De kosten van P+R worden dus gedekt door de opbrengsten, van het parkeren. P+R is ook (binnen)stadsparkeren, maar dan op grotere afstand. We zetten in op het afvangen van reizigers op de P+R. We accepteren de situatie dat de exploitatie van het Parkeerbedrijf wordt beïnvloed door de investering in P+R.

Investering

De Parkeernota is duidelijk over de inzet op P+R: er is voor een totaalbedrag van € 23 miljoen projecten opgenomen. Gecombineerd met andere bronnen investeren we in totaal meer dan € 29 miljoen. De volgende projecten zijn nu benoemd:

P+R-maatregel	Investering
Nieuwe P+R-locaties	
- Zernike	€ 7.240.000 *
- Driebond	€ 4.500.000
Uitbreiding P+R-capaciteit	
- Haren, 1 ^{ste} fase	€ 1.000.000 **
- Haren, 2 ^e fase (grootschalig)	€ 5.500.000
- Kardinge	€ 6.500.000 ***
Kwaliteitsmaatregelen P+R	€ 2.000.000
Aansluiting P+R Europapark	€ 3.000.000
Totaal	€ 29.740.000

* Dit is het investeringsbudget. € 5.000.000 daarvan wordt gedekt vanuit de Parkeernota

** Uitbreiding met 300 plaatsen, niet opgenomen in de Parkeernota, 50% regiogeld, 50% RSP

*** Ten opzichte van de Parkeernota is de RSP-claim voor Kardinge verhoogd met € 3.500.000

Beheerkosten

Naast de investering zijn er jaarlijks de reguliere kosten voor beheer en onderhoud, marketing en de informatieverstrekking aan reizigers. We werken toe naar één overzicht van de kosten van het beheer en onderhoud bij het Parkeerbedrijf. De totale hoogte van deze kosten verandert mee met de uitbreiding van P+R en is onderdeel van de parkeerexploitatie.

Onderdeel	2010	Vanaf 2011
Reguliere beheerkosten (onderhoud, verzekering, beheer, marketing)	€ 173.000	€ 210.000

De jaarlijkse kosten van de aanwezigheid van dagelijks toezicht op de P+R-terreinen zijn € 453.000. De financiële haalbaarheid hiervan gaan we onderzoeken in samenhang met de financiële stand van zaken Parkeerbedrijf.

Dekking en opbrengsten

Parkeren op een P+R-terrein is gratis. Reizigers betalen nu een vergoeding voor de busreis (€ 3 voor een retourtje maximaal 5 personen), maar deze opbrengsten zijn onderdeel van de OV-exploitatie en niet van de exploitatie Parkeerbedrijf. Om het gebruik te bevorderen moet deze vergoeding ook laag blijven, ondanks de lage kostendekkingsgraad van de OV-bediening. De betalingsmogelijkheden gaan we samen met het OV-bureau evalueren, in relatie tot praktische zaken als betaalautomaten en toegang tot de P+R-locatie.

Raadsvoorstel - Nota P+R Groningen 2011-2020

BIJLAGE 1 – Uitvoeringsprogramma

Het tijdpad voor de inzet en investering in P+R, omvat locatie-gerelateerde en meer algemene acties.

Per locatie worden de volgende maatregelen genomen:

<u>P+R-maatregel</u>	<u>Tijd</u>
<u>Nieuwe P+R-locatie Zernike</u>	
- Startaanvraag	Voorjaar 2010
- Voorbereiding	Begin 2011
- Start uitvoering	2011
- Oplevering en ingebruikname	2012
<u>Nieuwe P+R-locatie Driebond</u>	
- Verkenning	2011
<u>Nieuwe P+R-locatie Hoogkerk</u>	
- Oplevering	December 2010
- Opheffing tijdelijke locaties Hoogkerk en Peizerweg	Begin 2011
- Extra op- en afrit ten behoeve van OV	2012
<u>Uitbreiding P+R-capaciteit Haren</u>	
- Verkenning	1 ^{ste} helft 2010
- Start uitvoering	Eind 2010
- Oplevering en ingebruikname	Medio 2011
- Verkenning structurele uitbreiding	2011
<u>Uitbreiding P+R-capaciteit Kardinge</u>	
- Verkenning	Medio 2011
- Start uitvoering	2013
- Oplevering en ingebruikname	2014
<u>Functiewijziging Zaanstraat</u>	
- Stop P+R functie	Begin 2011
- Verkenning	1 ^o helft 2011
- Uitvoering	Medio 2011
<u>Kwaliteitsmaatregelen P+R</u>	
- Implementatieplan	Voorjaar 2011
- Realisatie	2011
<u>Aansluiting P+R Europapark</u>	
- Startaanvraag	Februari 2010
- Voorbereiding	2 ^o helft 2010
- Start uitvoering	2011
- Oplevering en ingebruikname	1 ^{ste} helft 2012

Voor de meer algemene maatregelen uit het P+R beleid hanteren we het volgende tijdpad:

<u>Maatregel</u>	<u>Tijd</u>
Sturingsinformatie	2011
Reizigers/klantonderzoek	2-jaarlijks, vanaf 2009
Reisinformatie OV, verkenning	2011
Bewegwijzeringplan	2011
Beheerafspraken	2011

Raadsvoorstel - Nota P+R Groningen 2011-2020

BIJLAGE 2 – Onderbouwing toekomstige P+R-capaciteit

Uitgangspunt en werkwijze

De onderbouwing van de benodigde P+R-capaciteit (parkeerplaatsen) is gebaseerd op het huidige P+R-gebruik, de (toenemende) bezoekersstromen en de ambitie het P+R-gebruik te laten groeien.

Aandeel van de P+R

Het gebruik van de P+R-voorzieningen neemt jaarlijks toe en voor 2009 is het totaal aantal busreizigers geschat op ongeveer 2,5 miljoen¹ (op werkdagen en zaterdag).

Het dagelijkse bezoek van de stad is nu ongeveer 177.500 reizigers op een werkdag². Ongeveer 70% daarvan (124.000 bezoekers) reist met de auto (als bestuurder of passagier). Op werkdagen en zaterdag betekent dat zo'n 72 miljoen reizigers per jaar. Het aandeel van de P+R is dus ongeveer 3,5%.

Groei van de pendel

Verwacht wordt dat het dagelijks bezoek tot 2020 zal groeien naar 215.000 reizigers (+ 21%)². Het autogebruik stijgt harder dan de andere vervoerwijzen en het relatieve aandeel neemt toe naar 75% (161.000 bezoekers). Dat betekent dat het totaal aantal reizigers per auto uitkomt op 94 miljoen per jaar. Dat is een groei van ongeveer 30%.

Ambitie

Onze ambitie is het aandeel van de P+R in de totale (auto)pendelstromen naar de stad te verdubbelen. Verschillende ontwikkelingen en activiteiten maken dit een realistische verwachting:

- Door het openen van nieuwe locaties, breiden we de groep potentiële reizigers sterk uit. Hoogkerk is al geopend en binnen enkele jaren realiseren we Zernike en Driebond. Meer reizigers krijgen zo een reële mogelijkheid gebruik te maken van P+R;
- De locatie Haren is nu dagelijks vol en hier missen we dus reizigers. Door een eerste uitbreiding in 2011 en een grotere parkeervoorziening daarna, halen we het maximale uit de grote pendelstroom vanuit het zuiden;
- We vergroten de aantrekkelijkheid van P+R door het verbeteren van de kwaliteit van de terreinen en de persoonlijke aanwezigheid van een beheerder;
- De regio Groningen-Assen zet sterk in op mobiliteitsmanagement en heeft als doel daarmee 5% minder auto's in de regio te bereiken. Daartoe worden afspraken met werkgevers gemaakt en wordt sterk op marketing ingezet. De Groningse P+R-locaties spelen hierin een belangrijke rol en onderzocht wordt of tangentiële busverbindingen naar andere locaties dan de binnenstad kans hebben;
- We ontwikkelen een visie op het gemeentelijk wegenstelsel en onderzoeken daarbij de mogelijkheden voor vermindering van de hoeveelheid autoverkeer binnen de ringweg door ingrepen in de verkeerscirculatie. De aantrekkelijkheid van P+R als alternatief wordt hierdoor vergroot;
- Een hoge ambitie vraagt om ondersteuning door marketing. Andersom leidt meer marketing en informatie tot een grotere bekendheid bij de reiziger en meer P+R-gebruik. Hier zetten we extra op in.

Het huidige aandeel van P+R is 3,5%. Met de opening van nieuwe locaties (+ 1,5%-punt), uitbreiding van Haren (+ 1%-punt) en de overige maatregelen (+ 1%-punt) is een verdubbeling naar een aandeel van 7% mogelijk.

¹ 2,5 miljoen reizigers zijn geteld in lijn 21, 22 en 23 – de speciale P+R bussen – en de lijnen 3 en 6 vanaf Kardingse in 2009. Bron: OV-bureau Groningen/Drenthe. Naast busreizigers zijn er ook fietsers, maar die worden niet geteld.

² Bron: onderzoek Goudappel Coffeng april 2008, thv Raamwerk Regiorail.

Raadsvoorstel - Nota P+R Groningen 2011-2020

Huidige capaciteit en bezetting

De huidige bezettingsgraad van de P+R-terreinen³ op werkdagen is 62% en op zaterdagen is dat 60% (maart 2010). Zie tabel:

P+R-locatie	Capaciteit	Bezetting	Bezetting
	2010	werkdagen	zaterdagen
Haren	385	425	250
Hoogkerk	216	X	50
Europapark	740	325	350
Kardinge	793	425	575
Zernike	100	70	100
Peizerweg	149	X	90
Zaanstraat	260	175	175
Totaal	2.643	1.420	1.590

Toekomstige, potentiële capaciteit

Bij bepaling van de toekomstige potentiële capaciteit spelen 2 factoren een rol:

- De groei van het autoverkeer en de pendelstromen: de verwachte groei is 30% tot 2020
- De ambitie voor het aandeel van de P+R: we willen het aandeel verdubbelen.

Al met al betekent dit dat we toe willen groeien naar 6,5 miljoen reizigers via de P+R per jaar (2,5 miljoen reizigers * 130% * 2). De projectie van de toename van het reizigersaantal op het huidige gebruik van de P+R-terreinen, betekent ongeveer 4000 bezette parkeerplaatsen op werkdagen en/of zaterdagen.

Capaciteit per locatie

Uit de analyse van de onderzoeksgegevens kennen we de richting van de pendelstroom. Die kunnen we koppelen aan de toekomstige P+R-locaties. Als we deze verdelen over de huidige en geplande locaties op basis van de omvang van de pendelstromen, komen we op:

Richting	Aandeel	P+R-locatie	Verwachte
	pendelstroom		Bezetting
Zuid	36%	Haren	1.450
Zuid-west	17%	Hoogkerk	680
Zuid-oost	17%	Europapark/Driebond	680
Noord-oost	21%	Kardinge	840
Noord-west	9%	Zernike	360
Totaal	100%		4.000

De benodigde capaciteit is gebaseerd op het uitgangspunt dat er altijd plaats moet zijn op een P+R-locatie. Als een terrein vol is, is het per definitie te klein. Weinig beschikbare plaatsen, betekent ook langere zoektijden en dat vinden we geen comfort en kwaliteit. We willen dus een zekere overcapaciteit hebben. We gaan daarom uit van een bezetting van 80% van elk terrein.

Daarnaast zijn er nog "zachtere" factoren, zoals de bestemming van een reiziger, de concurrentie met parkeervoorzieningen in de binnenstad (garages) en tussen P+R-locaties onderling, de verwachte aanwezigheid van een tramhalte (Zernike/Kardinge) en mogelijke nieuwe pendelverbindingen (Hoogkerk/Haren – Martiniziekenhuis - DUO?), die bepalen met welke capaciteitsbehoefte we voor P+R rekening moeten houden.

³ Bron: gemeentelijk bezettingsonderzoek P+R-locaties, 4 maal per jaar.

Raadsvoorstel - Nota P+R Groningen 2011-2020

Dit leidt tot het volgende overzicht van benodigde parkeercapaciteit:

P+R-locatie	Verwachte Bezetting	Benodigde capaciteit
Haren	1.450	1.800
Hoogkerk	680	1.000
Europapark	580	740
Driebond	100	200
Kardinge	840	1.300
Zernike	360	700
Totaal	4.000	5.740

Grofweg betekent dit een verdubbeling van de huidige capaciteit (2.618 parkeerplaatsen).

Raadsvoorstel - Nota P+R Groningen 2011-2020

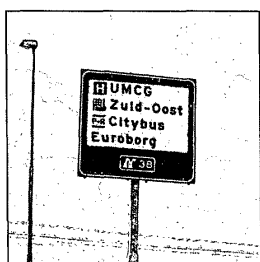
BIJLAGE 3 – Bewegwijzering

De bewegwijzering leidt de P+R reiziger snel, rechtstreeks en foutloos naar en van het terrein. Ook de aandacht voor de terugreis is essentieel. De bewegwijzering naar de terreinen is nog niet compleet en eenduidig. We stellen een bewegwijzeringplan P+R op. Daarbij ligt er een relatie met de vernieuwing en verbetering van het dynamische parkeerverwijssysteem.

De heenreis

Op weg naar de stad komt de reiziger achtereenvolgens de volgende aanduidingen tegen:

1. P+R Mottobord
Een bord langs de (autosnel)weg, bedoeld om de passerende weggebruiker te attenderen op het bestaan van P+R en deze aan het denken te zetten over de manier waarop hij reist en moet verleiden tot een overstap op de P+R;
2. Multimodale Reisinformatie (MMRI)
Een dynamisch aangestuurd informatiepaneel geeft de reiziger praktische informatie om de keuze te kunnen maken om wel of niet via de P+R te reizen (is er nog een plek vrij, rijdt er een bus, reistijd, tarief);
3. Statische bewegwijzering
Via permanente aanduidingen op vaste borden wordt de reiziger naar het P+R-terrein geleid. Dit begint al op de toeleidende wegen en wordt doorgezet op het onderliggende wegennet;
4. Welkomstbord
Een aanduiding bij de opgang van het terrein maakt de reiziger duidelijk dat hij op de goede plek aangekomen is en bijvoorbeeld zegt "Welkom P+R Citybus Hoogkerk". Als een locatie bestaat uit meerdere terreinen met een eigen toegang (na uitbreiding Haren en 2^e fase Hoogkerk) is er ook nog een dynamische lokale vol/vrij-signalering bij de toegang, waarmee verwezen kan worden naar de andere locatie;
5. Sturing op het terrein
Afhankelijk van de grootte van het terrein, zijn aanduidingen aanwezig om de reiziger te verwijzen naar de OV-halte en de wachtruimte, fietsvoorzieningen, toiletten, nummers van parkeervakken etc;
6. OV Dynamische reisinformatie
Op het perron wordt met een dynamisch reisinformatiesysteem (OV-DRIS) de reiziger geïnformeerd over de vertrektijden en bestemming van de P+R Citybus. Als er ook gewone buslijnen langs de P+R rijden is het Citybus-concept duidelijk te onderscheiden en herkenbaar;
7. Informatie in de wachtruimte
De reiziger die nog op zijn bus wacht kan in de wachtruimte terecht en krijgt daar ook de dynamische reisinformatie over de bussen (op schermen), maar kan daarbij ook geïnformeerd worden over evenementen en andere bijzonderheden in de stad, het nieuws etc.;

Statische bewegwijzering

Raadsvoorstel - Nota P+R Groningen 2011-2020

Voor de reiziger die per fiets verder wil reizen zijn de aanduidingen 1 t/m 5 gelijk, maar wordt die gevolgd door een duidelijke fietsbewegwijzering naar de aansluiting op het hoofdfietsroutenet en naar minimaal dezelfde bestemmingen als ook met de Citybus beoogd worden.

De terugreis

De weg terug is voor de reiziger net zo belangrijk als de heenweg. Dat betekent dat wij ook voor de terugweg een plan hebben:

1. P+R wordt bestemming
Voor de reiziger is het P+R-terrein een belangrijke (tussen)bestemming op zijn terugreis. Het moet dus volstrekt duidelijk zijn, van welk terrein hij kwam en dus naar terug moet. De aanduidingen op het terrein en informatie op een parkeer- of buskaartje zijn daarvoor essentieel. Een uniek en herkenbaar karakter van de locatie kan daar ook aan bij dragen;
2. Herkenbare halte
De P+R haltes op de route van de Citybus zijn duidelijk als zodanig herkenbaar, waarbij helder is welke P+R-locatie vanaf die halte bediend wordt;
3. OV Dynamische reisinformatie
Op de halte/perron wordt weer met een dynamisch reisinformatiesysteem (OV-DRIS) de reiziger geïnformeerd over de vertrektijden en bestemming van de P+R Citybus;
4. Sturing op het terrein
Bij het verlaten van het terrein per auto is duidelijk aangegeven hoe men bij de uitgang komt (verkeerscirculatie op het terrein);
5. Statische bewegwijzering
Via permanente aanduidingen op vaste borden wordt de reiziger van het P+R-terrein naar het hoofdwegenet geleid, door de diverse bestemmingen en/of wegen aan te geven.

Collegiebrief - Sleutelprojectenrapportage september-december 2010

Bestuursdienst

Telefoon (050) 367 8307/ Jeroen Berends
Onderwerp Sleutelprojectenrapportage sep-dec 2010

De leden van de raad van de gemeente
Groningen
te
GRONINGEN

Datum **2 5 FEB 2011**

Bijlage(n) 1

Ons kenmerk RO11.2523136

Uw brief van

Uw kenmerk

Geachte heer, mevrouw,

Hierbij ontvangt u de derde Voortgangsrapportage Sleutelprojecten van 2010. Deze rapportage is een terugblik op de periode september – december 2010. Volgens vast format beschrijft het de voortgang van twaalf door uw raad vastgestelde sleutelprojecten.

Bij de bespreking van deze rapportage besluit u welke projecten aan de lijst van sleutelprojecten kunnen worden toegevoegd dan wel worden afgevoerd. Wijzigingen en actuele ontwikkelingen ten opzichte van de vorige rapportage zijn als altijd gearceerd weergegeven. Puntsgewijs worden hieronder de belangrijkste aangehaald.

Grote Markt

- De commissie Terlouw zal uiterlijk 30 april 2011 haar advies uitbrengen over verbeteringsmogelijkheden van de invulling van het concept van het Groninger Forum en de economische structuurversterking van het project Grote Markt Oostzijde / Groninger Forum.

Regiotram

- Met de instemming van de gemeenteraad op 20 oktober 2010 en Provinciale Staten op 7 december 2010 is de aanbesteding gestart, zijn de tracés van beide lijnen vastgesteld en zijn de kredieten voor de aanleg gereserveerd.

Zuidelijke Ringweg

- Het Ministerie van Infrastructuur en Milieu heeft in december 2010 het door de betrokken partners (Rijkswaterstaat, provincie en gemeente) opgestelde Plan van Aanpak voor de planstudie vastgesteld. Een hierop afgestemde projectorganisatie is gevormd.
- In januari 2011 zijn bewoners en andere belanghebbenden op een goed bezochte bijeenkomst geïnformeerd over de stand van zaken.

Volgvel 1

Damsterdiep parkeergarage

- Het werk aan de parkeergarage en de opbouw van het kantoor verloopt voorspoedig. Ingebruikname van de parkeergarage zal eind 2011 zijn, Nijestee neemt een jaar later intrek in haar nieuwe kantoor.

Eemskanaalzone

- Het Berlagetracé is in december 2010 opengesteld.
- Een voorstel voor de verkeersknoop met de Sontweg is in voorbereiding.
- De investeringsbeslissing over de start van de tweede fase van Kop van Oost verwachten wij voor de zomer van 2011.
- Voor de herontwikkeling en revitalisering van de woonschepenhaven wordt een vervolgvorstel voorbereid.

Stationsgebied

- Movares en De Zwarte Hond hebben opdracht gekregen om de ontwikkelingsmogelijkheden voor het stationsgebied in beeld te brengen.
- Vanuit een drietal sterk verschillende modellen is een concept voorkeursalternatief ontwikkeld die we in de raadscommissies R&W en B&V in februari 2011 hebben besproken en aan de klankbordgroepen hebben voorgelegd. Verwerking van deze consultaties zal leiden tot een definitief voorkeursalternatief, gevolgd door een ontwikkelingsvisie die we in het najaar van 2011 gereed willen hebben.

Europapark

- De ondergrondse fietsstalling is onderdeel van de werkzaamheden aan het station en zal gelijktijdig worden opgeleverd.
- De werkzaamheden die de P+R moet aansluiten op de Europaweg verlopen volgens plan.
- De Stoker en De Brander zijn in december 2010 opgeleverd.
- SITE- Urban Development heeft het gebiedsconcept Helperpark, dat in samenspraak met betrokkenen is opgesteld, aan uw raad gepresenteerd.
- Voor het Europapark is een duurzame- energie rapportage gemaakt, waarin we onderzoeken hoe we slimme energieoplossingen kunnen integreren in de verdere gebiedsontwikkeling.

Gasfabriek en Bodenterrein

- Appartementencomplex De Bloemhof is in december 2010 opgeleverd.
- Oplevering van 345 tijdelijke studenteneenheden op het Bodenterrein vindt begin 2011 in fasen plaats.
- De bouw van de paviljoens op het Open Lab Ebbinge is begonnen. Officiële opening van OLE is voorzien in juni 2011.

Volgvel 2

Meerstad

- Het startsein voor de bouwwerkzaamheden van de eerste woningen in Meerrovers (1e fase van Meerstad-Midden) is op 28 januari 2011 gegeven.
- De gemeenteraad heeft in november 2010 ingestemd met de geactualiseerde grondexploitatie, met hierin een herziening van de afzetprognose.

Oosterhamrikzone

- Een geactualiseerde integrale grondexploitatie Oosterhamriktracé, waarin alle gemeentelijke ontwikkellocaties in het gebied worden meegenomen, is in december 2010 door de gemeenteraad vastgesteld.

Westpoort

- Naar verwachting vestigen twee nieuwe bedrijven zich in 2011 op Westpoort.

Zernike

- In het voorjaar van 2011 zal een herziene grondexploitatie in procedure worden gebracht.

Deze rapportage is in overeenstemming met eerder gemaakte afspraken, zoals overeengekomen met uw raad. Wij zullen bij de evaluatie in 2011 van de nota *De gemeenteraad aan het stuur* nagaan in hoeverre de huidige frequentie van drie keer per jaar een sleutelrapportage, aanpassing behoeft.

Hoogachtend,
burgemeester en wethouders van Groningen,

de burgemeester,

de secretaris,

verslag B&V 9 februari

VERSLAG RAADSCOMMISSIEVERGADERING BEHEER EN VERKEER

BV nr.:
Datum: 9 februari 2011
Plaats: Nieuwe raadzaal
Tijd: 20.00 – 23.15 uur

Aanwezig: mw. A.M.J. Riemersma (voorzitter), dhr. A. de Rooij (PvdA), dhr. W. Moes (PvdA), dhr. J. Spakman (PvdA), dhr. M. Blom (VVD), mw. S.A. Koebrugge (VVD), dhr. J. Seton (CDA), dhr. M.T. Gijsbertsen (GroenLinks), dhr. V.G.F. Möhlmann (GroenLinks), dhr. J.H. Luhoff (D66), dhr. A.J. Wonink (D66), dhr. H. Rademaker (SP), dhr. J.P. Dijk (SP), mw. I. Jongman-Mollema (ChristenUnie), dhr. A. Sijbolts (Stadspartij), dhr. B. Coppinga (Stadspartij), dhr. J.P.A. van Rooij (Student en Stad), dhr. G.J. Kelder (PvdD)

De wethouders: mw. C.T. Dekker, mw. J.A. Visscher

Insprekers: dhr. Stokman (Grunneger Bouwer), dhr. Th. van de Cruijs, dhr. J. Niemeijer, dhr. T. Langbroek, dhr. Luten, dhr. W. van der Tuin, mw. L. Pijtersen, dhr. A. Stokman (Vrije honden Groningen), mw. S. van Heerikhuizen, dhr. Willems

Namens de griffie: mw. F. Hijlkema (commissiegriffier)

Afwezig met kennisgeving: -

Verslag: mw. J.H. Keppler (Notuleerservice Nederland)

A.1. Opening en mededelingen

De voorzitter:

- Elke fractie heeft zes minuten spreektijd; het college heeft twintig minuten spreektijd.
- Presentatie over twee onderwerpen: Zuidelijke ringweg en Visie gemeentelijk wegennet. Stelt voor dit op dinsdag 22 maart te doen. Commissie gaat akkoord.

Wethouder Visscher:

- Illegaal baggeren: het baggeren is niet gebeurd onder de juiste voorwaarden; PvdD heeft dit aangebracht waarvoor dank; de werkzaamheden worden nu uitgevoerd onder toezicht van een gecertificeerd ecooloog. Biedt excuses aan.
- Leden kunnen zich aansluiten bij lenteacties.

Wethouder Dekker:

- Verkeerssituatie Euroborg: een signaalbord parkeergarage vrij/vol wordt geplaatst, maatregelen werken dus al.
- Komt na evaluatie terug op overige maatregelen.

A.2. Vaststelling agenda

Vastgesteld.

A.3. Langetermijnagenda en lijst van moties en toezeggingen

Dhr. Sijbolts (Stadspartij):

- Heeft een vraag over de binnengekomen RSP-brief.

De voorzitter:

- Stelt dat dit op de binnengekomen stukken-lijst van de volgende vergadering staat.

A.4. Conformstukken

1. Raadsvoorstel: Herinrichting Paterswoldseweg noordelijk deel
2. Raadsvoorstel: Aanpassing parkeerregelgeving als gevolg van vervallen Zaanstraat als P+R-locatie

Conform.

verslag B&V 9 februari

A.5. Rondvraag

Dhr. Möhlmann (GroenLinks):

- Signaleert dat bij Duo (Sterrebos) iedere avond alle lampen branden.

Dhr. Gijsbertsen (GroenLinks):

- Martiniplaza: wil weten of de deksels nu wel of niet als sluitpost worden beschouwd en: wat vindt de provincie?

Mw. Jongman (ChristenUnie):

- Motie betrokkenheid gehandicaptenadviesraad en ouderenraad: zouden binnen drie maanden informatie krijgen maar hebben tot op heden nog niets gehoord.

Dhr. Sijbolts (Stadspartij):

- Vraagt of de arbitrage inzake de Damsterdiepgarage heeft plaatsgevonden.
- Vraagt nogmaals.

Dhr. Moes (PvdA):

- Haddinghestraat: heeft vragen omtrent de regelgeving blindenstoep. Vindt schriftelijke beantwoording goed.

Wethouder Dekker:

- Regiotrip gehandicaptenraad: zorgt voor een antwoord begin volgende week.
- Zuidelijke ringweg: staat nog achter haar woorden, daarbij zijn de deksels een belangrijk onderdeel van de constructie, de bak wordt afgesloten en dit is niet langer onderwerp van discussie.

Wethouder Visscher:

- Verlichting bij Dua: tijdelijk, tijdens de huidige werkzaamheden. Zegt toe relevante verstoringen te melden indien deze zich voordoen.
- Heeft informatie over Hardingenstraat niet paraat. In het kader van de toegankelijke binnenstad is er echter een motie aangenomen: intensief bezig samen met gehandicaptenraad in de openbare ruimte. Zal hierop terugkomen.

B.1. Raadsvoorstel: Masterplan Groningen Energieneutraal

Dhr. Stokman (Grunneger Bouwer):

- Doelstelling Grunneger Bouwer: inwoners eigen energie laten opwekken, individueel en met elkaar, onderlinge samenwerking creëren en daarmee solidariteit en betrokkenheid.
- Ziet het plan van de gemeente als een stap in de goede richting, maar vindt dat de gemeente te weinig naar de inwoners kijkt.
- Ziet een rol weggelegd voor huishoudens als producenten van energie. Benadrukt dat alleen die rol hun gedrag en daarmee hun besparing zal veranderen.
- Pleit ervoor in het plan op te nemen de plannen niet voor eigen gebruik van de gemeente te houden, maar juist te reserveren voor inwoners die niet de mogelijkheid hebben zelf zonnepanelen op hun dak te plaatsen. Inwoners en organisaties zouden een aantal vierkante meters zonnepanelen kunnen leasen/kopen van de gemeente, energie via het openbare net krijgen en in aanmerking komen voor een belastingkorting.

Dhr. Van Rooij (Student en Stad):

- Ondersteunt het plan.
- Wil verder kijken dan CO2-reductie alleen.
- Vindt dat opbrengst ook gemeten kan worden in lokale economie en werkgelegenheid, niet alleen in klimaat.

Dhr. Copinga (Stadspartij):

- Heeft andere visie.
- Vindt dat 'energieneutraal' de vergister in kan.
- Vraagt wat er gebeurt met de twee kolencentrales. Stelt dat Groningen niet onder een stolp ligt.

Dhr. Spakman (PvdA):

verslag B&V 9 februari

- Vindt het een mooi plan dat richting stedelijke energie landschap gaat. Goed voor het aanzien van de stad.
- Is enthousiast over de sturingsfilosofie van het college. Aanjagen, stimuleren, zekerheden bieden: vindt het nuchter maar gedreven.
- Vindt participatie in wind aan de kust logischer dan wind in de stad.
- Warmtedistributie: niet enthousiast over langetermijnwaarde.
- Ziet stimulering kenniseconomie onvoldoende terug in het plan.
- Wil als gemeente groen gas gebruiken, dat binnen de eigen gemeentegrenzen is opgewekt, vraagt wat het college hiervan vindt.
- Is gecharmeerd van de ideeën van de inspreker, nodigt het college uit hierop in te gaan.
- Wil toezegging van de wethouder dat het economische beleid gezwaluwstaart wordt door duurzaam beleid.

Dhr. Möhlmann (GroenLinks):

- Heeft lang gewacht op dit ambitieuze plan dat zeer aansluit bij het uitgangspunt van GroenLinks.
- Zon: een hoge ambitie, gemeente moet een voorbeeldfunctie vervullen; mist een uitwerking van de plaatsing van zonnepanelen in parken; vraagt of proefprojecten overwogen zijn; vindt huisgebonden zonnestroom via de ozb een goed voorstel; vindt dat het de consument gemakkelijk gemaakt moet worden.
- Wind: mist iets over de weerstand van de provincie over windmolens in het landschap; vraagt wat het college aan die weerstand denkt te doen.
- Warmte: vindt het jammer dat hier niets mee gedaan wordt in Meerstad; denkt dat dit door de markt moet worden opgepakt; voorziet dat dit grote investeringen vergt; goed dat de gemeente hier de regie neemt.
- Energiebesparing: stelt voor de ozb te linken aan energielabel; hoe ziet het college dit voor zich met betrekking tot bedrijven? Stelt voor hiertoe de langgekoesterde wens tot een klimaatop te vervullen.
- Financiering: vraagt of er voldoende kapitaal in de markt is; vraagt hoe dit terugverdiend kan worden.
- Noemt het aantrekkelijk dat het plan op eigen grond uitgevoerd kan worden: het moet aantrekkelijk blijven voor bewoners.
- Mist iets over duurzame mobiliteit; vindt dat de gemeente hierin een voorbeeldfunctie heeft.
- Sluit zich aan bij VVD en ChristenUnie.
- Sluit aan bij PvdA wat betreft groen gas.
- Vraagt hoe de gemeente wat dit betreft omgaat met woningcorporaties.
- Wijst op eigen plan 'green building-bonus' om energiebesparing zichtbaar te maken.
- Vraagt of ervaringen gedeeld worden in noordelijke provincie.

Dhr. Dijk (SP):

- Kan zich vinden in het plan en de vier sporen, maar mist groen gas.
- Vindt het jammer maar wel realistisch dat de ambitie van 2025 bijgesteld is.
- Ziet dat de gemeente een stimulerende rol kan spelen in het gebruik en de ontwikkeling van groen gas.

Dhr. Wonink (D66):

- Ziet Groningen als eerste duurzame stad van Nederland wel zitten.
- Vindt het plan een stap in de goede richting.
- Vindt zich in de ideeën van de inspreker.
- Sluit aan bij vorige sprekers wat betreft groen gas.
- Waarschuwt voor overlast bij eventuele bouw voor warmteopslag.

Mw. Koebrugge (VVD):

- Sluit aan bij Student en Stad en PvdA.
- Wind: vraagt waarom geen samenwerking met provincie wordt gezocht.
- Vindt dat er te weinig aandacht is voor ondernemerschap en missen net als de PvdA de economische component.

verslag B&V 9 februari

- Noemt de milieu-investeringsaftrek als voorbeeld en vraagt of de mogelijkheden met betrekking tot de bestaande stimuleringsmaatregelen voor investeerders via directe subsidies onderzocht zijn.
- Wil ozb juist loskoppelen om indirecte verhoging van de ozb te voorkomen.
- Vreest dat de vier sporen innovaties zullen beperken. Denkt naast de vier sporen aan groen gas, helium. Wil de formulering in het plan open houden om ruimte voor innovatie te laten.

Dhr. Kelder (PvdD):

- Sluit aan bij de inspreker, PvdA en GroenLinks.
- Ziet iets in biogas maar waarschuwt voor gas dat van de bio-industrie afkomt (deze veroorzaakt immers broeikasgassen), sluit liever aan op het rioolsysteem of de suikerfabriek.
- Is voor windenergie maar wijst op overlast/gevaren van windmolens voor vogels (aanvliegroutes) en dolfijnen. Benadrukt een ecooloog in te schakelen.

Mw. Jongman (ChristenUnie):

- Wil op alle vier de sporen inzetten.
- Wijst op provinciaal omgevingsplan; ziet dat de gemeente wel wil, maar vraagt zich af of het wel mogelijk is, wijst op de noodzaak van medewerking van andere partijen.
- Vraagt of de gemeente gedacht heeft aan een aandeel in het windpark voor de Noord-Hollandse kust.
- Kan zich vinden in het plan en de vier sporen, maar mist groen gas.
- Ziet wat in biogas, de aardgasinfrastructuur ligt er al, en de Suiker Unie.
- Vraagt een verklaring voor de acht ton aan personeelskosten voor acht fte.

Dhr. Seton (CDA):

- Vraagt de heer Möhlmann naar de dekking van de ozb.
- Vraagt waarom de termijn verschoven is naar 2035 (en waarschijnlijk zelfs nog later).
- Stelt dat het lijkt of de biogastabel voorkeuren uitdrukt. Vraagt of er inderdaad voorkeuren zijn. Vindt het jammer dat biogas op een zijspoor raakt.
- Vindt acht ton voor acht fte veel.

Wethouder Dekker:

- Stelt dat de doelstelling 2025 niet gehaald wordt omdat de focus ligt op de vier sporen en omdat het college realistisch wil zijn: er is te weinig geld.
- Stelt dat zowel de politiek als het bedrijfsleven zich inmiddels op duurzaamheid richten, groen gas is dus wel degelijk belangrijk, maar heeft de overheid niet nodig als facilitator of stimulator.
- Vindt dat niet alles op papier gezet hoeft te worden, daarom staat groen gas niet in het plan: het redt zichzelf wel.
- Vindt dat ook de economische reductie (naast CO2-reductie) geen extra aandacht nodig heeft: dit wordt al gedaan bij duurzame mobiliteit.
- Stelt dat de gemeente een voorhoederol kan spelen in de vier sporen. Benadrukt dat het plan nooit de suggestie heeft willen wekken dat *alleen* de vier sporen van belang zijn.
- Zal de vier sporen verder uitwerken.
- Heeft in eerste instantie grotere partijen gezocht om zekerheid te hebben over de effecten, sluit (grotere) bewonerscorporaties niet uit.
- Vindt biogas uit de regio een goede zaak. Waarschuwt voor extra CO2-uitstoot (vervoer) als biogas van buiten de regio gehaald wordt.
- Zegt toe extra schriftelijke informatie te geven over de fte's. Verklaart dat de gemeente de expertise niet in huis heeft.
- Zegt toe de vragen van de heer Möhlmann schriftelijk te beantwoorden.

Als discussiestuk naar raad.

verslag B&V 9 februari

B.2. Collegebrief d.d. 7 januari 2011: Evaluatiegesprekken bewoners Kop van Oost

Inspreker dhr. Van de Cruijs:

- Vindt dat Heymans en de gemeente beide nalatig zijn en naar elkaar blijven wijzen, terwijl de bewoners klem zitten in deze patstelling.
- Stelt dat Heymans een commercieel bedrijf is dat voor de winst gaat; de gemeente had dit kunnen voorkomen.
- Stelt dat de gemeente geen afspraken met Heymans heeft gemaakt, waardoor er nu problemen zijn ontstaan die voorkomen hadden kunnen worden; daarnaast is de informatievoorziening van de gemeente inadequaat.
- Ziet nog ruimte voor een acceptabele tussenoplossing.

Inspreker dhr. Niemeijer:

- Stelt dat hij als bewoner van Kop van Oost een betaalbare ruimte zocht en nu blijkt vast te zitten in onbetaalbare parkeerproblemen.
- Hoopt dat de gemeente hiernaar wil kijken.

Inspreker dhr. Langbroek:

- Stelt dat niet alle bewoners hun recht op een parkeervergunning zwart op wit hadden staan daar dit telefonisch doorgegeven werd.
- Ziet best mogelijkheden en vindt dat de gemeente niet meedenkt.
- Voelt zich niet serieus genomen door wethouder Dekker in zijn persoonlijke gesprek met haar.

Inspreker dhr. Luten:

- Voelt zich niet serieus genomen door wethouder Dekker in zijn persoonlijke gesprek met haar.
- Voelde dat het gesprek louter een formaliteit was; de beslissing was al genomen.
- Werde door wethouder Dekker verwezen naar de ombudsman.

Inspreker dhr. Van der Tuin:

- Werde betiteld als 'schrijnend geval': hij heeft e-mails gehad die de parkeervergunning bevestigden.
- Stelde dat hij binnen twee weken bericht zou krijgen, niets meer hoorde en meerdere malen het initiatief heeft genomen.
- Werde door wethouder Dekker verwezen naar de ombudsvrouw.
- Wijst op de schijn van partijdigheid die de gemeente opwekt.

Mw. Koebrugge (VVD):

- Ziet teleurgestelde burgers en is benieuwd naar de reactie van de wethouder.
- Vindt dat de gemeente: geen schuld op zich neemt; de projectontwikkelaar en de makelaar de schuld geeft; geen goede informatie geeft; zelfs verkeerd heeft geïnformeerd.
- VVD was voor het houden van individuele gesprekken maar is ontevreden met de uitkomst. Heeft de wethouder hierover niet mogen spreken.
- Stelt dat de wethouder de gang naar de ombudsvrouw op eigen houtje heeft besloten; is tegen dit depolitiseren van het probleem.
- Wenst een oplossing voor de bewoners van de kleinere appartementen van Kop van Oost; het gaat om dertien personen; vraagt wat de kosten zijn voor deze dertien.
- Verduidelijkt dat de site melding maakt van twee eisen voor het verkrijgen van een parkeervergunning. Vindt dat als bewoners zien dat ze aan deze eisen voldoen, ze mogen vertrouwen op het verkrijgen van een vergunning.
- Meldt dat in het raadsvoorstel destijds duidelijk stond dat er problemen zouden kunnen ontstaan bij de kleinere appartementen. Meerdere partijen hebben toen gezegd dat de wethouder hier ruimhartig mee om moest gaan. Vraagt waarom dat niet gebeurd is en waarom de wethouder nu naar de instemming van de raad wijst.
- Stond ten tijde van de mededeling van de wethouder over een eventuele gang naar de ombudsvrouw al niet achter dit idee. Destijds was discussie onmogelijk.

Dhr. Copinga (Stadspartij):

- Ondersteunt VVD: los het probleem van de gedupeerden op.

verslag B&V 9 februari

Dhr. Luhoff (D66):

- Wijst op het ontbreken van duidelijke criteria voor de hardheidsclausules waar de commissie eerder op gewezen heeft. De wethouder wilde hier toen vanuit juridische overwegingen niet aan. Nu blijkt dat door het ontbreken van die criteria de hardheidsclausule niet kan worden toegepast.
- Vindt de informatievoorziening belabberd. Burgers moeten kunnen vertrouwen op informatie van de site.
- Vindt de gang naar de ombudsman een goed idee: wijst op het belang van zorgvuldigheid.
- Wil wel eens in breder verband kijken naar het parkeerbeleid.
- Stelt dat zijn fractie zonder de toezegging van ruimhartigheid misschien wel niet zou hebben ingestemd met het voorstel destijds.
- Wijst op een aantal punten die meegenomen moeten worden in de opdracht aan de ombudsman.

Dhr. De Rooij (PvdA):

- Vindt de beleving van een gesprek subjectief; stelt dat de wethouder de gesprekken vast anders ervaren heeft dan de insprekers. Vindt het wel vreemd dat de gesprekken helemaal niets hebben opgeleverd voor de bewoners.
- Vraagt of er een tijdelijke oplossing te bedenken is; bij het complex is het niet zo druk.
- Noemt de gang naar de ombudsman ongebruikelijk.
- Vindt het juist de bedoeling het proces te depolitiseren.
- Vindt dat in een geval van verwarring ruimhartigheid en coulance op zijn plaats zijn; vindt het vreemd dat niemand in aanmerking is gekomen voor de hardheidsclausule; vreest dat juristen niet zo goed zijn in ruimhartigheid.
- Vraagt de wethouder met een aantal mensen uit de commissie het probleem en de opdracht aan de ombudsman op papier te zetten. Ziet hier wel degelijk een eigen rol voor de commissie.
- Wenst verder te praten tijdens een raadsvergadering over een (tijdelijke) oplossing en over de criteria voor de ombudsman.

Dhr. Dijk (SP):

- Ziet dat de bewoners door gebrekkige informatie op het verkeerde been zijn gezet.
- Dacht dat de wethouder het probleem zou individualiseren.
- Vindt het vreemd dat er geen oplossing is gevonden en vraagt wat de alternatieven zijn.

Dhr. Seton (CDA):

- Had voorheen al geen fiducia in het plan; vindt de hele gang van zaken niet helder en niet positief; wil een oplossing.
- Waarschuwt voor juridische haken en ogen aan de gang naar de ombudsvrouw (bemiddeling of bindend advies, juridisch juist of behoorlijk bestuur).
- Vindt dat controle op (on)behoorlijkheid past bij een ombudsinstituut, vraagt de wethouder dit mee te nemen.
- Stelt voor als commissie met een aantal leden een stuk op te stellen dat de wethouder mee kan nemen in haar opdracht aan de ombudsman.

Mw. Jongman (ChristenUnie):

- Ziet geen goede alternatieven en signaleert dat sommige bewoners al geïnvesteerd hebben in een parkeerplaats.
- Ziet aan de andere kant dat er verwarrende informatie is verstrekt; dat zelfs de schrijvende gevallen niet in aanmerking zijn gekomen voor de hardheidsclausule.
- Noemt het een gemiste kans dat de intentie van de motie om in de toekomst informatie helder te formuleren niet is uitgevoerd.

Dhr. Van Rooij (Student en Stad):

- Sluit aan bij CDA, ChristenUnie, D66: verwarring is ontstaan bij de burger.
- Ziet dit niet per se als reden de hardheidsclausule toe te passen. Vindt dat de gemeente wel de hand in eigen boezem mag steken.

verslag B&V 9 februari

Wethouder Dekker:

- Stelt dat de raad destijds heeft ingestemd met het voorstel.
- Vindt dat het college de hardheidsclausule serieus en niet plichtmatig heeft opgepakt.
- Stelt dat niemand een parkeervergunning uit de gesprekken heeft gekregen omdat de argumenten niet anders waren dan die welke de raad destijds ook onvoldoende vond.
- Stelt dat destijds besloten is tot betaald parkeren omdat er voldoende parkeerruimte op eigen terrein zou zijn.
- Stelt dat er altijd individuele uitzonderingen mogelijk zijn, in schrijnende gevallen, niet vanwege een laag inkomen, wel omdat bijvoorbeeld informatie is verstrekt per mail of telefoon waarop vertrouwd mocht worden.
- Verduidelijkt dat ze in geen enkel gesprek iets heeft toegezegd; wel heeft ze geluisterd en begrip getoond.
- Vindt een externe partij als de ombudsman de juiste om te zien of de gemeente behoorlijk heeft gehandeld, niet om te depolitiseren maar om naar het dossier te kijken. Begrijpt niet dat dit als een verrassing komt omdat ze deze overweging al eerder heeft kenbaar gemaakt. Zegt toe de frase 'controle op (on)behoorlijkheid' mee te nemen in de opdracht voor de ombudsman.
- Is voor ruimhartigheid: werkt juridisch juist precedentwerking tegen. In deze gevallen is onvoldoende aangetoond dat de bewoners op een vergunning mochten vertrouwen. Aanvragen is een ding, krijgen is een ander.
- Roept op suggesties te doen voor alternatieven of tijdelijke oplossingen. (Wil dit niet meenemen naar de ombudsvrouw: te verwarrend.)
- Stelt dat het ombudsinstituut onafhankelijk is; dat het college een eigen afweging mag maken over een gang naar de ombudsman; dat de raad haar eigen positie alleen maar onduidelijk maakt door zich hierin te mengen; dat ze elementen die de commissie aandraagt best mee wil nemen in de opdracht.

De voorzitter stelt in verband met de tijd voor punt B.4. en punt B.5. door te schuiven. Akkoord.

B.3. Collegebrief d.d. 16 december 2010: Afronding implementatie hondenbeleid

Inspreker mw. Pijttersen:

- Stelt voor poep in het straatbeeld altijd te verbieden: opruimen.
- Wijst erop dat losrennende honden in parken de sociale veiligheid bevorderen.
- Ziet dat het beleid streng is voor aanlijnen en soepel voor poep. Roept op dit juist om te keren, afvalbakken te faciliteren en loslopen toe te staan.

Inspreker dhr. Stokman (Vrije honden Groningen):

- Benadrukt dat het draagvlak onder hondenbezitters om poep op te ruimen alleen maar minder wordt als er geen enkel goed losloopgebied is.
- Waarschuwt dat het draagvlak helemaal verdwijnt als handhavers zich straks op loslopende honden richten.
- Stelt als Groningse maat voor de prioriteit aan poep te geven en niet aan loslopen, tenzij de overlast duidelijk is.
- Pleit voor vuilnisbakken en losloopgebieden.

Inspreker mw. Van Heerikhuizen:

- Legt uit dat honden willen snuffelen en dat het continu aan de lijn lopen juist conflicten geeft.
- Spreekt de behoefte uit aan grote aaneengesloten losloopgebieden.
- Stelt dat het verplicht opruimen van poep geen enkel probleem is voor de hondenbezitter.
- Stelt voor hondenbezitters te raadplegen bij het zoeken naar de juiste uitloopgebieden.
- Stelt voor profijt te trekken van de ervaringen in gemeenten als Den Haag.

Inspreker dhr. Willems:

- Benadrukt de positieve kanten van vrijlopende honden. Heeft zijn hond alleen positief benaderd/opgevoed en daarmee fout gedrag nooit aangeleerd. Zijn hond loopt altijd los; 90%

verslag B&V 9 februari

van zijn sociale contacten doet hij op uit deze loslopende hond; de hond geeft ouderen en kinderen aandacht en plezier.

- Stelt een vrijloopbewijs op de chip van de hond en in zijn paspoort voor als bewijs van goed gedrag na het halen van een examen.

Dhr. Kelder (PvdD):

- Schaart zich achter de insprekers.
- Constateert dat zijn e-mail niet is aangekomen bij de commissieleden.
- Constateert dat er weinig gebeurd is met de input van de Stadjers in de wijkgerichte aanpak. Noemt dit slecht voor het vertrouwen in burgerparticipatie. Is blij dat de gemeente toch opnieuw kijkt.
- Vindt het jammer dat de nadruk nu ligt op loslopende honden terwijl de intentie was iets te doen aan de poep.
- Acht het draagvlak voor de algemene aanlijnplicht te zwak. Vindt dat een eigenaar eigen verantwoordelijkheid moet krijgen.
- Stelt voor dat honden in principe los mogen lopen behalve langs drukke wegen en in ecologisch beschermde gebieden.
- Doet een algemene poeppruimoproep.
- Is niet voor bepoepde uitrenggebieden en hondenpoepbakken met aansluiting op riool.
- Laat een heel goedkoop en biologisch afbreekbaar zakje uit Praag zien; stelt voor dit te faciliteren uit de hondenbelasting.
- Wil de mogelijkheid nogmaals te reageren voor nieuw beleid van kracht wordt.

Mw. Jongman (ChristenUnie):

- Stelt dat inwoners die last hebben van de hondenpoep vragen om een oplossing.
- Stelt dat het college in keurig overleg met de gemeente beleid heeft gemaakt.
- Is voor het uitbreiden van afvalbakken waar nodig.
- Is niet voor loslopen.
- Stelt voor de antwoorden van de wethouder in de B+V-vergadering van april te horen.

Dhr. Dijk (SP):

- Sluit aan bij mevrouw Jongman.
- Is blij dat hondeneigenaren geen probleem zien in het opruimen van alle poep. Stelt daarom voor een algemene opruimplicht in te voeren.
- Stelt dat er mensen zijn die loslopende honden tussen spelende kinderen niet zien zitten; vindt uitrengplekken een goede oplossing.
- Vraagt het college naar de mogelijkheid van loslooproutes in plaats van veldjes.

Dhr. Van Rooij (Student en Stad):

- Ondersteunt de opruimplicht.
- Vraagt of aanlijnen effectief is tegen poepprobleem. Wil geen aanlijnplicht doorvoeren over de rug van hondenpoep. Is oneigenlijk.

Dhr. Moes (PvdA):

- Stelt dat het gaat om de implementatie van het hondenbeleid. De aanlijnplicht bestond al, dus staat niet ter discussie dat ook de aanlijnplicht ter sprake mag komen.
- Pleit voor seizoensgebonden hondenuitloop/-renggebieden. Vindt dat de opruimplicht ook in uitrenggebieden moet gelden.
- Vindt dat hondenbezitters wel zelf voor een zakje kunnen zorgen, maar wil wel vuilnisbakken faciliteren rondom de uitrenggebieden.
- Merkt onduidelijkheid over de middenbermen, bijvoorbeeld Nassaulaan (wel) en Prinsesseweg/Zonnelaan (niet). Mag daar nu gepoept worden of niet?
- Verwijst naar de kaart met uitloop/-renggebieden en stelt dat honden sowieso niet op speelweides horen, ook niet aangelijk. Wil geen uitrenggebieden realiseren naast speelweides.
- Verzoekt om een handhavingsplan.
- Vindt 26 ecologische gebieden wel wat veel als afwijzingsgrond uitrenggebieden. Verzoekt om toelichting.

verslag B&V 9 februari

- Had ook graag de opvattingen van een representatieve groep van 180.000 niet-hondenbezitters vernomen.
- Had het goed gevonden vanuit het dierenwelzijnperspectief iets te lezen over de aanlijnplicht.
- Wil schriftelijk geïnformeerd worden over de expliciete vragen die nog zijn blijven liggen.
- Hecht er nog aan dit onderwerp terug te laten komen in de commissie.

Dhr. Sijbolts (Stadspartij):

- Is voor een algehele opruimplicht.
- Wil de uitloopgebieden vergroten.; vindt seizoensgebonden uitloopgebieden interessant.
- Vreest dat de hond dient als melkkoe voor de gemeente. Vindt dat de hondenbelasting aan de hondenbezitter toe mag komen in plaats van te verdwijnen in de algemene middelen. Is niet voor een kostprijsprincipe.

Dhr. Möhlmann (GroenLinks):

- Stelt dat in sommige wijken uitreengebieden onmogelijk zijn.
- Waarschuwt voor het in het riool gooien van de poepzakjes.
- Ziet eind mei graag een nieuw voorstel.

Dhr. Seton (CDA):

- Is blij als eenieder zijn eigen troep opruimt.
- Vindt de bestaande bakken erg smerig.
- Stelt dat aanlijnen een bestaande regel is en vraagt of hierop algemeen gehandhaafd wordt of alleen bij overlast.

Dhr. Blom (VVD):

- Sluit aan bij de Groningse maat van de heer Stokman.
- Ziet mogelijkheden voor meer uitreengebieden: het stuk over de geluidswal in Zuid.

Dhr. Wonink (D66):

- Complimenten: goede informatievoorziening van gemeente, goede inspraakvoorzieningen.
- Hoort ook vanavond goede suggesties.

Wethouder Visscher:

- Brengt de geschiedenis in herinnering en stelt dat het nieuwe hondenbeleid in een afrondende fase zit: de zones worden aangewezen.
- Uitgangspunt beleid: zowel honden als hondenbezitters en anderen (niet-hondenbezitters, andere dieren, planten) moeten zich prettig kunnen voelen in de stad.
- Na zorgvuldig overleg is in 2009 besloten tot de realistische regels: 'hond aan de lijn tenzij' en 'poep opruimen tenzij'.
- Na en met de inbreng van wijkloopmarkten in de zomer van 2010 (1.100 reacties) is het voorstel aangepast in december 2010 en voorgelegd (600 reacties).
- Raadt aan niet te tornen aan het aanlijngedebat: dit is juist ingesteld om de balans van belangen te waarborgen.
- Zegt toe op zoek te gaan naar nieuwe (eventueel seizoensgebonden) uitgebreide uitreengebieden, bijvoorbeeld in het stadspark.
- Zoekt balans in investering afvalbakken en -leging hiervan en bezuinigingen. Dit zal niet heel erg uitgebreid kunnen worden, wel neemt de wethouder dit mee in het onderzoek naar uitreengebieden in het stadspark.
- Vermoedt dat niet iedereen zoals de sprekers de poep vanzelfsprekend opruimt.
- Ziet niets in een paspoort of uitzonderingspositie voor goede hondenbezitters: acht dit niet zichtbaar voor burgers en oncontroleerbaar (duur).
- Neemt de suggesties mee (uitreengebieden, afvalbakken, seizoensgebonden).
- Stelt dat het beleid op 1 mei van kracht wordt en dat met het informeren van de Stadgers de informatie ook naar de commissie komt.
- Stelt dat er dus geen nieuw voorstel komt maar dat ze wel een aantal expliciete vragen schriftelijk zal beantwoorden.
- Zegt dat het beleid al staat en dat een motie in deze laatste fase voor uitvoering vreemd is.

verslag B&V 9 februari

De agendapunt B.4 en B.5 resp. Collegebrief d.d. 2 december 2010: Evaluatie ecologisch beheer 2010 en planning ecologisch beheer 2011 en Collegebrief d.d. 16 december 2010: Stand van zaken Semmelweisstraat worden in verband met tijdgebrek doorgeschoven naar de volgende vergadering

C.1. Ingekomen stukken

Geen.

C.2. Vaststelling verslagen raadscommissie Beheer en Verkeer van 19 januari 2011

Raadsleden signaleren fouten in (plaats)namen en wensen een meer gedetailleerde verslaglegging. De griffie neemt dit op.

Dhr. Spakman (PvdA):

- Op initiatief van de PvdA stemt de commissie in met werkbezoeken in het kader van groen gas

De voorzitter sluit de vergadering om 23.15 uur.